

UNIVERSITATEA CREŞTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”

Ion Gr. Ionescu

MEDIUL DE AFACERI EUROPEAN

Manual de studiu individual

PRO UNIVERSITARIA

CUPRINS

Unitatea de învăţare 4
MEDIUL DE AFACERI ROMÂNESC

Unitatea de învăţare 5
PIAŢA UNICĂ EUROPEANĂ ŞI INTRAREA PE PIEŢELE EUROPENE

Unitatea de învăţare 6
FINANŢAREA AFACERILOR EUROPENE

Unitatea de învăţare 7
PIAŢA INTERNAŢIONALĂ DE CAPITAL FINANCIAR-BANCAR

Unitatea de învăţare 8
INSTABILITATEA FINANCIARĂ ŞI SITEMUL CAPITALIST GLOBAL

Unitatea de învăţare 9
MODELE ALTERNATIVE DE ORGANIZARE A AFACERILOR ŞI MEDIILE DE AFACERI

Unitatea de învăţare 10
THE GREEN EUROPEAM BUSINESS

Unitatea de învăţare 11
INTERNAŢIONALIZAREA ŞI GLOBALIZAREA MEDIULUI DE AFACERI

Unitatea de învăţare 12
FACTORI DE RISC ÎN CONDIŢIILE INTERNAŢIONALIZĂRII MEDIULUI DE AFACERI

INTRODUCERE

Afacerile se referă la o varietate de activităţi industriale, agricole sau din domeniul serviciilor şi care implică agenţi economici.

Mediul de afacermări şi remodelări structurale semnificative, răsfrângându-se, într-o măsură mai mică sau mai mare, asupra tuturor companiilor, indiferent de sectoarele economice, de structura capitalului sau mărimea acestora.

La nivel de comerţ intraeuropean, mediul de afaceri şi implicit, piaţa unică, au devenit surse ale unor oportunităţi, dar şi ale unei concurenţe sporite.

Însănătoşirea mediului de afaceri, este centrată pe susţinerea întreprinzătorilor privaţi şi pe stimularea liberei iniţiative. Pentru atingerea acestor obiective, este necesară înlăturarea obstacolelor din calea iniţiativei private. Este nevoie de conştientizarea faptului că prosperitatea se regăseşte într-o economie de piaţă funcţională care, la rândul ei, nu poate exista în afara statului de drept, a proprietăţii private şi a unei clase de mijloc puternice.

Un guvern puternic nu este acela care doreşte să controleze totul, ci acela care ştie să renunţe la o parte din puterea lui, pentru a da forţă pieţei şi legii. Dezvoltarea pieţelor este calea prin care actul de guvernare va îndeplini o seamă de cerinţe ale unei economii funcţionale de piaţă prin: stabilitatea şi predictibilitatea mediului de afaceri, "utilizarea eficientă a resurselor, libera circulaţie a forţei de muncă, a mărfurilor, serviciilor şi capitalurilor, limitarea exceselor birocratice şi diminuarea corupţiei".

Analiza mediului de afaceri obligă la circumscrierea activităţii întreprinderilor, în ansamblul componentelor pieţei, pornind de la nivelul macroexistenţei sale internaţionale şi concentrând atenţia asupra microexistenţei sale naţionale.

Specificul serviciilor financiar-bancare este reflectat în cel mai înalt grad, în primul rând, de managementul şi conţinutul marketingului interactiv şi a celui intern, care privesc livrarea produselor şi serviciilor bancare, la întâlnirea prestatorului cu clientul, având loc o prestaţie de servicii ce presupune ambianţă, echipamente, personal de contact, clientul (produsul), un preţ, (comisionul operaţiunii), promovare la locul de prestaţie şi acţiuni legate de livrarea produselor.

Se observă că mediul financiar internaţional, la rândul său, devansează tendinţele existente în economia mondială. Schimbările profunde care s-au produs în structura acestuia se datorează, în principal, următoarelor cauze:

- expansiunea continuă a comerţului internaţional cu bunuri şi servicii;
- renunţara la cursurile valutare fixe;
- expansiunea rapidă a eurodolarului;
- internaţionalizarea tranzacţiilor monetare şi financiare, crearea datoriei externe enorme a ţărilor lumii a treia;
- progresul tehnologiilor în comunicaţii;
- eliberarea şi amplificarea fluxului de capital;
- inventivitatea în domeniul plăţilor şi inovaţiile în domeniul operaţiilor financiare;
- modificarea numărului şi caracterului instituţiilor financiare.

Dezvoltarea activităţilor bancare internaţionale va depinde de măsurile luate în materie de liberalizare a comerţului, de intervenţiile în ratele de schimb, de transferarea resurselor către investiţii internaţionale private, de coordonarea eforturilor de reglementare".

Internaţionalizarea firmelor din toate domeniile şi sectoarele economice şi implicit internaţionalizarea mediului de afaceri, se realizează, în principiu, în mod gradual, prin parcurgerea mai multor stadii care definesc tot atâtea tipuri de firme cu activitate internaţională şi exprimă motivaţii specifice ale participării la piaţa mondială, în paralel cu mediile de efaceri.

Autorul

Obiectivele cursului

Obiectivele principale ale manualului sunt: punerea bazelor pregătirii viitorilor specialişti în domeniul comerţului; asigurarea suportului teoretic şi metodologic pentru celelalte discipline care tratează diferite laturi ale activităţii comerciale; asigurarea unei largi informări bibliografice asupra modului în care se desfăşoară un comerţ civilizat.

Competenţe conferite

După parcurgerea acestui curs, studenţii vor fi în măsură:

- să identifice termeni, relaţii, procese, să perceapă relaţii şi conexiuni în cadrul disciplinelor de studiu;
- să utilizeze în mod corect, termeni de specialitate;
- să definească concepte specifice disciplinei Mediul de afaceri european;
- să realizeze conexiuni între noţiuni specifice domeniului comerţului;
- să descrie stări, sisteme, procese, fenomene ce apar pe parcursul activităţii la disciplina Mediul de afaceri european
- să capete capacitatea de adaptare la noi situaţii apărute pe parcursul studierii disciplinei Mediul de afaceri european.
- să transpună în practică cunoştinţele dobândite în cadrul cursului;
- să adopte un comportament etic în faţa partenerilor de afaceri, angajaţilor;
- să colaboreze cu specialişti din alte domenii.

Resurse şi mijloace de lucru

Cursul dispune de manual scris, supus studiului individual al studenţilor, precum şi de materiale publicate cu varii ocazii - sesiuni ştiinţifice de comunicăr, dezbateri în lumea afacerilor, publicaţii în reviste de specialitate necesare întregirii cunoştinţelor practice şi teoretice în domeniul studiat.

În timpul convocărilor, în prezentarea cursului sunt folosite echipamente audio-vizuale, metode interactive şi participative de antrenare a studenţilor pentru conceptualizarea şi vizualizarea practică a noţiunilor predate.

Activităţi tutoriale se pot desfăşura după următorul plan tematic, conform programului fiecărei grupe:

1. Investiţii Străine Directe (ISD) - 1 oră

1. Joint-ventures in Romania - 1 ora
2. Tranzacţiile bursiere -1 ora
3. Studiul unei zone libere - 1 ora
4. Tehnici speciale de finanţare - 1 ora

Teme de control (TC)

Desfăşurarea temelor de control se va derula conform calendarului disciplinei şi acestea vor avea următoarele subiecte:

Metode de evaluare

Evaluarea se va efectua prin procedura examinării finale mixte, sub forma unui examen scris, adică va conţine un subiect de sinteză, alături de întrebări grilă ţinându-se cont de prezenţa la cursuri şi seminarii, participarea la activităţile tutoriale şi rezultatul la temele de control ale studentului.

Unitatea de învăţare 1
EUROPA REZULTAT AL DEZVOLTĂRII ISTORICE

Cuprins

1.1. Introducere

Europa de astăzi este rezultatul dezvoltării istorice, economice, culturale, politice şi regionale a mai multor popoare din regiuni diferite, din Nord şi din Sud, din Vest şi din Est. Prin urmare, realitatea dezvotării istorice dă dreptul de participare instituţiilor europene de astăzi, tuturor statelor, fără nicio discriminare.

"Se apreciază însă, că valorile comune, căpătate de statele europene, în decursul dezvoltării istorice, nu sunt suficiente pentru realizarea practică a ideii de unitate europeană şi aceasta datorită marilor deosebiri existente în Europa, de la ţară, la ţară, de la o regiune, la alta"[1].

Este vorba de o diversitate geografică, dialectologică, economică, politică, religioasă.

Dacă ne-am referi doar la un singur aspect, cel religios, întâlnim o Europă ortodoxă, alta catolică şi alta protestantă.

În termenii cei mai generali, această idee de Europă distinctă „este rezultatul prăbuşirii *universalismului* Imperiului Roman, universalism care trecea peste fruntariile Europei; este rezultatul dislocării, în primul rând, a comunicaţiilor unei zone nevoită să urmeze o cale proprie de dezvoltare"[2].

Pe de altă parte, întâlnim Europa de Vest – dezvoltată, care se opune prin noi mijolace, Europei de Est, separată mult timp, prin mediatizata Cortină de fier.

Această separare este, într-o mare măsură, produsul dezvoltării istorice, rezultatul procesului istoric de formare a naţiunilor, care s-a încheiat mult mai devreme în Occident, unde revoluţiile burgheze au

[1] Gheorghe Pîrvu, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova, 2005, p. 31.
[2] Henri Pirenne, **Mahomed şi Carol cel Mare**, Editura Postum, Paris, 1937, passim.

fost duse până la capăt.

În ţările Europei de răsărit, aceste revoluţii au început mai târziu, în majoritatea cazurilor, ajungându-se la compromisuri istorice, între reprezentanta noului val – burghezia şi cel al vechiului val – nobilimea. În Est, naţiunile s-au constituit mai târziu, fapt care a întârziat procesul dezvoltării economice.

Decalajele economice, dintre Est şi Vest, sunt evidente, ele fiind accentuate de regimurile comuniste instaurate de către Uniunea Sovietică, după cel de-al doilea război mondial.

Şi după prăbuşirea blocului comunist, evoluţia celor două părţi ale Europei, a fost divergentă. Dacă din Vest s-a putut observa progresul înregistrat, în procesul de integrare economică şi de apropiere între naţiuni, în Est, dimpotrivă, s-a produs o dezintegrare.
În concluzie, unitatea Europei se va realiza în diversitate.

1.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor cu care operează istoria;
- identificarea principalelor etape istorice, cu reverberaţii în dezvoltarea economică şi a relaţiilor dintre oameni;
- stabilirea locului şi importanţei fiecărei etape din istoria Europei;
- poziţionarea spaţiului românesc, în funcţie de anumite evenimente cruciale, alnivel continentului european;
- .poziţionarea României privind principalele aspecte ale gândirii şi dezvoltării economice, în context european.

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de: dezvoltare istorică, etapă istorică;
- studenţii vor cunoaşte periodizarea istorică a Europei, din antichitate, până în zilele noastre;
- studenţii vor putea identifica cele mai semnificative momente din istoria europeană, cu impact în dezvoltarea ideilor economice şi aforţelor de producţie.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

1.3. Conţinutul unităţii de învăţare

1.3.1. Originile Europei

Homo erectus şi Omul de Neanderthal s-au aşezat în Europa cu mult timp înainte de apariţia omului modern, Homo sapiens. Oraşele

primilor europeni se găsesc la Dmanisi, în Georgia, şi datează de acum 2 000 000 ani. Prima apariţie a oamenilor moderni a avut loc în 35 000 î. Hr. Dovezi ale unor aşezări permanente se găsesc, începând cu mileniul al 7-lea î. Hr., în Bulgaria, România şi Grecia.

Neoliticul a ajuns în Europa Centrală, în mileniul al 6-lea î. Hr. şi în părţi ale Europei de Nord, în mileniile 5 şi 4 î. Hr. Nu există vreo cultură preistorică aptă să acopere întreaga Europă.

Prima civilizaţie europeană, destul de bine cunoscută, ce utiliza scrierea, a fost civilizaţia minoică, în insula Creta şi mai apoi, civilizaţia miceniană, în anumite zone din Grecia, începând cu al doilea mileniu î. Hr.

În jurul anului 400 î. Hr., Cultura La Tène s-a răspândit în interior până în Peninsula Iberică (Spania şi Portugalia) şi apoi, Anatolia. Etruscii locuiau în Italia centrală şi în Lombardia, unde au fost alungaţi de către celţi, care s-au amestecat cu vechii locuitori ai Iberiei pentru a crea o cultură celtiberică unică. Deoarece celţii nu utilizau scrierea, nu există prea multe informaţii legate de ei.

Romanii i-au întâlnit şi au înregistrat numeroase informaţii legate de ei; acestea şi dovezile arheologice sunt singurele surse disponibile despre această extrem de influentă cultură. Celţii au făcut o concurenţă formidabilă, deşi dezorganizată, statului roman care, ulterior, a colonizat şi cucerit o mare parte a Europei de sud.

1.3.2. Europa în antichitate

1.3.2.1. Grecia antică

La sfârşitul epocii bronzului, din civilizaţiile precedente se naşte cea greacă (elenă) ce se va dezvolta şi va ajunge la apogeu, în cadrul unor structuri specifice de organizare politico-militară şi economico-socială, numite oraşe-state - polisuri - sclavagiste (dintre care amintim Atena şi Sparta), extrem de diferite în termeni de cultură şi organizare politico-economică. Prin salbele de colonii înfiinţate de metropolele greceşti (spre exemplu: Milet, Megara, Corint etc.) modelul cultural elen s-a extins, teritorial, în întreaga Mare Mediterană şi în Asia Mică.

În secolul IV î.Hr., disputa dintre oraşele state, referitore la teritoriile lor, facilitează ocuparea peninsulei elene de către regele macedonean Filip al II-lea. Campania fiului său, Alexandru cel Mare, răspândeşte cultura elenă în cea mai mare parte a Asiei şi a Africii nordice.

1.3.2.2. Dacia în timpul lui Burebista

Dacia s-a născut din ramura de nord a Traciei. Între anii 82-44 î.Hr., Burebista uneşte prin forţă tot teritoriul dac, stăpânindu-l ca rege. După moartea lui, regatul dac se destramă, dar fiind refăcut de către regele Decebal. După războaie sângeroase, dintre 101-102 şi 105-106 d.Hr., Dacia este cucerită de către romani, sub împăratul Traian.

1.3.2.3. Roma antică

La începutul secolului II î. Hr., Grecia cedează militar şi economic, în faţa nou-născutei civilizaţii romane care s-a extins, iniţial, doar în peninsula italică, iar mai apoi în toată Europa. În perioada

expansiunii sale, Roma a întâlnit cea mai mare rezistenţă din partea coloniilor feniciene din Cartagina, învinse doar la finalul secolului III î.Hr.

Roma a fost, iniţial, condusă de o serie de regi, pentru ca apoi să treacă la un sistem republican, apoi la dictatura lui Sulla şi Iulius Cezar şi să sfârşească printr-un imperiu, condus de Augustus, în secolul I î.Hr.

Provinciile Imperiului Roman, aflat la apogeu (mijl. sec. al II-lea d.H.)

Cel mai mare teritoriu roman s-a înregistrat în secolul II d.Hr., în timpul împăratului Traian, când imperiul îngloba un teritoriu uriaş: întregul bazin al Mediteranei şi toată Europa, până la Rin, Munţii Grampiani (provincia Britania) şi gurile fluviului Dunărea (inclusiv provincia Dacia).

Civilizaţia romană a ajuns la un grad înalt de evoluţie, până la sfârşitul secolului III d.Hr., când o serie de războaie civile au dat startul unui lent declin. În secolul IV, împăraţii Diocleţian şi Constantin cel Mare au împărţit teritoriul roman în Imperiul Roman de Apus şi Imperiul Roman de Răsărit, pentru a simplifica metoda de guvernare.

1.3.3. Europa în Evul mediu

Începând cu secolul V, Imperiul Roman de Apus a fost obiectul unei serii de invazii barbare care au dus la divizarea continuă şi îndepărtarea de Imperiul Bizantin, care va supravieţui încă un mileniu.

În secolul VII are loc expansiunea arabilor pe coastele Mediteranei, inclusiv în Sicilia şi Spania. Simultan, Europa fostului Imperiu Roman de Apus îşi continuă involuţia, împărţindu-se în mici entităţi locale cu o economie bazată pe agricultură (feudalism). În Occident, singura autoritate cu o organizare centralizată era Biserica Catolică, ce avea o influenţă temporară din ce în ce mai mare şi un rol de continuitate privind cultura latină.

O primă reunificare a Europei se face prin Sfântul Imperiu Roman de Neam German, care apare în jurul anului 800, când Carol cel Mare, rege al francilor îşi extinde domnia din Franţa în partea occidentală a Germaniei şi în partea nordică a Italiei. În partea centrală

a Italiei prinde viaţă un stat ecleziastic sub conducere papală.

Papa îşi va arăta puterea sa politică impresionantă pe care o avea prin declanşarea cruciadelor. Tot cu acordul papilor s-au înfiinţat şi ordinele militar-religioase (de exemplu, Cavalerii Ioaniţi).

În Evul Mediu târziu apar semnalele unei renaşteri culturale şi comerciale în Europa occidentală, odată cu afirmarea unor importante oraşe-stat (ca Veneţia şi Florenţa, în secolul XI). În acelaşi timp, încep să se formeze primele state naţionale (dintre care Franţa, Anglia, Spania şi Portugalia).

Pe de altă parte, Sfântul Imperiu Roman îşi continuă fragmentarea într-o serie de feude italiene şi germane, sub autoritatea formală a împăratului.

Degradarea condiţiilor de viaţă în Europa a făcut posibilă, în secolul XIV, epidemia de ciumă ce a redus cu o treime populaţia din unele ţări occidentale.

Unii istorici consideră sfârşitul Evului Mediu ca fiind căderea Constantinopolului şi a Imperiului Bizantin, în 1453, sub stăpânirea turcilor otomani. Aceştia vor păstra oraşul, redenumit Istanbul, capitală a Imperiului Otoman, ce va dura până în 1919 şi care va cuprinde chiar şi Egiptul, Siria şi mare parte din Balcani.

1.3.4. Europa în perioada modernă

1.3.4.1. Renaşterea, Reforma protestantă

Renaşterea este denumirea curentului de înnoire socială şi culturală care a apărut în Europa, la sfârşitul Evului Mediu, în secolele al XV-lea şi al XVI-lea, caracterizată prin redescoperirea interesului pentru cultura şi arta antichităţii clasice.

Renaşterea a început în Italia şi s-a răspândit în Europa occidentală. În această perioadă s-au produs profunde transformări sociale, politice, economice, culturale şi religioase, care au marcat tranziţia, de la societatea medievală, către societatea modernă. Societatea feudală a Evului Mediu, cu structura sa ierarhică rigidă, dominată de economia agrară şi sub puternica influenţă a Bisericii Catolice, a început să se destrame. În decursul Renaşterii, un rol determinant l-au avut oamenii de cultură şi artiştii, înclinaţi spre clasicismul greco-roman.

Noţiunea de “Renaştere” (în franceză: Renaissance) a fost folosită pentru prima data la începutul secolului al XIX-lea, mai întâi de către istoricul francez Jules Michelet, de la care a fost preluată de istoricul elveţian Jacob Burckhardt, în lucrarea sa fundamentală *Die Kultur der Renaissance in Italien 1860* (*Cultura Renaşterii în Italia, 1860)*.

Acesta din urmă a definit Renaşterea (în italiană: Rinascimento), perioada cuprinsă între pictorii Giotto şi Michelangelo. În acest timp, omul recapătă conştiinţa de sine, ca individ, după o lungă perioadă de anihilare filosofică a personalităţii.

Acolo unde ideile noului curent au patruns, s-a produs o primenire care a dat un imbold acelor state care s-au format la finele secolului XV, astfel continuând să-şi mărească puterea, în timp ce Biserica, din cauza corupţiei şi a conflictelor interne, pierdea din ce în ce mai mult în imagine.

După Reforma protestantă a lui Martin Luther din 1517, Europa

a fost traversată de o serie de curente, prin care motivele religioase justificau deciziile politice.

În acelaşi timp, naţiunile europene - Spania şi Portugalia, urmate de Franţa, Anglia şi Olanda, încep o expansiune colonială în Asia, Africa şi America, aceasta din urmă după ce a fost descoperită de Cristofor Columb, în 1492.

Zona Marea Baltică este teatrul unor lupte între Suedia, Polonia şi Rusia, ce reuşeşte să-şi anexeze Finlanda şi partea orientală a Poloniei.

1.3.4.2. Revoluţia Franceză şi epoca napoleoniană

Refuzul lui Ludovic XVI de a împărţi puterile sale cu aşa-numita a treia stare, a dus în anul 1789, la izbucnirea Revoluţiei Franceze care va marca sfârşitul monarhiei absolute din Franta şi instaurarea republicii, în 1791 şi afirmarea principiilor guvernării democratice şi reacţia puterilor europene la preluarea puterii de către generalul Napoleon Bonaparte care a întreprins o serie de campanii militare victorioase împotriva marilor puteri europene ale timpului: Austria, Rusia, Prusia şi Anglia.

Harta politică a Europei, în anul 1899

Primul imperiu francez este abolit în 1815, după înfrângerea lui Napoleon la Waterloo de către Prusia şi Anglia.

Restauraţia formelor puterii anterioare Revoluţiei franceze nu a dispersat aspiraţiile liberale ale popoarelor europene. La aceasta se adaugă, fie transformările sociale legate de Revoluţia industrială, fie renaşterea mişcărilor naţionale.

Consecinţă a acestui fapt, perioada dintre 1815 şi 1871 a fost marcată de o serie de acţiuni revoluţionare şi războaie de independenţă care au dat naştere unor state naţionale, ca Italia şi Germania, inclusiv România.

1.3.4.3. Europa în secolul al XX-lea

După perioada relativ pacifică, tensiunile dintre puterile europene vor duce, în 1914, la izbucnirea Primului Război Mondial. Pe de-o parte sunt Puterile Centrale: Germania şi Austro-Ungaria, (aliate

şi cu Bulgaria şi Imperiul Otoman), de partea cealaltă, Antanta: Franţa, Regatul Unit şi Rusia (aliate cu Serbia), la care s-au adăugat Italia - în 1915, România - în 1916 şi Statele Unite ale Americii (SUA)- în 1917. Rusia s-a retras din cauza Revoluţiei bolşevice din octombrie 1917. Antanta învinge în toamna lui 1918.

Tratatul de la Versailles din 1919 impunea condiţii severe statelor învinse, cu deosebire Germaniei, acuzată că a provocat războiul. Prin dezmembrarea imperiilor german, austro-ungar şi rus, s-au format noi state ca Polonia, Cehoslovacia şi Iugoslavia.

Una dintre consecinţele inevitabile ale primei conflagraţii mondiale a fost agravarea problemelor economice, în deceniul III al secolului XX, care va culmina cu marea criză economică din anii 1929-1933. Tensiunile generate de această criză au adus la putere mişcări extremist-naţionaliste, ca fascismul în Italia (1922) şi nazismul în Germania (1933).

După semnarea Pactului de Oţel, cu Italia şi a unui pact de non-agresiune cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice (URSS), Germania a dat startul în septembrie 1939, celui de-Al II-lea Război Mondial, prin invadarea şi înfrângerea Poloniei, apoi în 1940, a Iugoslaviei, Greciei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului şi Franţei. În acest context, România şi Ungaria se alătură Germaniei şi Italiei.

După aceste succese iniţiale, Germania a atacat, în 1941, Uniunea Sovietică, invazie care este oprită lângă Moscova, în decembrie 1941.

La 7 decembrie 1941, Japonia atacă SUA. Victoria Aliaţilor în Africa de Nord este urmată de invazia Italiei în 1943, a Franţei în 1944 şi a Germaniei care capitulează în 8 mai 1945.

Terminarea războiului duce la separarea naţiunilor europene în 2 blocuri: unul occidental, Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) şi unul de influenţă sovietică, care formează Pactul de la Varşovia.

Opoziţia dintre cele 2 blocuri va conduce la Războiul Rece, terminat în 1991, prin dizolvarea Uniunii Sovietice. În acelaşi timp, un proces de integrare economică şi politică a dus la dezvoltarea Pieţei Europene Comune şi a Uniunii Europene (UE).

1.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 1

Europa de astăzi este rezultatul dezvoltării istorice, economice, culturale, politice şi regionale a mai multor popoare din regiuni diferite, din Nord şi din Sud, din Vest şi din Est. Prin urmare, realitatea dezvotării istorice dă dreptul de participare instituţiilor europene de astăzi, tuturor statelor, fără nicio discriminare.

Prima civilizaţie europeană, destul de bine cunoscută, ce utilizaa scrierea, a fost civilizaţia minoică, în insula Creta şi mai apoi, civilizaţia miceniană, în anumite zone din Grecia, începând cu al doilea mileniu î. Hr.

La sfârşitul epocii bronzului, din civilizaţiile precedente se naşte cea greacă (elenă) ce se va dezvolta şi va ajunge la apogeu, în cadrul unor structuri specifice de organizare politico-militară şi economico-socială, numite oraşe-state - polisuri - sclavagiste (dintre care amintim Atena şi Sparta)

Între anii 82-44 î.Hr., Burebista uneşte prin forţă tot teritoriul dac, stăpânindu-l ca rege. După moartea lui, regatul dac se destramă, dar fiind refăcut de către regele Decebal.

Civilizaţia romană a ajuns la un grad înalt de evoluţie, până la sfârşitul secolului III d.Hr., când o serie de războaie civile au dat startul unui lent declin. În secolul al IV-lea, împăraţii Diocleţian şi Constantin cel Mare au împărţit teritoriul roman în Imperiul Roman de Apus şi Imperiul Roman de Răsărit, pentru a simplifica metoda de guvernare.

O primă reunificare a Europei se face prin Sfântul Imperiu Roman de Neam German, care apare în jurul anului 800, când Carol cel Mare, rege al francilor îşi extinde domnia din Franţa în partea occidentală a Germaniei şi în partea nordică a Italiei. În partea centrală a Italiei prinde viaţă un stat ecleziastic sub conducere papală.

Renaşterea este denumirea curentului de înnoire socială şi culturală care a apărut în Europa, la sfârşitul Evului Mediu, în secolele al XV-lea şi al XVI-lea, caracterizată prin redescoperirea interesului pentru cultura şi arta antichităţii clasice.

Acolo unde ideile noului curent au patruns, s-a produs o primenire care a dat un imbold acelor state care s-au format la finele secolului al XV-lea. După Reforma protestantă a lui Martin Luther, din 1517, Europa a fost traversată de o serie de curente, prin care motivele religioase justificau deciziile politice.

Perioada dintre 1815 şi 1871, a fost marcată de o serie de acţiuni revoluţionare şi războaie de independenţă care au dat naştere unor state naţionale, ca Italia şi Germania, inclusiv România.

Una dintre consecinţele inevitabile ale primei conflagraţii mondiale a fost agravarea problemelor economice, în deceniul III al secolului XX, care va culmina cu marea criză economică din anii 1929-1933.

Terminarea celui de'al doilea război mondial duce la separarea naţiunilor europene în două blocuri: unul occidental, Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) şi unul de influenţă sovietică, ce formează Pactul de la Varşovia.

Opoziţia dintre cele două blocuri va conduce la Războiul Rece, terminat în 1991, prin dizolvarea Uniunii Sovietice. În acelaşi timp, un proces de integrare economică şi politică a dus la dezvoltarea Pieţei Europene Comune şi a Uniunii Europene (UE).

Concepte şi termeni de reţinut

- Europa;
- dezvoltare istorică;
- etapă istorică;
- Renaştere şi Reformă;
- state naţionale;
- războaie mondiale;
- război rece.

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Care a fost prima civilizaţie europeană şi utiliza scrierea?
2. În ce condiii are loc o prima reunificare a Europei?
3. Ce este Renaşterea?
4. Care a fost rezultatul acţiunilor revoluţionare şi războaie perioadei, dintre 1815 şi 1871?
5. Spre ce a condus proces de integrare economică şi politică statelor din vestul Europei?

Teste de evaluare/autoevaluare

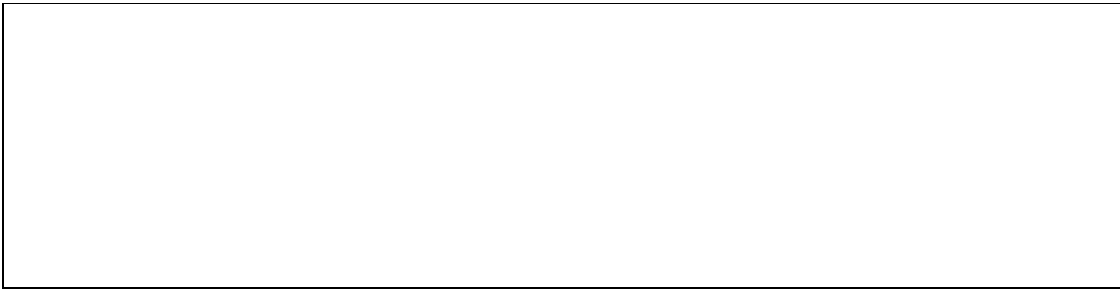
1. Ce evenimente au dat startul unui lent declin, civilizaţei romane?
a) revoluţii;
b) condiţii naturale;
c) războaie civile;
d) pierderea de teritorii.

2. Roma a fost, iniţial, condusă de:
a) sistem republican;
b) o serie de regi;
c) dictatura lui Sulla şi Iulius Caesar;
d) împărat.

3. Care din naţiunile europene, nu au avut colonii, expansiunea colonială, in urma descoperirii Americii, de către Cristofor Columb, în 1492?
a) Franţa, Anglia,
b) Spania, Portugalia;
c) Olanda;
d) Germania;.

4. La aspiraţiile liberale ale popoarelor europene, după Revoluţia franceză de la 1789, nu s-au adăugat:
a) transformările sociale;
b) revoluţia industrială;
c) renaşterea mişcărilor naţionale;
d) Primul Război mondial;

5. Opoziţia dintre cele două blocuri politico-militare, după cel de-al doilea Război mondial va conduce, mai întâi la:
a) dizolvarea Uniunii Sovietice;
b) apariţia Uniunii Europene;
c) apariţia Pieţei Comune Europene;
d) Războiul rece.

Bibliografie obligatorie

1. Ionescu, Ion Gr. **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
2. Krugman, Paul, Maurice Obstfeld, International Economics, Theory and Policy, Harper Colins Publisher Inc., New York, 2000.
3. Pirenne, Henri, **Mahomed şi Carol cel Mare**, Editura Postum, Paris, 1937.
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 2
PROCESE INTEGRAŢIONISTE ÎN EUROPA

Cuprins

2.1. Introducere

S-a afirmat deseori că şansa Europei postbelice a fost existenţa unor puternici oameni politici, cu imaginaţie şi ambiţie, care au reuşit să dea continentului nostru o nouă configuraţie. Ei sunt „părinţii fondatori ai Europei”: W. Churchill, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi, P.H. Spaak, Charles de Gaulle, Robert Schuman, Jean Monnet şi alţi câţiva.

Declaraţia Schuman 1950 Etapa care urmează, decisivă, a fost iniţiată de ultimii doi numiţi. La 9 mai 1950, într-o conferinţă de presă desfăşurată în salonul Orologiului, din Ministerul de Externe francez, pe care-l conducea, Robert Schuman prezenta importanta declaraţie ce-i poartă numele. Este un document fundamental, veritabil act de naştere al Comunităţii Europene (Uniunii Europene, de astăzi). Se ştie că autorul a fost de fapt Jean Monnet, pe atunci Înalt Comisar pentru Plan, care reflectase mult încă din timpul războiului asupra unificării Europei. Acest lucru nu-i scade meritul lui Schuman, pentru că el şi-a asumat sarcina şi avea poziţia necesară pentru a produce ecoul dorit.

Trecuseră exact cinci ani de la sfârşitul războiului şi urmele lui erau încă Construcţia Europeană 1950 – 2004 prezente în sate şi oraşe, în economie şi în sufletul oamenilor. Robert Schuman provenea dintr-o familie germană din Lorena şi a făcut studiile înainte de primul război mondial, în mari universităţi germane (Bonn, Berlin şi München). În schimb, cariera politică şi-a făcut-o în parlamentul francez, după 1918, participând şi la Rezistenţă în Franţa, după evadarea din închisoarea în care a fost trimis de Gestapo. Pentru el, deci, războiul a fost o dublă dramă şi cunoaşterea profundă, atât a Franţei cât şi a Germaniei îl îndreptăţea să iasă în prim plan.

Declaraţia Schuman este un monument de luciditate, generozitate şi realism. Generozitatea este prezentă în prima frază: „*Pacea mondială nu va putea fi asigurată decât prin eforturi creatoare, pe măsura pericolelor care o ameninţă*”. De altfel, referirea la pace revine în cuprinsul declaraţiei, apare ca principal motiv al iniţiativei. Însă, chiar din al doilea alineat declaraţia face o legătură între pace şi unificarea (construcţia) europeană: „*Europa n-a*

fost realizată şi am avut războiul".

O frază esenţială, chintesenţă a propunerii este cea de la începutul alineatului următor (al 3-lea): „*Europa nu se va face dintr-o dată şi nici printr-o construcţie de ansamblu: ea se va face prin realizări concrete, creând mai întâi o solidaritate de fapt*". Se exprimă aici o experienţă de secole şi decepţia europeiştilor faţă de teoria federalistă, care considera că unificarea este un simplu gest politic, de renunţare la suveranitate, dublat de educarea publicului.

2.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

Însuşirea noţiunilor şi cunoştinţelor necesare înţelegerii mecanismelor şi proceselor specifice activităţii mediului de afaceri;

- dobândirea cunoştinţelor necesare înţelegerii relaţiilor existente între mecanismele şi proceselor specifice mediului de afaceri şi celelalte activităţi desfăşurate în cadrul unei firme de comerţ şi/sau turism, în scopul realizării unei activităţi de management eficiente.
- identificarea principalelor etape în evoluţia Pieţei Comune şi a Uniunii Europene;
- înţelegerea mecanismului separaţiei puterilor în stat, din punct de vedere al instituţiilor Uniunii Europene;
- stabilirea locului şi importanţei mediului de afaceri în cadrul economiei naţionale şi a economiei europene;
- poziţionarea României pe plan european, privind principalele aspecte ale nivelului de dezvoltare a activităţii economice.

Competenţe ale unităţii de învăţare:

– studenţii vor putea să definească noţiunea de mediu de afaceri şi mediu de afaceri european;
– să precizeze transformările în plan economic şi politic, referitor la structura Europei integrate;
– identificarea de termeni, relaţii, procese, perceperea unor relaţii şi conexiuni, în cadrul disciplinei;
– studenţii vor identifica organizaţiile economice la nivel mondial şi european;
– studenţii vor cunoaşte funcţiile comerţului şi vor înţelege astfel rolul şi utilitatea activităţii comerciale;

Timpul alocat unităţii: 2 ore

2.3. Conţinutul unităţii de învăţare

2.3.1. Transformări ale Europei

Harta Europei a suferit mai multe mutaţii la începutul anilor ’90, decât în orice alt moment al perioadei postbelice, mai ales datorită căderii comunismului în ţările central şi est-europene, dezmembrării Yugoslaviei şi Cehoslovaciei etc.

În anul 1989 exista următoarea stare de fapt:

- Uniunea Europeană avea 12 membri;
- URSS şi ţările din Europa Centrală şi de Răsărit (inclusiv ţările baltice care aparţineau fostei URSS) formau blocul socialist;
- Cehoslovacia şi Yugoslavia erau nedezmembrate;
- Existau două Germanii (RFG şi RDG - comunistă)

În anul 1998:

- Uniunea Europeană avea 15 membri UE;
- URSS a fost dezmembrată – o parte dintre statele sovietice au format CSI, altele au devenit state independente şi suverane;
- Dezmembrarea Cehoslovaciei (Cehia şi Slovacia) şi a Yugoslaviei (Slovenia, Croaţia, Serbia, Muntenegru, Bosnia-Herţegovina, Macedonia, Kosovo);
- Unificarea Germaniei.

Din anul 2007, Uniunea Europeană are 27 de membri.

Trecerea la economia de piaţă a ţărilor din Centrul şi Estul Europei a creat probleme suplimentare pentru Europa de Vest, dar a oferit şi noi oportunităţi de afaceri.

Totodată, s-a modificat şi *centrul politic şi economic al Europei*, acesta deplasându-se către *Est*. Iniţial, axa Berlin-Paris avea un rol esenţial. Mutarea capitalei Germaniei la Berlin şi dezvoltarea economiilor de piaţă, din Estul şi Centrul Europei, aderarea celor 10 state la UE şi apoi încă două - România şi Bulgaria - au deplasat centrul de greutate al Europei, către Est.

Cel mai important aspect este *reunificarea economică, politică şi militară* a Europei, după divizarea din 1945, fapt favorizat de:

- căderea comunismului;
- desfiinţarea CAER şi a Pactului de la Varşovia (OPW);
- exprimarea dorinţei statelor din Centrul şi Estul Europei de a adera la NATO şi la UE.

2.3.2. Procesul integraţionist al Uniunii Europene

Ideea unei unităţi a ţărilor europene s-a conturat, mai pregnant, după cel de-al doilea război mondial şi pentru prima etapă a purtat, mai mult, amprenta factorului politic. Ca rezultat, ideea unităţii europene s-a divizat, în funcţie de cele două blocuri militare, politice şi economice opuse, pe criterii ideologice şi de sistem.

Istoria dezvoltării economice şi politice a statelor vest-europene, arată rolul total nebenefic pe care l-a avut Winston Churchill care, împreună cu I.V. Stalin, la Yalta, au hotărât împărţirea Europei în două zone de influenţă. În anul 1946, la Zurich, prim-ministrul britanic spunea. "…..*Cu toate acestea, există un remediu care, dacă ar fi fost folosit peste tot şi spontan, ar transforma ca un miracol întraga scenă şi ar face din Europa, în puţini ani, un pământ liber şi fericit…. Care este acest remediu suveran? Este reformarea familiei europene….. şi asigurarea ei cu o structură la adăpostul căreia să se poată trăi în pace şi securitate. Noi trebuie să constituim un fel de Statele Unite ale Europei".*

Uniunea Europei Occidentale Ca răspuns la blocul compact pe care URSS l-a format cu statele din Est, un grup de cinci ţări vestice - Franţa, Marea Britanie, Belgia, Olanda şi Luxemburg, au semnat, la Bruxelles, Trataul privind *Uniunea Europei Occidentale - UEO* - la 17 martie 1948, prin care s-au decis să acţioneze în comun, în cazul în care securitatea lor ar fi ameninţată, pentru că aveau de apărat un patrimoniu comun şi îndeosebi, principiile democratice ale libertăţii unice şi individuale, tradiţionale, constituţioanale şi respectul legii.

Acest Tratat a fost prima afirmaţie oficială a intenţiei de colaborare a ţărilor vest europene şi care prezintă, totodată, punctul de plecare al consolidării politice a Europei Occidentale.

Consiliul Europei În anul următor, la 5 mai 1949, guvernele membre ale ţărilor membre ale UEO, încurajate de opinia publică şi de factorii politici care doreau o instiutie unde să poată fi discutate problemele ţărilor europene, împreună cu Danemarca, Italia, Norvegia, Irlanda şi Suedia, au adoptat Convenţia prin crearea primului organism politic vest-european, Consiliul Europei, cu sediul la Strasbourg. Mai târziu, după 1990, la acesta au aderat toate statele occidentale, dar şi state foste comuniste.

Planul Marshall Se apreciază că această constituire a Consiliului Europei a fost impulsionată şi facilitată de cooperarea declanşată de SUA, prin internediul Planului Marshall care a însemnat un vital ajutor financiar dat ţărilor Europei Occidentale, a căror economie fusese ruinată de război.

De fapt, prin Planul Marshall, s-a urmărit transformarea Europei Occidentale într-o primă linie de apărare a SUA, în faţa pericolului sovietic, pentru că numai o Europă puternică, din punct de vedere economic şi politic putea să joace un asemenea rol.

Dacă prin Planul Marshall sau pus bazele reconstrucţiei economice în Europa, constiuirea Tratatului Nord-Atlantic a reprezentat baza apărării sale militare.

Războiul rece Se constată că, de fapt, confruntarea Est-Vest şi "războiul rece", susţinut de factorii politici, au avut un rol important în concretizarea ideii de unitate a Europei de Vest. Apoi, de la colaborare economică, la colaborare politică, s-a ajuns foarte uşor.

Înţelegeri integraţioniste Imediat, după terminarea celui de-al doilea război mondial, s-au format, pentru o scurtă perioadă de timp, înţelegeri de tip integratoriu, precum: Frantita (Franţa, Italia), Finibel, (Franţa, Italia, Olanda, Belgia, Luxemburg), Fritalux (Franţa, RFG, Italia, Olanda, Belgia, Luxemburg) şi Benelux (Belgia, Olanda, Luxemburg).

Benelux a fost o uniune vamală care consta în desfiinţarea taxelor vamale, între ţările participante şi crearea unui tarif vamal comun faţă de terţi. Evident că rezultatul economic este variat pentru

consumatori şi pentru producători; mărfurile schimbate între ţările respective, nu mai sunt încărcate în preţuri şi costuri cu taxe vamale, ele devenind mai ieftine pentru consumatori, iar relaţiile de schimb se intensifică.

1. În Europa Occidentală, prima organizaţie economică internaţională cu caracter integraţionist a fost *Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (CECO)* ce a luat fiinţă în 195l, prin semnarea Tratatului de la Paris, de către Franţa, Germania, Italia, Belgia, Olanda şi Luxemburg şi a avut drept scop promovarea unei pieţe comune pentru comerţul cu cărbune şi produse siderurgice, între ţările membre.

2. A doua etapă a procesului de integrare economică vest-europeană a început prin semnarea la Roma, în anul 1957, a două tratate cu privire la: *Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM*) şi *Comunitatea Economică Europeană (Piaţa Comună*), la ele participând aceleaşi ţări ca şi în cadrul CECO.

Prin crearea EURATOM se urmărea unirea eforturilor pentru promovarea cercetării ştiinţifice comune, îndeosebi, în ceea ce priveşte utilizarea paşnică a energiei nucleare, precum şi constituirea unei "pieţe comune" pentru materialele şi echipamentele nucleare.

Comunitatea Economică Europeană (C.E.E.) s-a constituit având la bază următoarele principii fundamentale: unitatea dintre ţările membre; unitatea nu poate fi realizată decât cu condiţia egalităţii între statele membre şi între cetăţenii comunităţii, fără discriminări; garantarea unor libertăţi fundamentale: libera circulaţie a forţei de muncă şi a capitalurilor; solidaritatea statelor membre, acestea trebuind să aibă drepturi dar şi obligaţii, să-şi împartă costurile integrării. *Au mai aderat la Piaţa Comună* şi Marea Britanie, Danemarca şi Irlanda, la 1 ianuarie 1972. Ca reacţie la apariţia C.E.E., la 4 ianuarie 1960, a fost semnată Convenţia de la Stockholm, prin care a luat fiinţă Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (A.E.L.S.), între Austria, Danemarca, Elveţia, Marea Britanie, Norvegia, Portugalia şi Suedia. La AELS au aderat ulterior: Finalanda (1961), Irlanda (1970), Liechtenstein (1972).

3. A treia etapă a integrării economice vest-europene a fost începută în anul 1972, prin semnarea la Paris a tratatului de fuziune a celor trei comunităţi: CECO, EURATOM şi CEE, având acelaşi organ de conducere şi un buget comun, luând naştere ansamblul integraţionist denumit "Comunităţile Europene", a cărei caracteristică esenţială este creşterea considerabilă a numărului de ţări asociate la C.E.E.

4. A patra etapă a integrării economice vest europeane se caracterizează prin schimbări mult mai profunde ce au avut loc în configuraţia economică şi politică a Europei:

a) aderarea la C.E.E. a Greciei (1 ianuarie 1981), a Spaniei şi Portugaliei (1 ianuarie 1986);

b) începând cu 1.01.1992, prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht a luat naştere Uniunea Europeană care a înlocuit vechea denumire de C.E.E., conferindu-se acestei noi comunităţi, noi dimensiuni politice si economice, în primul rând, cu intenţia de a promova o politică externă unică, iar în al doilea rând, prin introducerea unei monede unice, înainte de anul 2000;

c) aderarea la UE, a Austriei, Finlandei şi Suediei;

d) aderarea la UE, în anul, 2004, a zece state din Centrul şi Estul Europei: Cehia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Polonia, Estonia,

Letonia, Lituania, Malta şi Cipru.

e) începând cu 1.01.1992, ţările din Uniunii Europene şi din Asociaţia Europeană a Liberului Schimb, formează una din marile pieţe integrate din lume, cunoscută sub denumirea de Spaţiul Economic European (S.E.E.), care nu este o uniune vamală total integrată, aşa cum este Uniunea Europeană, deoarece libera circulaţie a bunurilor se aplică numai pentru mărfurile originare din S.E.E., nu şi cele provenite din import;

f) aderarea la UE, la 1.01.2007, a României şi a Bulgariei.

2.3.3. Organizaţii economice europene

1. Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS) **–** fondată în 1960 – acum este formată doar din Islanda, Liechtenstein, Norvegia şi Elveţia (o parte din ţările membre au aderat ulterior la Uniunea Europeană);

- promovează doar *comerţul liber* pentru ţări care nu au dorit o integrare mai profundă de la început;
- *birocraţie redusă* (nu există organisme la nivelul organizaţiei cu competenţe supranaţionale);
- a reprezentat o *antecameră pentru UE* (de exemplu: Irlanda, Marea Britanie, Portugalia etc.)

2. Spaţiul Economic European – octombrie 1991 s-a semnat un acord între UE 12 şi AELS 7. Elveţia a votat împotrivă la referendum şi s-a retras, rămânând doar 18 membri.

- scopul era crearea celei mai mari pieţe unice din lume (ca populaţie şi putere economică);
- promovarea celor patru libertăţi fundamentale;
- reducerea barierelor în calea comerţului;
- simplificarea şi chiar desfiinţarea controlului la graniţe;
- cooperare în ceea ce priveşte fuziunile, ajutoarele de stat, legile corporative, protecţia consumatorilor, mediu şi politici sociale;
- acordul a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994 şi se desfăşoară un dialog bilateral pe temele menţionate.

3. Comunitatea Statelor Independente (CSI)

- a fost înfiinţată, după dizolvarea URSS, în 1991, prin puciul din august 1991 şi căderea lui M. Gorbaciov;
- *factori* favorizanţi: interdependenţele dintre ţările membre nu puteau fi înlăturate peste noapte, prezenţa trupelor sovietice şi a populaţiei ruseşti în toate ţările, dependenţa uneia, faţă de celelalte, din punct de vedere al pieţelor de export şi al surselor de import, folosirea rublei;
- unele au încercat să se dezvolte independent, au introdus moneda proprie, dar şi-au dat seama că nu pot face faţă;
- Rusia vrea să domine în continuare spaţiul ex-sovietic;
- Ucraina – a doua putere din CSI – este văzută des ca o *contrapondere* pentru Rusia – are un avans şi pe calea democratizării şi trecerii la economia de piaţă.

2.3.4. Cronologia evoluţiei Uniunii Europene

1950
9 mai

Ministrul francez al afacerilor externe, Robert Schuman, propune, în cadrul unui discurs inspirat de Jean Monnet, ca Franţa şi Republica Federală Germania să îşi gestioneze în comun industriile cărbunelui şi oţelului, sub autoritatea unei instituţii noi care să rămână deschisă şi altor state europene.

Deoarece 9 mai consfinţeşte practic naşterea Uniunii Europene, această dată a fost aleasă pentru a sărbători Ziua Europei.

1951
18 aprilie

Cele şase state, Belgia, Republica Federală Germania, Franţa, Italia, Luxemburg şi Ţările de Jos, semnează la Paris Tratatul de instituire a Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO). Acesta intră în vigoare la data de 23 iulie 1952, pentru o perioadă de 50 de ani.

1955
1–2 iunie

La întrunirea de la Messina, miniştrii de externe ai statelor membre CECO decid extinderea procesului de integrare europeană către întreaga economie.

1957
25 martie

Cele şase state semnează, la Roma, Tratatele de instituire a Comunităţii Economice Europene (CEE) şi a Comunităţii Europene a Energiei Atomice (Euratom). Acestea intră în vigoare la data de 1 ianuarie 1958.

1960
4 ianuarie

La îndemnul Marii Britanii, Convenţia de la Stockholm instituie Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS), cuprinzând o serie de ţări europene care nu fac parte din CEE.

1963
20 iulie

La Yaoundé, CEE şi 18 state africane semnează un acord de asociere.

1965
8 aprilie

Are loc semnarea Tratatului de fuziune a organelor executive ale celor trei Comunităţi (CECO, CEE şi EURATOM), prin care se instituie un Consiliu unic şi o Comisie unică. Acesta intră în vigoare la data de 1 iulie 1967.

1966
29 ianuarie

„Compromisul de la Luxemburg”. Ca urmare a unei crize politice, Franţa acceptă să participe din nou la reuniunile Consiliului, în schimbul unui acord conform căruia majoritatea calificată este permisă doar dacă nu sunt puse în joc interesele majore ale statelor membre.

1968
1 iulie

Are loc desfiinţarea, cu 18 luni înainte de termen, a taxelor

vamale pentru bunuri industriale existente între statele membre şi introducerea unui tarif extern comun.

1969

1–2 decembrie

Şefii de stat şi de guvern ai CEE reuniţi la Haga iau hotărârea de a merge mai departe pe drumul integrării europene, deschizând astfel calea primului val de extindere.

1970

22 aprilie

Este semnat la Luxemburg un tratat care permite finanţarea treptată a Comunităţilor printr-un sistem de „resurse proprii" şi totodată extinderea competenţelor în materie de control ale Parlamentului European.

1972

22 ianuarie

La Bruxelles se semnează tratatele de aderare între statele Comunităţilor Europene şi Danemarca, Irlanda, Norvegia şi Marea Britanie.

1973

1 ianuarie

Danemarca, Irlanda şi Marea Britanie aderă la Comunităţile Europene, care vor cuprinde din acest moment nouă state membre. Norvegia se pronunţă cu o majoritate de voturi împotriva aderării, în urma unui referendum organizat în acest scop.

1974

9–10 decembrie

Şefii de stat ai celor nouă ţări membre se reunesc la Paris, unde decid să se întâlnească de trei ori pe an în cadrul unui Consiliu European. Aceştia îşi exprimă, de asemenea, acordul pentru organizarea de alegeri directe pentru Parlamentul European şi aprobă înfiinţarea Fondului European de Dezvoltare Regională.

1975

28 februarie

Este semnată, la Lomé, o convenţie (Lomé I), între CEE şi 46 de state din Africa, Caraibe şi Pacific (ACP).

22 iulie

Este semnat un tratat bugetar prin care sunt extinse atribuţiile Parlamentului şi este înfiinţată Curtea de Conturi a Comunităţilor Europene. Acesta intră în vigoare la data de 1 iunie 1987.

1979

7–10 iunie

Au loc primele alegeri directe pentru cele 410 locuri în Parlamentul European.

1981

1 ianuarie

Grecia devine membru al CEE. Numărul statelor membre se ridică la zece.

1984

14–17 iunie

A doua rundă de alegeri directe pentru Parlamentul European.

1985

7 ianuarie

Jacques Delors devine preşedinte al Comisiei (1985-1995).

14 iunie

Este semnat Acordul Schengen în scopul de a elimina controalele la frontierele dintre statele membre ale Comunităţilor Europene.

1986

1 ianuarie

Spania şi Portugalia devin membre ale CEE. Numărul statelor membre se ridică la 12.

17 and 28 februarie

Se semnează, la Luxemburg şi la Haga, Actul Unic European. Acesta intră în vigoare la data de 1 iulie 1987.

1989

15 and 18 iunie

A treia rundă de alegeri directe pentru Parlamentul European.

9 noiembrie

Căderea zidului Berlinului.

1990

3 octombrie

Reunificarea Germaniei.

1991

9–10 decembrie

Consiliul European de la Maastricht adoptă Tratatul privind Uniunea Europeană, care pune bazele unei politici externe şi de securitate comună, ale cooperării mai strânse în domeniul justiţiei şi afacerilor interne şi ale creării unei uniuni economice şi monetare care să includă moneda unică..

1992

7 februarie

Se semnează la Maastricht Tratatul privind Uniunea Europeană. Acesta intră în vigoare la data de 1 noiembrie 1993.

1993

1 ianuarie

Are loc crearea pieţei unice.

1994

9 and 12 iunie

A patra rundă de alegeri directe pentru Parlamentul European.

1995

1 ianuarie

Austria, Finlanda şi Suedia devin membre ale UE. Numărul statelor membre se ridică la 15. Norvegia amână din nou aderarea, ca urmare a unui referendum în care se înregistrează o majoritatea de voturi negative.

23 ianuarie

Începe să funcţioneze o nouă Comisie Europeană prezidată de Jacques Santer (1995-1999).

27–28 noiembrie

Conferinţa Euro-mediteraneeană de la Barcelona lansează un parteneriat între UE şi statele situate pe coasta sudică a Mediteranei.

1997

2 octombrie

Se semnează Tratatul de la Amsterdam. Acesta intră în vigoare la data de 1 mai 1999.

1998

30 martie

Începe procesul de aderare pentru noile ţări candidate. Cipru,

Malta şi alte 10 ţări din Europa Centrală şi de Est vor fi implicate în acest proces.

1999

1 ianuarie

Începutul celei de-a treia etape a UEM. Unsprezece ţări ale UE adoptă moneda euro, care este lansată pe pieţele financiare, înlocuind astfel monedele naţionale în desfăşurarea tranzacţiilor de ordin nefinanciar. Banca Centrală Europeană îşi asumă rolul de a gestiona politica monetară a Uniunii. Grecia se va alătura la rândul său celor 11 ţări membre ale zonei euro în 2001.

10 and 13 iunie

A cincea rundă de alegeri directe pentru Parlamentul European.

15 September

Începe să funcţioneze o nouă Comisie Europeană prezidată de Romano Prodi (1999-2004).

15–16 octombrie

Consiliul European de la Tampere decide crearea unui spaţiu european de libertate, securitate şi justiţie.

2000

23–24 martie

Consiliul European de la Lisabona dezvoltă o nouă strategie de stimulare a ocupării forţei de muncă în cadrul UE, de modernizare a economiei, precum şi de întărire a coeziunii şi integrării sociale într-o Europă bazată pe cunoaştere.

7–8 decembrie

La Nisa, Consiliul European adoptă o decizie comună cu privire la textul unui nou tratat care schimbă sistemul de luare a deciziilor în cadrul UE, în perspectiva pregătirii pentru extindere.

Preşedinţii Parlamentului European, ai Consiliului European şi ai Comisiei proclamă solemn Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

2001

26 februarie

Se semnează Tratatul de la Nisa. Acesta intră în vigoare la data de 1 februarie 2003.

14–15 decembrie

Reuniunea Consiliului European de la Laeken. Este adoptată o declaraţie privind viitorul UE. Se deschide astfel calea către o nouă reforma instituţională a UE şi către crearea unei Convenţii în vederea elaborării unui proiect de Constituţie Europeană.

2002

1 ianuarie

Intră în circulaţie bancnotele şi monedele euro pe teritoriul celor 12 state ale zonei euro.

13 decembrie

Consiliul European de la Copenhaga aprobă oficial aderarea la Uniune a celor 10 ţări candidate (Cipru, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia şi Slovenia) la 1 mai 2004.

2003

10 iulie

Sunt închise oficial lucrările Convenţiei pentru Viitorul Europei prin adoptarea unui proiect de Tratat Constituţional.

4 octombrie

Începe Conferinţa Interguvernamentală pentru elaborarea Tratatului Constituţional.

2004

1 mai

Cipru, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia şi Slovenia aderă la Uniunea Europeană.

10 and 13 iunie

A şasea rundă de alegeri directe pentru Parlamentul European.

29 octombrie

Se adoptă la Roma Constituţia Europeană (sub rezerva ratificării de către statele membre).

22 noiembrie

Îşi începe mandatul o nouă Comisie Europeană, prezidată de José Manuel Barroso.

2005

29 mai şi 1 iunie

Se înregistrează o majoritate de voturi negative din partea Franţei ca rezultat al referendumului aspra Constituţiei, urmat la scurt timp şi de votul negativ al Ţărilor de Jos.

3 octombrie

Deschiderea negocierile de aderare cu Turcia şi Croaţia.

2007

1 ianuarie

Bulgaria şi România aderă la Uniunea Europeană.

Slovenia adoptă moneda unică.

2009

1 decembrie

Intră în vigoare Tratatul de la Lisabona. Acesta va duce la o eficienţă mai mare în procesul de luare a deciziiilor, un mecanism democratic mai puternic, prin colaborarea, dintre Parlamentul European şi parlamentele naţionale şi o coerenţă mai crescută în plan extern.

2.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 2

Harta Europei a suferit mai multe mutaţii la începutul anilor ’90, decât în orice alt moment al perioadei postbelice, mai ales datorită căderii comunismului în ţările central şi est-europene, dezmembrării Yugoslaviei şi Cehoslovaciei etc.

Cel mai important aspect este *reunificarea economică, politică şi militară* a Europei, după divizarea din 1945, fapt favorizat de:

- căderea comunismului;
- desfiinţarea CAER şi a Pactului de la Varşovia (OPW);
- exprimarea dorinţei statelor din Centrul şi Estul Europei de a adera la NATO şi la UE.

Ideea unei unităţi a ţărilor europene s-a conturat, mai pregnant, după cel de-al doilea război mondial şi pentru prima etapă a purtat, mai mult, amprenta factorului politic. Ca rezultat, ideea unităţii europene s-a divizat, în funcţie de cele două blocuri militare, politice şi economice opuse, pe criterii ideologice şi de sistem.

Uniunea Europei Occidentale Ca răspuns la blocul compact pe care URSS l-a format cu statele din Est, un grup de cinci ţări vestice - Franţa, Marea Britanie, Belgia, Olanda şi Luxemburg, au semnat, la Bruxelles, Trataul privind *Uniunea Europei Occidentale - UEO* - la

De fapt, prin Planul Marshall, s-a urmărit transformarea Europei Occidentale într-o primă linie de apărare a SUA, în faţa pericolului sovietic, pentru că numai o Europă puternică, din punct de vedere economic şi politic putea să joace un asemenea rol.

În Europa Occidentală, prima organizaţie economică internaţională cu caracter integraţionist a fost *Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (CECO)* ce a luat fiinţă în 195l, prin semnarea Tratatului de la Paris, de către Franţa, Germania, Italia, Belgia, Olanda şi Luxemburg şi a avut drept scop promovarea unei pieţe comune pentru comerţul cu cărbune şi produse siderurgice, între ţările membre.

A doua etapă a procesului de integrare economică vest-europeană a început prin semnarea la Roma, în anul 1957, a două tratate cu privire la: *Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM*) şi *Comunitatea Economică Europeană (Piaţa Comună*), la ele participând aceleaşi ţări ca şi în cadrul CECO.

A treia etapă a integrării economice vest-europene a fost începută în anul 1972, prin semnarea la Paris a tratatului de fuziune a celor trei comunităţi: CECO, EURATOM şi CEE, având acelaşi organ de conducere şi un buget comun, luând naştere ansamblul integraţionist denumit "Comunităţile Europene", a cărei caracteristică esenţială este creşterea considerabilă a numărului de ţări asociate la C.E.E.

A patra etapă a integrării economice vest europeane se caracterizează prin schimbări mult mai profunde ce au avut loc în configuraţia economică şi politică a Europei:

a) aderarea la C.E.E. a Greciei (1 ianuarie 1981), a Spaniei şi Portugaliei (1 ianuarie 1986);

b) începând cu 1.01.1992, prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht a luat naştere Uniunea Europeană care a înlocuit vechea denumire de C.E.E., conferindu-se acestei noi comunităţi, noi dimensiuni politice si economice, în primul rând, cu intenţia de a promova o politică externă unică, iar în al doilea rând, prin introducerea unei monede unice, înainte de anul 2000;

c) aderarea la UE, a Austriei, Finlandei şi Suediei;

d) aderarea la UE, în anul, 2004, a zece state din Centrul şi Estul Europei: Cehia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Polonia, Estonia, Letonia, Lituania, Malta şi Cipru.

e) începând cu 1.01.1992, ţările din Uniunii Europene şi din Asociaţia Europeană a Liberului Schimb, formează una din marile pieţe integrate din lume, cunoscută sub denumirea de Spaţiul Economic European (S.E.E.), care nu este o uniune vamală total integrată, aşa cum este Uniunea Europeană, deoarece libera circulaţie a bunurilor se aplică numai pentru mărfurile originare din S.E.E., nu şi cele provenite din import;

f) aderarea la UE, la 1.01.2007, a României şi a Bulgariei.

Organizaţii economice europene

Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS sau EFTA) – fondată în 1960 – acum este formată doar din Islanda, Liechtenstein, Norvegia şi Elveţia (o parte din ţările membre au aderat ulterior la Uniunea Europeană);

Spaţiul Economic European – octombrie 1991 s-a semnat un acord între UE 12 şi AELS 7. Elveţia a votat împotrivă la referendum şi s-a retras, rămânând doar 18 membri.

Comunitatea Statelor Independente (CSI)

- a fost înfiinţată, după dizolvarea URSS, în 1991, prin puciul din august 1991 şi căderea lui M. Gorbaciov;
- *factori* favorizanţi: interdependenţele dintre ţările membre nu puteau fi înlăturate peste noapte, prezenţa trupelor sovietice şi a populaţiei ruseşti în toate ţările, dependenţa uneia, faţă de celelalte, din punct de vedere al pieţelor de export şi al surselor de import, folosirea rublei;

Concepte şi termeni de reţinut

- reunificarea economică, politică şi militară e Europei;
- Planul Marshall;

- Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (CECO);
- Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM);
- Comunitatea Economică Europeană (Piaţa Comună);
- Uniunea Europeană;
- Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS sau EFTA);
- Spaţiul Economic European.

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Ce a reprezentat Planul Marshall?
2. Care este semnificaţia Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO)?
3. Care a fost rolul Comunităţii Europene a Energiei Atomice (EURATOM)?
4. Care sunt dimensiunile semnificative ale uniuni Europene?
5 Ce este Spaţiul Economic European?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. În anul 1989, exista următoarea stare de fapt:
a) Comunitatea Europeană avea 12 membri;
b) URSS şi ţările din Europa Centrală şi de Răsărit, inclusiv ţările baltice formau blocul socialist;
c) .... şi........... erau nedezmembrate;
d) existau două Germanii (RFG şi RDG)

2. În anul 2007, Uniunea Europeană avea:
a) 25 membri;
b) 15 membri;
c) 12 membri;
d) 27 membri.

3. Războiul rece a însemnat:
a) schimburi comerciale mai intense înte estul si vestul Europei;
b) concretizrea greoaie a ideii de unitate a Europei;
c) confruntare est-vest, sub aspect politic;
d) constituirea celor două blocuri militare - NATO şi OPW.

4. Prima organizaţie economică internaţională cuu caracger integraţionist a fost:
a) Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (CECO);
b) Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM);
c) Comunitatea Economică Europeană (Piaţa Comună);

d) Uniunea Europeană.

5. Uniune Europeană a luat naştere în urmaş
a) Tratatului de la Maastricht - 1992?
b) Convenţia de la Stocklohm - 1960?:
c) Tratatului de la Roma - 1957?
d) Tratatului de la Lisabona - 2009?;

Bibliografie obligatorie

1. Ionescu, Ion Gr., **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
2. Nistorescu, Nicolae (coord.), **Mutaţii majore în economia mondială**,Centrul de Informare şi Documentare Economică, Bucureşti, Caietul 1/1995.
3. Postelnicu, Gheorghe, Cătălin Postelnicu, **Globalizarea economiei**, Editura Economică, Bucureşti, 2000.
4. Mise. Ludwig von, **Capitalismul şi duşmanii săi**, Editura Nemira, Bucureşti, 1998.

Unitatea de învăţare 3
MEDIUL DE AFACERI EUROPEAN

Cuprins

3.1. Introducere

Bruxelles-ul este un conglomerat al instituţiilor europene şi al unei comunităţi create în jurul acestora, care a condus la formarea unui segment aparte numit "actori ai Uniunii Europene". Aproximativ 100.000 de oameni îşi desfăşoară activitatea în Bruxelles-ul european şi dintre aceştia doar 50% lucrează în instituţiile europene. Pe lângă instituţii, este vorba şi de puternicul sector privat, reprezentat de companiile europene şi internaţionale, federaţii industriale, presa europeană şi sectorul neguvernamental.

Având în vedere dinamica legislativă comunitară, complexitatea deciziilor din sfera europeană şi „jungla" entităţilor reprezentate în Bruxelles, se poate estima o coagulare a multor grupuri de interese existente sub branduri mult mai clare, accesibile ca înţelegere, nu doar specialiştilor europeni, dar şi publicului larg.

3.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor cu care operează mediul de afaceri european;
- identificarea principalelor componente ale mediului de afaceri;
- stabilirea delimitărilor conceptuale ce guvernează afacerile europene;

- înţelegerea importanţei analizei mediului de afaceri prin metoda „modelul lui Michael Porter”, prin investigarea acelor factori care au o mai mare sau mai mică influenţă asupra capacităţii organizaţiei de a se poziţiona pe piaţă

Competenţele unităţii de învăţare:

– studenţii vor putea să definească noţiunea de *afaceri europene;*
– studenţii vor cunoaşte delimitările conceptuale, referitor la afacerile europene;
– studenţii vor putea identifica componentele mediului european al afacerilor.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

3.3. Conţinutul unităţii de învăţare

3.3.1. Afaceri europene; delimitări conceptuale

Afacerile europene se referă la o varietate de activităţi agricole, industriale sau din domeniul serviciilor şi care implică agenţi economici de pe tot cuprinsul Europei.

Exemple pot fi:

- companiile de telecomunicaţii privatizate ca Deutsche Telekom, din Germania sau Telecom Italia, din Italia;
- o fermă din Estul Angliei, puternic mecanizată;
- o firmă transnaţională cum este Volkswagen, cu fabrici în Germania (VW şi Audi), Spania (Seat), Cehia (Skoda) şi Marea Britanie (Bentley);
- bănci japoneze sau americane care desfăşoară activităţi în centrul financiar (City) al Londrei sau în Frankfurt, operând 24 ore pe zi;
- pieţele bursiere din Praga, Moscova sau Bruxelles;
- o familie care locuieşte în Creta, cultivă măsline şi viţă de vie şi are o barcă de pescuit;
- marii producători de bere, precum Carlsberg - din Danemarca, sau producătorii de haine - ca Benetton din Italia;
- un club de fotbal - ca Manchester United, cotat la bursă, din 1991 şi care are o valoare de piaţă /capitalizare bursieră de peste 600 mil. Lire sterline;
- consorţiul Airbus deţinut de firme din Marea Britanie, Germania, Franţa şi Spania, cotat la bursă.

O afacere europeană poate fi condusă de o singură persoană,

poate fi o firmă mică sau mijlocie sau poate fi o organizaţie care implică mii de persoane, cu un patrimoniu de sute de milioane de euro, cu baze de producţie, distribuţie etc în mai multe ţări. Nu este neapărat ca firma să fie deţinută de cineva din Europa (de exemplu IBM – International Business Machines este americană).

Poate fi o companie cotată pe o bursă europeană (ABN-Amro din Olanda, BASF – produse chimice din Germania), poate fi o firmă privată închisă (necotată), poate fi încă în proprietatea statului (cum sunt multe firme încă neprivatizate din Europa Centrală şi de Răsărit) – Gazprom sau firme mari din Europa Occidentală – Credit Lyonnais şi Air France, din Franţa sau compania aeriană Iberia, din Spania.

Aceste firme sunt considerate a fi creatoare de bogăţie şi de locuri de muncă. Odată ce scopul principal, acela de *maximizare a profitului*, este îndeplinit, şi celelalte obiective (minimizarea costurilor, folosirea mai eficientă a resurselor) sunt realizate automat. Comportamentul firmelor nu are însă ca obiectiv doar maximizarea profitului. El este adaptat circumstanţelor macroeconomice şi fazelor ciclului economic prin care trec economiile europene. De exemplu, în fazele de recesiune ele vor căuta să-şi asigure *supravieţuirea pe piaţă*, în dauna profitabilităţii. De asemenea, uneori tentaţia maximiză rii profitului este înlăturat ă prin practicarea unei *rate de profit considerată adecvată*. Firmele care primesc subvenţii de la stat nu sunt interesate neapărat de creşterea eficienţei, supravieţuirea fiind asigurată prin sprijinul financiar al autorităţilor (acesta este un argument pentru privatizare).

3.3.2. Componentele mediului de afaceri

Mediul de afaceri se referă la condiţiile în care firmele europene operează, implicând un mare număr de forţe care creionează acest mediu şi pe baza cărora companiile îşi fundamentează strategia, tacticile şi activităţile de zi cu zi.

Aceşti *factori* pot include aspecte politice, economice, culturale, religioase şi lingvistice.

Mediul extern:
- mediul politic;
- mediul cultural şi social;
- legislaţia naţională şi comunitară;
- impactul globalizării;
- fazele ciclului economic în ţara respectivă, inclusiv UE;

Mediul intern:
- patronatul;
- sursele de finanţare;
- mărimea firmei;
- structura organizatorică;
- managementul;
- politica de resurse umane.

3.3.2.1. Factori politici

Credinţele politice ale guvernelor şi politicile prin care ele şi le pun în aplicare au un impact major asupra mediului de afaceri. Ele se referă, mai ales, la *politicile economice*, îndeosebi la cele care

vizează creşterea economică. Dar şi alte politici au efecte majore asupra climatului economic. De exemplu, poate fi menţionat cazul extrem al blocului sovietic care, prin planificarea de la nivel central, a influenţat major forma de proprietate, structura organizaţională, lipsa de profitabilitate şi eficienţă a activităţilor economice. Similar, guvernul Thatcher, în anii ’80, a dus o politică cu efecte stimulatoare asupra mediului de afaceri, exemplu luat şi de alte ţări europene.

Un alt aspect se refer ă la faptul că, în situaţii de şomaj ridicat sau în contextul altor probleme sociale grave, europenii caută vinovaţi. Uneori se consideră că *politica din domeniul imigrării* pe care o practică acel stat este la baza acestor probleme (au devenit ţinte pentru mişcări de protest sau chiar acte de violenţă - minoritatea turcă în Germania, imigranţii din Africa de Nord în Franţa etc.).

De exemplu, în *Vitrolles (sudul Franţei)* puterea a fost câ ştigată printr-un program care prevedea lege şi ordine, reducerea taxelor şi o politică activă de luptă împotriva imigranţilor. Forţele de poliţie s-au dublat şi s-au îmbră cat în ţinute care aminteau de regimul fascist, se dădea un premiu (800 franci) pentru fiecare copil născut care era francez sau cetăţean european. Tribunalul a considerat acest lucru ca ilegal. Totuşi, sprijinul pentru Frontul Naţional (Jean-Marie le Pen) a crescut în ultimul timp în rândul membrilor mai tineri, din clasa de mijloc, care sunt concuraţi de imigranţii din Africa de Nord.

În afară de *aspectele morale ale discriminării rasiale şi religioase*, o astfel de politică împiedică funcţionarea pieţei unice care promovează libera circulaţie a forţei de muncă şi a capitalului şi oportunităţi egale pentru toţi. Sudul Franţei, ca şi alte zone, estedependent de agricultură şi turism, astfel că *potenţialii investitori pot evita aceste zone*, având temeri legate de problemele care pot ap ă rea în cazul unor activităţi în aceste zone.

Alt exemplu este *Liga Nordului*, la alegerile din 1996, când Umberto Bossi a propus separarea nordului Italiei şi înfiinţarea unui nou stat, Padania (Lombardia, Toscania şi Piemont – regiuni in care erau concentrate cele mai importante industrii, exista cel mai bun teren pentru agricultură, era dezvoltat sectorul financia, şi cuprind oraşe importante ca Veneţia, Torino, Milano, Bologna). El a speculat resentimentele nord-italienilor asupra faptului că Roma este capitala Italiei, şi asupra criminalităţii, a sărăciei şi predominanţei agriculturii din Sud.

3.3.2.2 Factori economici

Politicile economice pe care le promovează guvernele au o influenţă evidentă aspura mediului în care activează firmele. De la semnarea Tratatului de la Maastricht, politica economică a UE s-a concentrat pe *adoptarea monedei unice*. În acest sens s-a încercat îndeplinirea *criteriilor de convergenţă* – deficitul bugetar (nu mai mult de 2% din PIB) şi datoria publică (nu mai mult de 60% din PIB). Este de menţionat, în acest sens, controlul ratei inflaţiei prin politicile Băncilor centrale şi controlul ratei dobânzii pentru eliminarea riscului de a apărea diferenţe între ţări, factori destabilizatori pentru politica monetar ă comună.

Un alt aspect se referă la capacitatea ţărilor de a *sincroniza*

fazele ciclului economic (mai ales, de a-l face convergent cu cel al economiei germane – economie de referinţă). Se poate observa, analizând variaţia diferenţei dintre PIB real şi cel potenţial că în perioada 1985-1999, a crescut convergenţa dintre ciclul economic francez şi german, iar cel britanic a fost divergent.

Odată cu instaurarea Uniunii Economice şi Monetare, a apărut şi Banca Centrală Europeană, independentă politic, iar *politica monetară* a devenit atributul exclusiv al acesteia, având posibilitatea să manevreze rata dobânzii şi oferta de monedă pentru a atinge anumite obiective, cum ar fi stabilitatea monetară. Datorită decalajelor dintre zone, efectele unei variaţii ale ratei dobânzii ar trebui contrabalansate de o *flexibilitate a pieţei forţei de muncă* şi care, deşi statuată prin tratatele comunitare, în realitate este destul de limitată (datorită intervenţiei statelor, a unor restricţii, dar şi a unor diferenţe culturale şi lingvistice).

3.3.2.3. Factori sociologici

Factorii culturali

Prin cultură se poate înţelege ansamblul valorilor, atitudinilor, convenţiilor sociale etc. ale unei naţiuni. Ele sunt transmise din generaţie în generaţie, mai ales prin intermediul familiei. Din ce în ce mai mult, ea este modificată de către sistemul de educaţie, de media, de anturaj etc. Fără îndoială, că diferenţele culturale contribuie la diversitatea oamenilor care locuiesc în Europa, ceea ce înseamnă o mai mare complexitate, dar şi avantajul unei experienţe tot mai bogate.

Totuşi, *diferenţele culturale* înseamnă şi crearea unor *bariere*, cu implicaţii deosebite asupra afacerilor europene, care, dacă vor sa reuşească în afara pieţei interne, trebuie să ţină cont de ele.

Exemple de diferenţe culturale:

- *Organizarea firmelo*r: *Germania* – firmele sunt mai rigide, orice trebuie realizat pe căile birocratice stabilite, cu detalii tehnice riguroase etc; *Marea Britanie* – firmele sunt mai flexibile, răspund mai uşor nevoilor pieţei. Este importantă existenţa unui spirit de apartenenţă la clasă, ceea ce afectează relaţiile dintre angajaţi, climatul de muncă. Există şi diferenţe privind modul în care sunt făcute publice informaţiile: *Germania* – azi anunţi, azi scoţi un nou produs; *Spania* şi *Grecia* – termenul e mai lejer, mai flexibil.

- *Înfăţişarea şi comportamentul* Franţa – oamenii de afaceri pun accent pe modul în care arată şi aş teaptă ca şi partenerii să facă la fel; spaniolii consideră că este important să fii îmbrăcat elegant dar e conservator să arăţi că ştii bucătărie, te pricepi la vinuri etc. Patronii americani din firmele europene încurajează personalul să treacă de la ţinuta rigidă (costum pentru bărbaţi, că ma şă albă, fustă neagră pentru femei) la o ţinută mai lejeră, cu scopul de a crea un climat cât mai relaxat şi mai eficient, de şi jeans-ii şi tricourile încă nu sunt acceptate de că tre toată lumea.

Există şi alte aspecte care fac diferenţa dintre atitudinile şi comportamentele din diferite ţări:

1. *spaţiul personal* (nordicii îl apreciază mai mult decât cei din sud – de aceea, ei vor face un pas în spate dacă cineva se apropie prea mult;
2. *a te uita la ceas* este acceptat în Germania sau Marea

Britanie, dar nu în Grecia sau Spania – pare că insulţi partenerii dorind să scapi de ei;

2. *folosirea titulaturilor* în organizarea afacerii (titulaturile sunt importante la suedezi şi germani, mai puţin în cazul francezilor şi deloc britanicilor);

4. *modul de a pune problema* – unii (finlandezii, dar şi toate ţările scandinave, ţările protestante etc.) sunt foarte direcţi, preferă să meargă drept la chestiune, fără a pierde vremea cu mici discuţii, aşa cum preferă latinii;

5. *relaţia cu sexul opus* – în Franţa este totdeauna acceptabil să flirtezi cu persoanele de sex opus pentru a face viaţa interesantă; în Marea Britanie (dar mai ales în SUA) acest lucru ar fi privit ca incorect sau chiar hărţuire sexuală.

- *Programele de pregătire culturală:* unele firme, atunci când fac angajări ţin cont nu numai de cunoaşterea unei limbi străine, ci şi de cunoştinţele legate de cultura acelei ţări. Alte firme oferă cursuri speciale pentru a reuşi o mai bună integrare în mediul respectiv. Firmele trebuie să ţină cont de diferenţele culturale în *relaţiile publice, publicitate şi în activitatea curentă.*

Limba

În UE–15 existau 12 limbi oficiale şi alte 25 de limbi locale. Situaţia este şi mai complexă în contextul celor 27 de ţări membre. *Limba defineşte un grup de persoane şi îl face distinct, faţă de altele, implicând totodată cultura, cunoştinţele moştenite, credinţele, termeni de referinţă şi un mod specific de a gândi.*

- Flamanzii şi valonii – Belgia;
- Bascii, catalanii şi galiţienii – Spania;
- Elveţia – zone distincte în funcţie de limba vorbită (germană , franceză, italiană, retroromana);
- Marea Britanie - afirmarea limbii naţionale în Scoţia, Ţara Galilor;
- Destrămarea Cehoslovaciei;
- Opoziţia Greciei faţă de Fosta Republică Yugoslavă a Macedoniei.

Diferenţele sunt *parţial lingvistice, parţial culturale.*
Capacitatea unei persoane de a vorbi două sau mai multe limbi este importantă deoarece:

- dă posibilitatea să negociezi cu un partener în limba lui, ceea ce creează o impresie bună;
- evită discuţiile în secret, între partenerii de negocieri, pe parcursul acestora;
- există un avantaj competitiv, faţă de cei care nu cunosc această limbă.

Un element generat de comunicarea, la nivel global, este *folosirea limbii engleze* şi introducerea de *termeni* din aceasta în diferite limbi datorită: internetului, folosirii computerului, a filmelor americane, a programelor prin satelit. Unii, în mod justificat, au devenit îngrijoraţi de pericol: Franţa, Germania, Spania şi Rusia şi-au luat măsuri în consecinţă. Aşa ar trebui să procedeze şi România.

Este importantă şi *percepţia pe care o naţiune o are despre ceilalţi:*

- Francezii şi britanicii sunt două popoare diferite şi cu obiceiuri diferite;

- deşi similari, din punct de vedere al mărimii şi structurii pe vârste a populţiei, britanicii muncesc mai mult decât francezii – 45,8 ore/sapt., faţă de 40,6 – şi muncesc şi la sfârşit de săptămână; de asemenea, britanicii sunt mai puţin dispuşi la grevă, locuiesc mai rar în locuinţe oferite de comunitate şi primesc ajutoare sociale mai puţin consistente; britanicii au făcut 6,2 milioane de vizite în Franţa, în timp ce francezii au făcut doar 1,7 milioane de vizite (cheltuind şi de cinci ori mai puţin).
- Mai mult de 50% dintre cetăţenii Franţei au o părere *foarte favorabilã* asupra britanicilor, în timp ce doar 25% dintre aceştia au o părere identică faţă de francezi, în timp ce 20% îi consideră chiar *antipatic*i. Peste 22% dintre britanici îi consideră pe francezi ca fiind *aroganţi*, 25% ca fiind *reci* şi *distanţi*, iar 10% *lacomi* şi *ipocriţi*. Mai puţin de 8% dintre britanici îi văd pe francezi ca fiind *amuzanţi* sau *curajoşi*. Englezii consideră că cel mai bun lucru, legat de francezi, este modul de a petrece, de a te distra, în timp ce francezii apreciază monarhia, pub-urile şi ceaiul de după-amiază.
- Germanii îi văd pe britanici ca fiind *politicoşi*, *conservatori* şi *haotic*i, în timp ce aceştia îi consideră pe germani *agresivi* şi *fără simţul umorulu*i.
- *Strângerea mâinii* este un salut normal în Germania, dar excepţional în Marea Britanie; de asemenea, *stilul de îmbrăcăminte* este, de cele mai multe ori, strict în Regatul Unit.

Religia

În *ţările tradiţional catolice* din Europa (Irlanda, Italia, Polonia şi Spania), impactul structurilor bisericeşti asupra societăţii şi asupra afacerilor este foarte important (de exemplu, controlul asupra vânzării anticoncepţionalelor în Irlanda). În Polonia, Biserica catolică are un rol vital chiar şi pe scena politică, toate partidele aderând la valorile creştine. În Italia de Sud, Biserica a fost, tradiţional, o forţă de luptă împotriva mafiei, stimulând reforma economică a unei zone preponderent agrare, primirea de fonduri prin FEOGA etc.). Şi în Spania, Biserica catolică are un rol enorm în cultură şi societate.

Deşi în *ţările nordice Biserica protestantă* nu are, în general, aceeaşi influenţă şi tradiţie, ca cea catolică, în sudul Europei, există totuşi o oarecare influenţă asupra modului de a face afaceri. Trebuie ţinut cont de aceste aspecte pentru că necunoaşterea lor poate crea probleme.

Firmele trebuie să fie conştiente că extinderea Uniunii înseamnă o piaţă cu cetăţeni care aparţin *tot mai multor religii*. Creşte semnificativ şi numărul celor care aparţin altor religii, care trebuie luaţi în considerare.

3.3.2.4. Factori tehnologici

Evident că tehnologia are un impact major asupra mediului de afaceri, mai ales tehnologia informaţională. Este greu să ne imaginăm viaţa de zi cu zi fără tehnologiile informaţionale: de la pilotul automa, până la sistemele automate de control, al traficului în

oraşele mari, de la roboţii industriali, până la liniile automate de asamblare, pieţele financiare, valutare şi bursiere, comerţul electronic, e-banking-ul, e-mailul etc.

Conceptul poate fi luat în calcul nu numai ca produs final – output, ci şi ca input. Bill Gates considera că *Internetul* va acţiona ca un *market-maker*, aducând la un loc cumpărătorii şi vânzătorii, cu minimum de fricţiuni, nu numai pentru bunuri şi servicii, ci şi pentru forţa de muncă. De fapt, ne apropiem tot mai mult de piaţa cu concurenţă perfectă (transparenţă, atomicitate a cererii şi ofertei, omogenitatea produselor etc.).

- În 1994, UE a formulat *prima strategie în domeniul societăţii informaţionale*, care propunea crearea de *reţele* la nivel european, *utilizarea tehnologiilor informaţionale*, creşterea gradului de *conştientizare a importanţei* acestui domeniu.

- În decembrie 1997, Comisia a publicat *Cartea Verde a convergenţei telecomunicaţiilor, a sectorului media şi tehnologiei informaţiei.* A fost întărită protecţia proprietăţii intelectuale, mai ales în ceea ce priveşte serviciile on-line, internetul, CD-ROM-urile etc.

3.3.2.5. Factori legali

Sistemele legale pot varia semnificativ, de la ţară, la ţară, atât în ceea ce priveşte conţinutul, cât şi modul în care legile sunt interpretate.

La o extremă, pot fi menţionate ţările din fostul bloc comunist care, din 1990, au dezvoltat un sistem legal care să fundamenteze proprietatea privată, existenţa firmelor cu capital de stat sau privat, capacitatea lor de a angaja şi concedia forţa de muncă, de a se angaja în contracte comerciale, de a cumpăra, de ţine şi vinde bunuri etc.

La cealalt ă extremă, în UE, legislaţia comunitară se aplică la toate ţările membre şi stabileşte elementele unui cadru legal comun, de şi, la nivel na ţional, fiecare ţară are propriile legi (Tratatul de la Roma – 1957, Actul Unic European – 1987, Maastricht – 1992, Amsterdam – 1998, regulamentele, directivele, avizele, hotărârile Curţii de Justiţie etc.). Odată cu desăvîrşirea uniunii politice, adoptarea *Constituţiei Europene*, diferenţele dintre sistemele legale naţionale tind să se diminueze. Sistemul legal al UE se bazează pe *dreptul civil*, cu reguli şi reglementări detaliate care sunt strict interpretate.

Principalele influenţe ale sistemului legal asupra afacerilor se referă la impactul asupra mixului de marketing (produs, preţ, promovare, distribuţie) şi la legile care reglementează concurenţa.

Guvernele naţionale urmăresc prin legislaţie să împiedice crearea de monopoluri sau carteluri private care să împiedice intrarea altor firme pe piaţă. Acest lucru nu le împiedică, însă, să lase să funcţioneze monopoluri publice pe care să le subvenţioneze masiv (Franţa – Credit Lyonnais).

3.3.2.6. Mediul înconjurător şi etica în afaceri

Trebuie menţionată conştientizarea, la nivel comunitar, a pericolului generat de *procesul de încălzire globală*, care duce fie la modificarea comportamentului clienţilor, fie la măsuri legislative ale

UE (de exemplu, UE a susţinut includerea în preţurile bunurilor şi serviciilor a *costurilor implicate de poluare*, mai ales în cazul anumitor industrii). Totuşi, Comisia insistă ca acestea să nu reprezinte o formă de barieră neoficială în calea comerţului – alterează piaţa unică.

Etica nu reprezintă încă un subiect de importanţă majoră pe agenda UE. Totuşi, discuţii legate de salarizarea managerilor, de avantajele unor salariaţi etc. sunt privite cu interes şi tind să ocupe un loc din ce în ce mai important.

3.3.3. Modelul lui Michael Porter

Analiza mediului de afaceri începe, de obicei, cu investigarea acelor factori care au o mai mare sau mai mică influenţă asupra capacităţii organizaţiei de a se poziţiona pe piaţă. Scopul este de a oferi o imagine clară asupra mediului pentru o dezvoltare strategică şi de a sintetiza informaţiile diverse (important este şi modul în care ele sunt prelucrate şi interpretate).

O modalitate de analizare a mediul concurenţial este folosirea modelului celor cinci forţe, dezvoltat de M. Porter (1980).

Acest model, cu aplicabilitate largă în numeroase situaţii şi ramuri economice, reuşeşte să surprindă cele mai importante elemente din dinamica unei industrii. Aceşti factori sunt semnificativi pentru evoluţia ulterioară a firmei. Forţa şi importanţa fiecăruia va varia de la piaţă la piaţă, dar toţi sunt relevanţi când analizăm condiţiile în care evoluează o firmă. Aceşti factori sunt:

- *capacitatea de negociere a cumpărătorilor;*
- *capacitatea de negociere a furnizorilor;*
- *produsele sau serviciile care pot substitui oferta firmei;*
- *potenţialii noi intraţi pe piaţă;*
- *competitorii deja instalaţi pe piaţă.*

După Porter, comportamentul firmei, costurile de producţie, investiţiile necesare etc. sunt determinate de aceşti factori.

Acest model poate fi utilizat, atât la scară locală, regională, dar şi naţională sau internaţională, în funcţie de scopul propus. De asemenea, el poate fi folosit fie doar pentru un scop descriptiv, acela de a prezenta situaţia dintr-o anumită ramură la un moment dat, sau practic pentru a determina poziţia unei firme în cadrul ramurii şi lucrurile asupra cărora ar trebui să îşi îndrepte atenţia.

În plus, reprezintă o modalitate de analiză a mediului concurenţial cu care o firmă trebuie să se confrunte atunci când vrea să intre pe o piaţă nouă (zonă geografică nouă). Comparând evoluţia acestor forţe cu cele de la nivel local, strategii firmei pot aprecia care sunt elementele care ar putea să se transforme în ameninţări la adresa firmei pe noul teatru de operaţiuni.

3.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 3

Afacerile europene se referă la o varietate de activităţi agricole, industriale sau din domeniul serviciilor şi care implică agenţi economici de pe tot cuprinsul Europei.

Mediul de afaceri se referă la condiţiile în care firmele europene operează, implicând un mare număr de forţe care creionează acest mediu şi pe baza cărora companiile îşi fundamentează strategia, tacticile şi activităţile de zi cu zi.

Aceşti *factori* pot include aspecte politice, economice, culturale, religioase şi lingvistice.

Mediul extern:

- mediul politic;
- mediul cultural şi social;
- legislaţia naţională şi comunitară;
- impactul globalizării;
- fazele ciclului economic în ţara respectivă, inclusiv UE;

Mediul intern:

- patronatul;
- sursele de finanţare;
- mărimea firmei;
- structura organizatorică;
- managementul;
- politica de resurse umane.

Analiza mediului de afaceri începe de obicei cu investigarea acelor factori care au o mai mare sau mai mică influenţă asupra capacităţii organizaţiei de a se poziţiona pe piaţă. Scopul este de a oferi o imagine clar ă asupra mediului pentru o dezvoltare strategică şi de a sintetiza informaţiile diverse (important este şi modul în care ele sunt prelucrate şi interpretate).

O modalitate de analizare a mediul concurenţial este folosirea modelului celor cinci forţe dezvoltat de M. Porter (1980).

Acest model, cu aplicabilitate largă în numeroase situaţii şi ramuri economice, reuşeşte să surprindă cele mai importante elemente din dinamica unei industrii. Aceşti factori sunt semnificativi pentru evoluţia ulterioară a firmei. Forţa şi importanţa fiecăruia va varia de la piaţă la piaţă, dar toţi sunt relevanţi când analizăm condiţiile în care evoluează o firmă. Aceşti factori sunt:

- capacitatea de negociere a cumpărătorilor;
- capacitatea de negociere a furnizorilor;
- produsele sau serviciile care pot substitui oferta firmei;
- potenţialii noi intraţi pe piaţă;
- competitorii deja instalaţi pe piaţă.

Concepte şi termeni de reţinut

- afaceri europene;
- mediul de afaceri european;
- factori politici;
- factori econmici;
- factori sociologici;
- factori tehnologici;
- Modelul lui Michael Porter

Întrebări de control şi teme de dezbatere

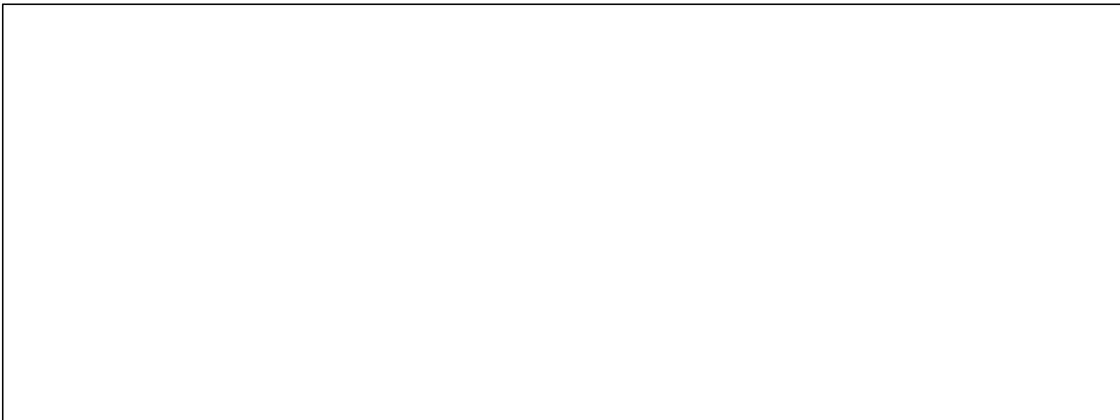
1. La ce se refer[afacerile europene?
2. Definiţi mediul de afaceri!.
3. Care sunt factorii pe care se structurează mediul extern de afaceri?
4. Care sunt factorii pe care se structurează mediul intern de afaceri?
5. Cum se numeşte modalitatea de analizare a mediul concurenţial prin folosirea modelului celor cinci forţe?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Afacerile europene se referă la o varietate care implică agenţi economici de pe tot cuprinsul Europei, care dintre agenţii economici nu sunt europeni
a) Deutsche Telekom, din Germania sau Telecom Italia, din Italia;
b) Volkswagen, cu fabrici în Germania (VW şi Audi), Spania (Seat), Cehia (Skoda) şi Marea Britanie (Bentley);
c) bănci japoneze sau americane care desfăşoară activităţi în centrul financiar (City) al Londrei sau în Frankfurt, operând 24 ore pe zi;
d) pieţele bursiere din Praga, Moscova sau Bruxelles;

2. Care din următorii factori nu sunt incluşi în structura mediului de afaceri extern?
a) mediul politic;
b) mediul cultural şi social;
c) monopolul firmelor private
d) impactul globalizării

3. Conform „Modelului lui Michael Porter”, nu reprezintă un factor relevant când analizăm condiţiile în care evoluează o firmă.
a) capacitatea de negociere a clienţilor ;
b) capacitatea de negociere a furnizorilor;
c) produsele sau serviciile care pot substitui oferta firmei;
d) potenţialii noi intraţi pe piaţă

Bibliografie obligatorie

1. Ionescu, Ion Gr., **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
2. Krugman, Paul, **The move toward free trade zones, Proceedings**, Federal Reserve Bank of Kansas City, 1991.
3. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova, 2005.
4. Veltz, Pierre, **Economie mondială, economie arhipelag**, în Robert Bayer, Mondializarea doncolo de de mituri, Editura Trei, Bucureşti, 2001.

Unitatea de învăţare 4
MEDIUL DE AFACERI ROMÂNESC

Cuprins

4.1. Introducere

Mediul corporatist a suferit transformări şi remodelări structurale semnificative, impactul aderării răsfrângându-se, într-o măsură mai mică sau mai mare, asupra tuturor companiilor din România, indiferent de sectoarele economice în care activează, de structura capitalului sau mărimea acestora.

4.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor de mediu corporatist de afacericu şi de mediu de afaceri financiar-bancar;
- identificarea domeniilor în care trebuie implementate măsuri de însănătoşire a mediului de afaceri românesc;
- poziţionarea specificului mediului de afaceri financiar-bancar.
- înţelegerea semnificaţiei mediului intern şi a poziţiei instituţiei financiar-bancare;

Competenţele unităţii de învăţare:

– studenţii vor putea să definească noţiunea de mediu de afaceri corporatist;
– studenţii vor avea enumere şi să denumească principalele măsuri apte să însănătoşească mediul de afaceri românesc, pe domenii de activităţi;
– studenţii vor putea corela prin raport cauză-efect, rolul instabilităţii ca factot primordial în derularea activităţii financiar-bancare.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

4.3. Conţinutul unităţii de învăţare

4.3.1. Mediului de afaceri corporatist

Mediul de afaceri corporatist românesc

Referitor la companiile româneşti, există suficiente semnale care atestă că acestea sunt conştiente de oportunităţile şi costurile aferente accesului la o piaţă unică, cu peste 450 de milioane de oameni. Fără riscul de a greşi, se poate spune că, încă din momentul integrării "de facto", impactul acestuia nu mai poate fi ignorat de managementul companiilor.

În condiţiile Uniunii Europene, dimensiunea pieţei interne nu mai reprezintă un avantaj stimulator, ceea ce transferă competiţia pentru investiţiile străine directe, în planul costului şi al calificării forţei de muncă, al nivelului corupţiei si al fiscalităţii.

La nivel de comerţ intraeuropean, piaţa unică a devenit sursa unor oportunităţi, dar şi a unei concurenţe sporite. Eliminarea barierelor fizice şi a formalităţilor vamale va facilita transportul bunurilor în şi din UE, va reduce costurile operaţionale şi va optimiza fluxurile de numerar prin dispariţia obligaţiei de plată a TVA, în vamă.

"Îndepărtarea barierelor vamale a creat, deja, premisele implementării de strategii paneuropene de logistică şi distribuţie, pentru companiile multinaţionale prezente în România. Sub condiţia îmbunătăţirii infrastructurii şi implementării unei legislaţii stimulative pentru dezvoltarea tranzacţiilor intracomunitare, România poate deveni un centru de distribuţie regional pentru produsele multinaţionalelor europene"[1].

În mod teoretic, orice situaţie comportă anumite riscuri. Referitor la piaţa unică, în primul rând, se produce o presiune concurenţială sporită, venită din partea exportatorilor din ţările UE, ce vor găsi acces mult mai facil, dată fiind alinierea legislaţiei, la cea europeană. Mai mult decât atât, investiţiile străine post aderare au mărit concurenţa pe orizontală, pentru serviciile şi produsele oferite de furnizorii locali.

Cheltuielile suplimentare privind implementarea legislaţiei, normelor şi standardelor europene, în domeniul fiscalităţii, mediului, calităţii sau marcării produselor, se reflectă, cu siguranţă, în preţul final al produselor şi serviciilor româneşti. Această creştere sensibilă a preţurilor, în unele sectoare economice, sporeşte şi mai mult presiunea concurenţială exercitată de produsele comunitare.

---

[1] Mihaela Mitroi, **Tax Partner**, în "Business Magazin", Nr. 27, 26.08.2007, p. 31; vezi şi Gheorghe Pîrvu, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova, 2005, passim.

De asemenea, "deşi comerţul intracomunitar a fost facilitat, din punct de vedere logistic, prin eliminarea formalităţilor vamale, au apărut costuri administrative suplimentare pentru companiile româneşti. Astfel, deşi operaţiunile de import/export, aferente comerţului cu UE, nu vor mai exista, acestea vor fi înlocuite, gradual, de achiziţii şi livrări intracomunitare - tranzacţii ce se vor desfăşura în conformitate cu sistemul comunitar de TVA"[2]. În noile condiţii, companiile româneşti vor avea obligaţia depunerii unor declaraţii suplimentare (declaraţia recapitulativă privind TVA şi Instrastat) cu privire la tranzacţiile intracomunitare cu bunuri şi vor avea nevoie de documente care să justifice transportul bunurilor în alt stat membru.

Companiile trebuie să implementeze proceduri interne de urmărire a acestor livrări şi achiziţii, să primească pentru centralizare documentele de transport şi să revizuiască toate contractele de livrări pentru a asigura îndeplinirea obligaţiilor de TVA.

Sistemele contabile şi IT trebuie să fie adaptate pentru a înregistra şi a extrage toate aceste informaţii obligatorii pentru emiterea noilor declaraţii.

Printre costurile indirecte ale integrării se pot menţiona: pregătirea personalului din compartimentele logistice şi financiare, în vederea aplicării legislaţiei comunitare, schimbarea sistemelor IT şi costurile cu normele de sănătate şi securitate ocupaţionale, impuse de UE.

Pentru companiile care sunt deja implicate în relaţii intense cu UE, integrarea reprezintă, cu siguranţă, o oportunitate. În acelaşi timp, aderarea la UE a avut ca efect şi dispariţia multor IMM-uri, în cazul în care acestea nu au avut capacitatea mobilizării de resurse financiare sporite, pentru a acoperi costurile integrării.

Instrumentele principale, la îndemâna autorităţilor, pentru consolidarea sectorului de IMM-uri, sunt ajutoarele de stat, ce pot lua forma subvenţiilor, scutirilor şi amânărilor la plata taxelor, suportării parţiale a costurilor cu protecţia mediului, pregătirea personalului, promovarea exporturilor. Toate aceste măsuri trebuie să respecte limitele stricte, impuse de UE, în scopul evitării distorsiunilor concurenţiale.

"Mediul de afaceri corporatist are întotdeauna câştigătorii săi, cei mai mari părând a fi companiile europene multinaţionale ce activează pe piaţă. Acestea au capacitatea de a absorbi mai uşor costurile integrării, beneficiind de experienţă şi know-how, de la companiile din grup, aflate în statele membre. Eliminarea barierelor tarifare şi netarifare va face produsele acestora mai competitive şi va permite implementarea centrelor regionale de distribuţie. De asemenea, existenţa unui mediu stabil de afaceri şi armonizarea legislaţiei vor putea determina mutarea capacităţilor de producţie către graniţele estice ale UE, în căutarea unei forţe de muncă mai ieftine"[3].

Conform unui studiu, derulat de Asociaţia Europeană a Camerelor de Comerţ şi Industrie, "doar 4% din firmele româneşti deţin informaţii complete asupra aquis-ului comunitar şi doar jumătate din acestea sunt pregătite pentru aplicarea efectivă a prevederilor relevante ale legislaţiei comunitare"[4]. Având în vedere

[2] **Ibidem**.
[3] **Ibidem**.
[4] www.eurochambres.be/Content/Default.asp

că nu vor exista perioade tranzitorii pentru majoritatea schimbărilor legislative, această statistică este îngrijoratoare.

Numai companiile capabile să identifice potenţialele riscuri în funcţionarea lor, pe piaţa unică europeană şi să facă schimbările necesare, vor putea face faţă pieţe unice, vor beneficia de oportunităţile aduse de aceasta, reuşind să contribuie la crearea unui mediu de afaceri sănătos, stabil, cu posibilitatea susţinerii economiei concurenţiale.

4.3.2. Însănătoşirea mediului de afaceri românesc

Aspectul însănătoşirii mediului de afaceri românesc este centrat pe susţinerea întreprinzătorilor privaţi şi pe stimularea liberei iniţiative.

Pentru atingerea acestor obiective este necesară înlăturarea obstacolelor din calea iniţiativei private. Este nevoie de conştientizarea faptului că prosperitatea se regăseşte într-o economie de piaţă funcţională care, la rândul ei, nu poate exista în afara statului de drept, a proprietăţii private şi a unei clase de mijloc puternice.

Pentru însănătoşirea mediului de afaceri este nevoie de politici coerente care trebuie să aibă în vedere:

I. Relaxarea fiscală

În ceea ce priveşte politica fiscală, România a avut şi are o serie de priorităţi[5]:

- reducerea cotei impozitului pe profit, de la 25%, la 16%;
- păstrarea cotei unice de 16%, pentru impozitul pe venitul persoanelor fizice. Deducerile de bază şi cele suplimentare vor fi menţinute astfel încât persoanele cu venituri mici să nu fie afectate;
- reducerea graduală a cotei de impozitare pentru contribuţiile la fondurile sociale.

Măsurile privind reducerea impozitelor directe se regăsesc deja în modificările Codului fiscal, capătând mereu noi ajustări.

În paralel cu relaxarea fiscală, se au în vedere măsuri care să contribuie la creşterea veniturilor bugetare, în spiritul respectării legii, astfel:

- înlăturarea practicilor de scutire sau de reeşalonare a datoriilor la buget;
- sporirea ponderii economiei fiscalizate, în detrimentul economiei subterane;
- pedepsirea evaziunii fiscale - ca infracţiune economico-financiară.

II. Pieţele financiare

De asemenea, au fost aoptate norme, din perspectiva atribuţiilor guvernamentale constituţionale şi convergente cu politica Băncii Naţionale, care să conducă, pe termen mediu şi lung, la următoarele efecte asupra pieţelor financiare[6]:

- consolidarea sistemului bancar şi creşterea credibilităţii acestuia, pe de o parte, respectiv participarea mai activă şi mai determinată a băncilor comerciale la efortul de restructurare a economiei, pe de altă parte;

[5] www.legislatie.just.ro/Constituţia României
[6] **Ibidem**, p. 32.

- diminuarea dominanţei bancare, a surselor de finanţare externă a mediului de afaceri, prin sprijinirea, cu mijloace specifice, a dezvoltării pieţei de capital;
- limitarea producerii efectului de evicţiune, pe pieţele financiare, ca urmare a finanţării deficitelor de cont curent al trezoreriei publice;
- limitarea creării de hazard moral, ca urmare a preponderenţei împrumutului public de pe piaţa monetară (bancară) internă;
- limitarea producerii de efecte cvasi monetare, ca urmare a vânzării titlurilor de stat la rate ale dobânzii cu marje exagerate, faţă de rata dobânzii bancare;
- limitarea, prin mijloace specifice, la îndemâna Guvernului şi prin cooperare cu Banca Naţională, a tendinţelor de structurare oligopolistă a pieţei bancare, în scopul reducerii costului capitalului pentru IMM.

III. Combaterea corupţiei

Tocmai pentru că nu a reuşit progrese semnificative în combaterea corupţiei, România, la nivel oficial, a declarat toleranţă zero, faţă de acest fenomen, aproape generalizat, în societatea românească.

Fiind expresia unei crize de sistem, fundamental în lupta împotriva corupţiei este transformarea modului de funcţionare a sistemului. În acest sens, autorităile reglatorii iau măsuri de reducere a domeniului privat al statului şi a birocraţiei, măsuri pentru o mai bună claritate şi stabilitate legislativă, asigurarea transparenţei decizionale, depolitizarea justiţiei.

Libera competiţie, liberul acces la informaţiile publice, accesul tansparent la resurse, constituie alături de piaţă, cele mai eficiente forme de combatere a corupţiei.

Principalele măsuri anticorupţie, luate, la nivel oficial, în scopul îmbunătăţirii mediului de afaceri, sunt[7]:

- retragerea treptată şi ireversibilă a statului din administrarea economiei;
- restrângerea ariei de cuprindere a deciziei publice;
  eliminarea procedurilor economice preferenţiale;
- dezvoltarea pieţelor financiare, cu deosebire a burselor de mărfuri şi a burselor de valori;
- renunţarea definitivă la poziţia de monopol în furnizarea utilităţilor publice;
- clarificarea sistemului de subvenţii în economie;
- renunţarea la presiunile de ordin politic, exercitate asupra managerilor.

IV. Eliminarea barierelor administrative

În ceea ce priveşte eliminarea barierelor administrative, măsurilor privind combaterea corupţiei le vor fi adăugate[8]:

- elaborarea unei legislaţii simple, clare, mai puţin stufoasă şi stabilă;
- simplificarea formalităţilor privind intrarea/ieşirea pe/de pe piaţă a firmelor;
- reducerea procedurilor administrative referitoare la

[7] **Ibidem**.
[8] **Ibidem**.

obtinerea de autorizaţii, aprobări şi avize.

V. Consolidarea mediului de afaceri

"Măsurile privind consolidarea mediului de afaceri sunt şi vor fi corelate cu cele privind stimularea iniţiativei private şi a investiţiilor. Acţiunile trebuie îndreptate spre consolidarea unui mediu de afaceri stabil şi predictibil, eliminarea monopolurilor de stat nejustificate, din punct de vedere economic sau al considerentelor de siguranţă naţională şi privatizarea utilităţilor publice, destrămarea structurilor oligarhice şi consolidarea liberei competiţii, creşterea transparenţei mediului de afaceri şi a politicilor guvernamentale, respectiv a politicii monetare, precum şi liberalizarea pieţei muncii"[9].

VI. Politica de concurenţă

Asigurarea condiţiilor instituţional-normative, pentru funcţionarea liberei concurenţe, trebuie să constituie întotdeauna un deziderat major. În acest scop, se vor urmări, cu precădere, următoarele obiective[10]:

- independenţa Consiliului Concurenţei, inclusiv prin numirea membrilor acestuia, la recomandarea comisiilor parlamentare de specialitate;
- o legislaţie antitrust eficientă;
- limitarea sectorului de stat, la producţia şi distribuţia bunurilor publice;
- reglementarea ajutorului de stat şi a altor intervenţii publice care deformează competitivitatea agenţilor economici.

VII. Politica în domeniul IMM şi cooperaţiei

Sprijinirea sectorului IMM reprezintă o soluţie importantă pentru contrabalansarea efectelor negative ale procesului de ajustare structurală şi de restructurare a industriei, generând alternative economice şi sociale şi susţinând consolidarea clasei mijlocii.

Prin urmare, acţiunile specifice au ca obiectiv crearea cadrului instituţional, legislativ şi financiar favorabil dezvoltării IMM-urilor şi iniţiativei private.

În această privinţă, principalele direcţii de acţiune sunt[11]:

- reducerea costului creditelor pentru IMM, prin îmbunătăţirea cadrului legislativ privind instituţiile financiare private, adaptate nevoilor întreprinzătorilor mici şi mijlocii, cooperativelor de credit, băncilor populare, instituţiilor specializate pentru finanţarea lucrărilor agricole, fondurilor de garantare a creditului;
- îmbunătăţirea relaţiei, dintre autorităţile statului şi întreprinzători, prin simplificarea procedurilor de control şi prin modificarea atitudinii faţă de investitori;
- introducerea de stimulente economice care să încurajeze IMM pentru ca acestea să devină furnizori de servicii pentru marile întreprinderi din economia naţională;
- simplificarea procedurilor administrative, în vederea înscrierii firmelor sau a actualizării datelor legate de „viaţa" firmei;

[9] **Ibidem**, p. 33.
[10] **Ibidem**.
[11] **Ibidem**.

- administrarea transparentă a utilizării fondurilor comunitare, destinate dezvoltării IMM-urilor în România;
- alocarea unui cuantum adecvat din PIB, pentru programe de pregătire a resurselor umane, a marketingului, precum şi pentru îmbunătăţirea calităţii produselor şi serviciilor, în vederea facilitării accesului IMM-urilor pe piaţa unică europeană;
- dezvoltarea reţelei centrelor judeţene de consultanţă şi informare pentru IMM, precum şi crearea unei reţele a reprezentanţelor teritoriale a Fondului Naţional de Garantare a Creditelor pentru IMM.

În domeniul cooperaţiei, principalele direcţii de acţiune sunt:

- restaurarea sistemului cooperatist prin punerea în aplicare a noii legi cadru privind cooperaţia;
- stimularea înfiinţării cooperativelor pentru valorificarea produselor agroalimentare, constituite pe baza modelului Uniuni Europene;
- implementarea unor proiecte destinate stimulării cooperativelor meşteşugăreşti.

VIII. Piaţa muncii

România are ca principal obiectiv liberalizarea completă a pieţei muncii, precum şi asigurarea libertăţii contractuale în domeniul stabilirii şi negocierii relaţiilor de muncă.

Măsurile adoptate vizează următoarele direcţii de acţiune[12]:

- reglementarea relaţiilor dintre angajat şi angajator, pe baza simetriei juridice;
- reglementarea relaţiilor de muncă, astfel încât să fie respectat caracterul de piaţă al economiei româneşti; modificarea prevederilor din actualul Cod al Muncii, care restrâng dreptul managerilor de a lua decizii privind firmele pe care le conduc, în scopul creşterii productivităţii muncii şi în general al creşterii eficienţei economice şi financiare, minimizând dreptul la iniţiativa privată;
- reintroducerea convenţiilor civile ca instrument juridic de stabilire a relaţiilor de muncă;
- legiferarea corectă a unor instituţii juridice esenţiale, pentru dreptul muncii, cum ar fi răspunderea angajaţilor.

Un guvern puternic nu este acela care doreşte să controleze totul, ci acela care ştie să renunţe la o parte din puterea lui pentru a da forţă pieţei şi legii.

Dezvoltarea pieţelor este calea prin care actul de guvernare va îndeplini o seamă de cerinţe ale unei economii funcţionale de piaţă prin: stabilitatea şi predictibilitatea mediului de afaceri, "utilizarea eficientă a resurselor, libera circulaţie a forţei de muncă, a mărfurilor, serviciilor şi capitalurilor, limitarea exceselor birocratice şi diminuarea corupţiei"[13].

[12] **Ibidem**, p. 34.
[13] Gheorghe Pîrvu, **op. cit.**, p. 93-94.

4.3.3. Mediul de afaceri financiar-bancar

Mediul de afaceri financiar-bancar şi specificul său O serie de particularităţi au impus abordarea diferită a sectorului serviciilor, în cadrul căruia sunt prestate diferite servicii din care se detaşează cele bancare, de asigurări, burse de valori şi finanţe publice. Cele mai multe dintre specificităţi sunt reflectate în cadrul unor definiţii şi concepte din care se detaşează: sistemul bancar, domeniile de bază ale activităţii bancare, politicile bancare, societăţile bancare, activitatea bancară, piaţa interbancară.

Mediul extern al băncii, definit ca un ansamblu de factori - într-o exprimare profesională - variabile de natură exogenă, "cuprinde totalitatea componentelor civilitaţiei financiare, incluzând oamenii, ca indivizi sau grupuri, împreună cu interesele şi faptele lor economice şi sociale, sistemele organizatorice existente, inclusiv politice, ştiinţa şi tehnologia, cultura şi chiar arta, aşa cum au fost ele acumulate istoric, într-un anumit loc pe Pământ, fără a se putea disocia de ansamblul acumulărilor de acelaşi gen"[14], care s-au petrecut ori se petrec în alte locuri de pe planeta noastră.

Acestora, "banca le opune propria sa cultură şi civilizaţie financiară, ca rezultat al acumulărilor membrilor săi, împreună cu resursele lor materiale, financiare, intelectuale, cu propriile sale interese, speranţe şi capabilităţi"[15] şi care, împreună acătuiesc aşa-numitele variabile endogene.

Analiza mediului de afaceri obligă la circumscrierea activităţii unei bănci, în ansamblul componentelor pieţei serviciilor bancare, pornind de la nivelul macroexistenţei sale internaţionale şi concentrând atenţia asupra microexistenţei sale naţionale.

Mediul intern şi poziţia instituţiei bancar-financiare, în cadrul mediului de afaceri, reprezintă elementul determinant al delimitării şi specializării activităţii bancar-financiare. Dubla postură în care apar, deopotrivă, instituţiile bancar-fianciare şi componentele mediului, obligă la formularea unor politici bancare corespunzătoare, constituită din două elemente aflate în relaţii de interdependenţă. Practic, instituţia bancară, trebuie să găsească în fiecare moment, raportul optim între acţiunile vizând atragerea acţiunilor băneşti şi cele privind utilizarea lor, dobânda şi calitatea serviciilor prestate, reprezentând instrumente cheie ale politicii sale.

După cum este cunoscut, statul intervine în cadrul pieţelor financiare, bancare şi de capitaluri, controlând, prin intermediul Băncii Centrale şi a instituţiilor de valori mobiliare, operaţiunile desfăşurate pe aceste pieţe[16].

Specificul serviciilor financiar-bancare este reflectat în cel mai înalt grad, în primul rând de managementul şi conţinutul marketingului interactiv şi a celui intern care privesc livrarea produselor şi serviciilor bancare, la întâlnirea prestatorului cu clientul, având loc o prestaţie de servicii ce presupune ambianţă, echipamente, personal de contact, clientul (produsul), un preţ, (comisionul operaţiunii), promovare la locul de prestaţie şi acţiuni legate de livrarea produselor.

---

[14] Emanuel Odobescu, **Marketingul bancar naţional şi internaţional**, Editura Sigma Primex, Bucureşti, 1998, p. 19.
[15] **Ibidem**.
[16] Valerică Olteanu, **Marketingul serviciilor**, Editura Ecomar, Bucureşti, 2003, p. 48.

În ceea ce priveşte particularităţile activităţii interne a firmei bancare, aceasta implică un proces de comunicaţie foarte rapidă, între unităţile de prestaţie (filiale bancare) şi managementul superior aflat la sediul central, loc în care se desfăşoară alte activităţi (invizibile) ce prelungesc şi întregesc actul de prestaţie. Comunicaţia are un caracter complex, deoarece implică numeroase unităţi operative, aflate, de regulă, la distanţe mari de sediul central.

Spre deosebire de alte servicii, în domeniul financiar-bancar, la nivelul managementului superior, pot fi create, cu mare uşurinţă şi mobilitate, structuri noi (servicii cu clienţii, compartimente de marketing ori relaţii preferenţiale). Trebuie luat în calcul, în orice moment, instabilitatea care planează permanent asupra acestui mediu de afaceri, această manifestare fiindu-i caracteristică.

“Insuccesul multor acţiuni se mai datorează încă, în cea mai mare parte, abordărilor simpliste şi tradiţionale”[17] şi mai ales, slabei corelări cu procesele de ordin ideatic şi tehnic ce se derulează cu o rapiditate greu de închipuit.

4.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 4

La nivel de comerţ intraeuropean, piaţa unică a devenit sursa unor oportunităţi, dar şi a unei concurenţe sporite. Eliminarea barierelor fizice şi a formalităţilor vamale va facilita transportul bunurilor în şi din UE, va reduce costurile operaţionale şi va optimiza fluxurile de numerar prin dispariţia obligaţiei de plată a TVA, în vamă.

Mediul de afaceri corporatist are întotdeauna câştigătorii săi, cei mai mari părând a fi companiile europene multinaţionale ce activează pe piaţă. Acestea au capacitatea de a absorbi mai uşor costurile integrării, beneficiind de experienţă şi know-how, de la companiile din grup, aflate în statele membre

Aspectul însănătoşirii mediului de afaceri românesc este centrat pe susţinerea întreprinzătorilor privaţi şi pe stimularea liberei iniţiative.

Pentru atingerea acestor obiective este necesară înlăturarea obstacolelor din calea iniţiativei private. Este nevoie de conştientizarea faptului că prosperitatea se regăseşte într-o economie de piaţă funcţională care, la rândul ei, nu poate exista în afara statului de drept, a proprietăţii private şi a unei clase de mijloc puternice.

O serie de particularităţi au impus abordarea diferită a sectorului serviciilor, în cadrul căruia sunt prestate diferite servicii din care se detaşează cele bancare, de asigurări, burse de valori şi finanţe publice. Cele mai multe dintre specificităţi sunt reflectate în cadrul unor definiţii şi concepte din care se detaşează: sistemul bancar, domeniile de bază ale activităţii bancare, politicile bancare, societăţile bancare, activitatea bancară, piaţa interbancară.

Analiza mediului de afaceri obligă la circumscrierea activităţii unei bănci, în ansamblul componentelor pieţei serviciilor bancare, pornind de la nivelul macroexistenţei sale internaţionale şi concentrând atenţia asupra microexistenţei sale naţionale.

Specificul serviciilor financiar-bancare este reflectat în cel mai înalt grad, în primul rând de managementul şi conţinutul marketingului interactiv şi a celui intern care privesc livrarea produselor

[17] **Ibidem**, p. 49.

şi serviciilor bancare, la întâlnirea prestatorului, cu clientul, având loc o prestaţie de servicii ce presupune ambianţă, echipamente, personal de contact, clientul (produsul), un preţ, (comisionul operaţiunii), promovare la locul de prestaţie şi acţiuni legate de livrarea produselor.

În ceea ce priveşte particularităţile activităţii interne a firmei bancare, aceasta implică un proces de comunicaţie foarte rapidă, între unităţile de prestaţie (filiale bancare) şi managementul superior aflat la sediul central, loc în care se desfăşoară alte activităţi (invizibile) ce prelungesc şi întregesc actul de prestaţie. Comunicaţia are un caracter complex, deoarece implică numeroase unităţi operative, aflate, de regulă, la distanţe mari de sediul central.

Spre deosebire de alte servicii, în domeniul financiar-bancar, la nivelul managementului superior, pot fi create, cu mare uşurinţă şi mobilitate, structuri noi (servicii cu clienţii, compartimente de marketing ori relaţii preferenţiale). Trebuie luat în calcul, în orice moment, instabilitatea care planează permanent asupra acestui mediu de afaceri, această manifestare fiindu-i caracteristică.

Concepte şi termeni de reţinut

- comerţ intraeuropean;
- piaţă unică;
- marketing interactiv;
- instabilitate financiară;
- sfera serviciilor;
- liberă iniţiativă;
- management superior.

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Care sunt cele mai importante efecte ale eliminării barierelor fizice şi a formalităţilor vamale?
2. Pe ce se centrează aspectul însănătoşirii mediului de afaceri românesc, în mod deosebit
3. Cum se defineşte mediul extern al băncii?
4. Cum este reflectat, în cel mai înalt grad, specificul serviciilor financiar-bancare?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Printre costurile indirecte ale integrării în UE, nu se poate menţiona:
a) pregătirea personalului din compartimentele logistice şi financiare;
b) schimbarea sistemelor IT;
c) costurile cu normele de sănătate şi securitate ocupaţionale;
d) modernizarea transporturilor.

2. Un guvern puternic nu este acela care
a) doreşte să controleze totul,
b) ştie să renunţe la o parte din puterea lui pentru a da forţă pieţei şi legii
c) facilitează mobilitatea forţei de muncă;
d) controlează inflaţia

3. Statul intervine în cadrul pieţelor financiare-bancare şi de capitaluri, controlând, prin intermediul Băncii Centrale şi a instituţiilor de valori mobiliare:
a) ratele de schimb valutar,
b) operaţiunile desfăşurate pe aceste pieţe;
c) implementarea legislaţiei europene;
d) limitarea împrumuturilor interbancare.

4. Care este caracteristica principală a sistemului financiar-bancar?.
a) transformările legislative rapide;
b) relaţia nemijlocită cu clienţii;
c) adaptabilitatea la condiţiile conomice;
d) instabilitatea fianciar-bancară;

Bibliografie obligatorie

1. Mitroi, Mihaela, **Tax Partner**, în “Business Magazin”, Nr. 27, 26.08.2007.
2. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova, 2005..
3. Odobescu, Emanuel, **Marketingul bancar naţional şi internaţional**, Editura Sigma Primex, Bucureşti, 1998.
3. Olteanu, Valerică, **Marketingul serviciilor**, Editura Ecomar, Bucureşti, 2003.
4. www.eurochambres.be/Content/Default.asp
5. www.legislatie.just.ro/Constituţia României

Unitatea de învăţare 5
PIAŢA UNICĂ EUROPEANĂ ŞI INTRAREA PE PIEŢELE EUROPENE

Cuprins

5.1. Introducere

Schimbul de activităţi constituie, un principiu, unificator al csocietăţilor umane, un factor de coeziune între popoare şi de progres al acestora. Evoluţia vieţii economice arată că activitatea economică este mai eficientă atunci când societăţile sunt unite, decât atunci când sunt divizate, iar elementul de coagulare, de progres, se consideră a fi *piaţa unică*.

Constituirea pieţei unice a reprezentat un obiectiv înscris în prevederile Tratatului de la Roma în care se specifică: “*uniunea economică şi monetară implică fuziunea pieţelor naţionale ale acestora, care să asigure nu numai libera circulaţie a mărfurilor în cadrul comunităţii, ci şi a serviciilor, a capitalurilor şi a forţei de muncă….*”

5.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- identificarea etapelor istorice, privind crearea pieţei unice europene, avantajele şi principiile care guvernează piaţa unică europeană;
- detalierea şi argumentarea privind asigurarea celor patru libertăţi de circulaţie;
- identificarea barierelor şi identificarea efectelor acestora la intrarea pe pieţele europene;
- formularea strategiei în afaceri;
- poziţionarea strategiilor de pătrundere pe pieţele europene.

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească cele patru libertăţi de circulaţie;
- studenţii vor cunoaşte periodizarea istorică privind crearea pieţei unice europeneEuropei, avantajele şi

principiile care guvernează piaţa unică europeană;
- studenţii vor putea identifica cele mai semnificative bariere la intrarea pe pieţele europene.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

5.3. Conţinutul unităţii de învăţare

5.3.1. Crearea, avantajele şi principiile pieţei unice

Înfăptuirea pieţei unice a fost programată pe parcursul unei perioade tranzitorii de 12 ani, până la 21 decembrie 1969.

În condiţiile înfăptuirii pieţei unice, a fost adoptat Actul Unic European (AUE) care a adus un nou calendar, mai precis şi mobilizator, în actul de integrare. În art. 8 al acestul document se stipulează: "*Comunitatea va lua măsurile necesare realizării progresive a pieţei unice interne (PUI), în cursul unei perioade ce va expira la 21 decembrie 1992". De asemenea, tot în AUE, este stipulat faptul că "*piaţa unică internă presupune existenţa unui spaţiu fără frontiere interioare în care libera circulaţie a mărfurilor, persoanelor serviciilor şi capitalurilor este asigurată, conform dispoziţiilor prezentului tratat*".

Dacă în ceea ce priveşte asigurarea libertăţii persoanelor, capitalurilor şi serviciilor, AUE aducea elemente de noutate, deoarece domeniile respective au fost abordate sumar de către Tratat, în ceea ce priveşte libertatea de circulaţie a bunurilor se poate vorbi de o adevărată restaurare.

Chiar dacă taxele vamale fuseseră desfiinţate, frontierele materiale erau menţinute din mai multe raţiuni:

politice - controlul frontiereleor reprezenta, pentru perioada respectivă o prerogativă majoră a statului, un atribut al suveranităţii,

fiscale - menţinerea frontierelor permiţând fiecărui stat prelevarea, la intrarea mărfurilor străine în teritoriul naţional, a taxelor vamale,

tehnice şi sanitare – controlul la frontieră, interzicând accesul mărfurilor care nu erau conforme cu regulamentele tehnice sau sanitare naţionale;

Constiutirea pieţei unice, pentru mai multe ţări ale Europei se justifică prin următoarele avantaje:

- sporirea productivităţii muncii sociale, în consecinţă, creşterea nivelului general de viaţă;
- lărgeşte concurenţa, atrăgând în acest proces un număr mai mare de producători şi consumatori,
- permite realizarea unei producţii de serie mare care va determina reducerea costurilor de producţie şi a preţurilor;
- determină o nouă redistribuire a capitalului investit şi o optimizare a investiţiilor de capital în interiorul

comunităţii;
- determină o folosire raţională şi eficientă a forţei de muncă.

Crearea pieţei unice, ca o componentă esenţială a procesului de integrare economică, reliefează două principii:
- integrarea şi realizarea pieţei unice nu trebuie înţelese în sensul abolirii totale a frontierelor naţionale ale statelor, ci al lărgiri comunităţii de interese în teritoriul integrat;
- procesul de integrare trebuie înţeles, deocamdată, în termenii restrictivi ai regionalismului, deoarece nu se poate concepe o politică regională de sine stătătoare.

5.3.2. Asigurarea celor patru libertăţi de circulaţie

Printre urmările concrete ale înfăptuirii pieţei unice interne (PUI) se numără
- suprimarea controlului la frontieră;
- libertatea totală a transferului de capital;
- liberalizarea activităţilor bancare;
- echivalarea diplomelor etc.

Constituirea pieţei unice, potrivit prevederilor Tratatului de la Roma şi a altor dispoziţii adoptate, ulterior, de către diferitele instituţii ale Uniunii Europene, s-a realizat treptat, mai întâi sub forma unei uniuni vamale şi apoi a unei uniuni economice şi monetare, implicând, în prima etapă, asigurarea liberei circulaţii a mărfurilor, iar în a doua, libera circulaţie a capitalurilor, a serviciilor şi a forţei de muncă, ajungându-se, în final, la doptarea unei monede unice, în cadrul comunităţilor.

Uniunea vamală trebuie înţeleasă ca un teritoriu vamal unic al ţărilor membre şi o politică comercială comună, faţă de terţi, s-a realizat, treptat, prin înfăptuirea obiectivelor cuprinse în Tratatul de la Roma:
- înlăturarea completă, dar treptată a taxelor vamale de export şi import, în relaţiile comerciale dintre ţările semnatare ale tratatului, atât pentru produsele industriale, cât şi pentru produsele agricole;
- înlăturarea completă, dar treptată a restricţiilor cantitative şi a altor bariere netarifare din calea comerţului reciproc al ţărilor membre, pentru a asigura o liberă circulaţie a mărfurilor în interiorul comunităţii;
- instituirea unui regim fiscal comun, în ţările membre, pentru a nu fi discriminate produsele importate din ţările membre, faţă de cele autohtone şi elaborarea şi adoptarea unor reguli comune privind desfăşurarea concurenţei în cadrul comunităţii;
- instituirea unei politici comerciale comune, faţă de terţi, în decursul perioadei de tranziţie, prevăzută pentru dezarmarea vamală şi înlăturarea barierelor netarifare din calea schimburilor comerciale reciproce; acestea implică, în primul rând, instituirea unui tarif vamal comun, faţă de terţi, conceput ca o medie aritmetică a tarifelor vamale naţionale a ţărilor membre, în vigoare, la 1 ianuarie 1957. Tratatul de la Roma a mai prevăzut ca, odată cu instituirea tarifului vamal comun, să se armonizeze şi

legislaţiile vamale ale ţărilor membre, pentru a se aplica uniform de către toate acestea.

a) Libera circulaţie a mărfurilor Scopul creării uniunii vamale l-a reprezentat realizarea liberei circulaţii a mărfurilor, în sensul de a asigura condiţii identice de circulaţie a produselor în ţările comunitare, indifereent de unde provin. Acest deziderat a fost realizat, abia în anul 1992, de când mărfurile pot traversa liber frontierele intercominutare. Conceptele de import şi de export nu mai există între ţările membre, ci sunt folosite numai în relaţiile cu terţii.

Liberalizarea circulaţiei mărfurilor nu înseamnă o liberalizare şi a controlului asupra calităţii lor, el rămâne o necesitate pentru respectarea standardelor privind: normele de securitate, specificităţile tehnice, normele de mediu înconjurător şi de sănătate a produselor, dar şi necesitatea respectării unor reguli obligatorii de concurenţă, ce interzic orice acord între firme care ar putea limita libera circulaţie a mărfurilor.

Tariful Vamal Comun (TVC) a fost impus de către desfiinţarea barierelor vamale şi este pus în concordanţă cu prevederile GATT, conform cărora, tariful vamal al unei uniuni vamale nu poate crea incidenţe protectoare suplimentare, faţă de cele generate de tarifele precedente ale ţărilor membre.

Deoarece exista pericolul ca aceleşi tarif vamal să fie aplicat şi interpretat în mod diferit, în funcţie de regimul vamal din fiecare ţară, a fost necesară armonizarea legislaţiilor vamale naţionale, act finalizat la 1 ianuarie 1992.

b) Libera circulaţie a serviciilor a fost realizată din anul 1986, însă s-a realizat mai lent, comparativ cu alte sectoare, fiind necesare măsuri treptate, în vederea liberalizării transporturilor, serviciilor bancare şi financiare, a asigurărilor, serviciilor de investiţii, telecomunicaţiilor şi turismului.

Trebuie făcută distincţia, între libertatea de stabilire şi prestare de servicii: *libertatea de stabilire* reprezintă posibilitatea, pentru toate întreprinderile unui stat membru, de a se instala în altul, prin intermediul unei agenţii, sucursale sau filiale; reprezintă, în acelaşi timp, posibilitatea pe care o are un lucrător independent de a se stabili într-un alt stat membru.. În timp ce liberatatea de stabilire are caracter durabil, *libertatea de prestare* de servicii are caracter temporar.

Diplome recunoscute Recunoaşterea diplomelor presupune armonizarea sistemelor de învăţământ. Începând cu anul 1991, toate diplomele obţinute în învăţământul superior, au fost recunoscute, fie cu efectuarea unor stagii de pregătire suplimentară, de maximum trei ani, fie prin susţinerea unui examen de aptitudini.

Procesul de înfăptuire a libertăţii *serviciilor financiare*, începând cu 1992, s-au asigurat tuturor instituţiilor de credit care au primit recunoaşterea oficială de a se instala într-o altă ţară, posibilitatea de a-şi deschide, fără autorizaţii suplimentare, sucursale în alte ţări şi de a desfăşura activităţi bancare.

În ceea ce priveşte *sectorul asigurărilor*, acesta prezintă unele caracteristici care-l particularizează. Produsele oferite sunt foarte diferite, se adresează unor consumatori diferiţi, piaţa asigurărilor este organizată într-un mod foarte diferit, de la o ţară, la alta, cu numeroase reglementări naţionale, ceea ce demonstrează încă, dificultatea constituirii unei veritabile pieţe europene a asigurărilor.

c) *Libera circulaţie a capitalurilor* Pentru realizarea liberei

circulaţii a capitalurilor s-au adoptat mai multe directive şi reglementări, potrivit prevederilor capitolului al patrulea, al Tratatului de la Roma, intitulat "Capitalurile şi plăţile".

O circulaţie liberă a capitalurilor este considerată numai acea deplasare a lor, ca operaţiuni financiare care au în mod esenţial, legături cu investirea de fonduri, faţă de remunerarea pentru un serviciu prestat. Transferul fizic de bancnote nu poate fi considerat o deplasare de capital, mai ales în situaţia când se stinge obligaţia de plată, rezultată dintr-o tranzacţie ce a implicat circulaţia mărfurilor şi serviciilor, după cum transferul de bancnote, în legătură cu turismul ori cu călătoriile de comerţ, educaţie, tratament medical constituie plăţi şi nu o deplasare de capital.

Libera circulaţie a capitalurilor trebuie să fie motivată de necesitatea efectuării de investiţii pe piaţa comunitară, fără restricţii, astfel încât să contribuie la înfăptuirea îndeplinirii obiectivului promovării armonioase şi echilibrate a activităţilor economice în Uniunea Europeană, un înalt grad de convergenţă a performanţelor economice, o creştere durabilă, un nivel ridicat al folosirii forţei de muncă.

Tratatul prevede, totodată, măsuri de eliminare a restricţiilor, privind plăţile, între statele membre şi ţările terţe.

d) *Libera circulaţie a persoanelor* Libera circulaţie a forţei de muncă, un alt obiectiv menit să conducă la înfăptuirea pieţei unice, a creat posibilitatea migrării forţei de muncă, în interiorul Uniunii Europene şi resorbţia, în anumite perioade, a excesului de mână de lucru. Libera circulaţie implică eliminarea oricărei discriminări bazate pe naţionalitate, între lucrătorii statelor membre, în ceea ce priveşte remunerarea, angajarea şi alte condiţii de muncă. Interzicerea discriminării priveşte orice formă sub care aceasta s-ar prezenta, indiferent de importanţa şi sfera sa, ea incluzând şi domeniul educaţional.

5.3.3. Bariere la intrarea pe pieţele europene

Firmele europene au cunoscut în ultimii ani tot mai multe oportunităţi în ceea ce priveşte cucerirea de noi pieţe. Actul Unic European a completat procesul de eliminare totală a barierelor în calea circulaţiei bunurilor şi serviciilor, crearea Spaţiului Unic European, extinderea Uniunii Europene. De asemenea, tranziţia celorlalte ţări foste comuniste, la economia de piaţă, a sporit considerabil şansele internaţionalizării cu succes. Decizia internaţionalizării poate fi luată din mai multe *motive*, dintre care cele mai importante sunt: piaţa internă nu mai poate susţine creşterea firmei, concurenţa acerbă de pe piaţa internă, reducerea ratei profitului, dorinţa de a înregistra economii de scară prin creşterea volumului producţiei, diversificarea, împărţirea riscului pe mai multe domenii de activitate şi pe mai multe pieţe etc.

Intrarea pe o nouă piaţă se poate face, fie doar prin export (direct sau indirect), fie printr-o investiţie străină directă, chiar şi în colaborare cu o firmă locală.

Succesul pătrunderii pe o piaţă depinde de numeroşi factori, dintre care se detaşează structura pieţei luată în discuţie. În primul rând, trebuie luate în calcul barierele care există la intrarea, respectiv, la ieşirea din acea ramură de activitate:

- costul capitalului;

- necesitatea unor cheltuieli de cercetare-dezvoltare;
- economiile de scară;
- numărul competitorilor;
- politicile de preţ ale concurenţilor;
- diferenţierea produselor;
- costul accesului la canalele de distribuţie;
- accesul la materiile prime strategice (petrol, uraniu, gaze naturale, pietre preţioase, etc.);
- tehnologiile folosite;
- existenţa unui sector public.

De asemenea, o firmă se confruntă şi cu bariere care ţin de intrarea pe o piaţă străină:

- limba;
- cultura;
- reglementările de politică comercială (controlul importurilor);
- variaţia cursului de schimb;
- legislaţia care poate impune, de exemplu, ca o firmă străină să nu poată intra pe o piaţă, decât în asociere cu o firmă locală (sub forma unui *joint ventur*e);
- diferenţele tehnologice (de exemplu, automobilele produse pentru Marea Britanie, Irlanda şi Cipru au volanul pe partea dreaptă);
- riscul.

5.3.4. Formularea strategiei de afaceri

Strategia de afaceri, implică definirea obiectivelor pe termen mediu şi lung, pe care firma vrea să le obţină, precum şi modul de realizare a acestora. Pentru a reuşi, fiecare firmă trebuie să răspundă la patru întrebări:

- *ce* doreşte să obţină;
- *de ce* urmăreşte aceste obiective;
- *cum* crede că le poate realiza;
- *când* le va îndeplini.

Deşi nu există o perioadă, o strategie se va referi, de obicei, la un termen cuprins între 1 şi 5 ani. A merge mai departe de 5 ani este foarte dificil, datorită dificultăţilor de previzionare, anticipare a evoluţiei economie (unii consideră chiar că acurateţea anticipărilor se pierde, dacă elaborăm o strategie pentru o perioadă mai mare de 2 ani).

Probleme strategice:

- *natura industriei*, a pieţei pe care firma operează (poate fi vorba de o piaţă de oligopol, pot exista diferite bariere de intrare, se poate ca în domeniul respectiv să conteze foarte mult diferenţierea produselor etc.);
- *natura firmei* (mărimea – capitalizare, cotă de piaţă, număr de angajaţi etc.; structura, acţionariatul etc.);
- *situaţia prezentă a firmei* (se referă, în special, la faza ciclului de afaceri în care se află firma);
- *tipul economiei* (ştiut fiind faptul că Europa este caracterizată printr-o mare diversitate, în ceea ce priveşte ponderea sectorului public, a sectorului privat, nivelul de

intervenţie a statului etc.).

5.3.5. Strategii de pătrundere pe pieţele europene

Exportul

- *exportul direct* – proces care presupune că firma produce şi vinde bunurile direct pe piaţa străină respectivă; este practicat mai ales firmele mici şi de cele nou intrate pe piaţa internaţională. Oferă avantajul controlului direct asupra derulării tranzacţiilor, elimină nevoia de intermediari, reduce riscul şi dă posibilitatea unei creşteri graduale. Dezavantajul este că, în ciuda contactului pe care producătorul îl are cu piaţa, cunoaşterea ei este mai redusă decât în cazul în care firma ar lucra cu agenţi locali, sau chiar ar construi acolo capacităţi de producţie;
- *exportul indirect* – implică folosirea unei firme specializate pentru vînzarea produselor pe piaţa respectivă. Agentul poate lucra doar pentru producătorul în cauză (dacă volumul de marfă justifică acest lucru) sau poate vinde produsele mai multor fabricanţi. Nu există nici un control asupra modului în care agentul se implică în vânzarea produselor pe piaţă, existând însă avantajul unui contact permanent cu piaţa intră (agentul este o firmă cu prezenţă locală). Exportul indirect se poate derula sub forma unui contract cu un *distribuitor* sau cu o *casă de export.*

Investiţia străină directă (ISD)

Migraţia capitalului, de la o ţară, la alta, se poate face sub două forme:

- investiţie străină directă – reprezintă înfiinţarea unei filiale în altă ţară, prin construirea de fabrici, birouri, facilităţi de depozitare, vânzare etc. sau prin achiziţionarea unora deja existente;
- investiţia străină de portofoliu – reprezintă achiziţionarea de acţiuni, obligaţiuni etc, prin intermediul unor bănci sau a unor fonduri de investiţii.

Forme de investiţie străină directă:

- *înfiinţarea unei filiale* – deşi presupune un cost suplimentar faţă de folosirea unui distribuitor, efectul va fi pozitiv pe termen mediu prin cunoaşterea mai profundă a pieţei şi a nevoilor acesteia;
- *achiziţionarea/preluarea unei afaceri* – implică costuri foarte mari;
- *joint ventures* – o firmă care doreşte să intre pe o piaţă cumpără o parte semnificativă din acţiunile unei firme care deja activează în acea ţară. Ea va beneficia de experienţa firmei locale, economisirea de bani (nu este obligatoriu să cumpere 100% din acţiuni pentru a avea controlul), profituri mai mari, un control ridicat asupra activităţilor de producţie, comercializare etc.
- *licenţierea* – prin care o firmă cedează licenţiatului dreptul de a folosi în interes propriu una sau mai multe activităţi. Include producerea de bunuri sub acelaşi nume de marcă, sub un nume de marcă diferit, fabricarea unor

componente şi subansamble etc. Cel care oferă licenţa îşi asigură unele venituri constante, prin redevenţa plătită de către licenţiat, reduce riscul intrării pe o piaţă total necunoscută, elimină nevoia de capital pentru investiţii. Totuşi, există riscul ca licenţiatul să renunţe la un moment dat la licenţă şi să continue ulterior în nume propriu, şi impune totodată un control strict asupra respectării caracteristicilor şi calităţii produselor de către licenţiat;

- *franciza* – este similară cu licenţierea, însă reprezintă o înţelegere pe un termen mai lung. Francizatul nu achiziţionează doar un nume de marcă, ci îşi asumă şi obligaţia de a respecta anumite obligaţii. De obicei, fac obiectul francizei chiar sisteme integrate sau formate de afaceri.

5.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 5

Înfăptuirea pieţei unice a fost programată pe parcursul unei perioade tranzitorii de 12 ani, până la 21 decembrie 1969.

În condiţiile înfăptuirii pieţei unice, a fost adoptat Actul Unic European (AUE) care a adus un nou calendar, mai precis şi mobilizator, în actul de integrare

Crearea pieţei unice, ca o componentă esenţială a procesului de integrare economică, reliefează două principii:

- integrarea şi realizarea pieţei unice nu trebuie înţelese în sensul abolirii totale a frontierelor naţionale ale statelor, ci al lărgiri comunităţii de interese în teritoriul integrat;
- procesul de integrare trebuie înţeles, deocamdată, în termenii restrictivi ai regionalismului, deoarece nu se poate concepe o politică regională de sine stătătoare

Printre urmările concrete ale înfăptuirii pieţei unice interne (PUI) se numără:

- suprimarea controlului la frontieră;
- libertatea totală a transferului de capital;
- liberalizarea activităţilor bancare;
- echivalarea diplomelor etc.

De asemenea, o firmă se confruntă şi cu bariere care ţin de intrarea pe o piaţă străină:

- limba;
- cultura;
- reglementările de politică comercială (controlul importurilor);
- variaţia cursului de schimb;
- legislaţia care poate impune, de exemplu, ca o firmă străină să nu poată intra pe o piaţă, decât în asociere cu o firmă locală (sub forma unui *joint venture*);
- diferenţele tehnologice (de exemplu, automobilele produse pentru Marea Britanie, Irlanda şi Cipru au volanul pe partea dreaptă);
- riscul.

Strategia de afaceri, implică definirea obiectivelor pe termen mediu şi lung, pe care firma vrea să le obţină, precum şi modul de realizare a acestora.

Deşi nu există o perioadă, o strategie se va referi, de obicei, la un termen cuprins între 1 şi 5 ani. A merge mai departe de 5 ani este foarte dificil, datorită dificultăţilor de previzionare, anticipare a evoluţiei economie (unii consideră chiar că acurateţea anticipărilor se pierde, dacă elaborăm o strategie pentru o perioadă mai mare de 2 ani).

Concepte şi termeni de reţinut

- piaţa unică;
- actul unic european;
- etapă istorică;
- libertăţi de circulaţie
- liberalizarea activităţilor bancare;
- strategie de afaceri;
- investiţii străine directe.

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. În ce condiţii a apărut Actul Unic European (AUE) care a adus un nou calendar, mai precis şi mobilizator, în actul de integrare?
2. Cum trebuie înţeleasă Uniunea vamală?
3. Care este perioada de timp la care face referire, de obicei, o strategie de afaceri?
4. Definiţi „exportul direct”!

Teste de evaluare/autoevaluare

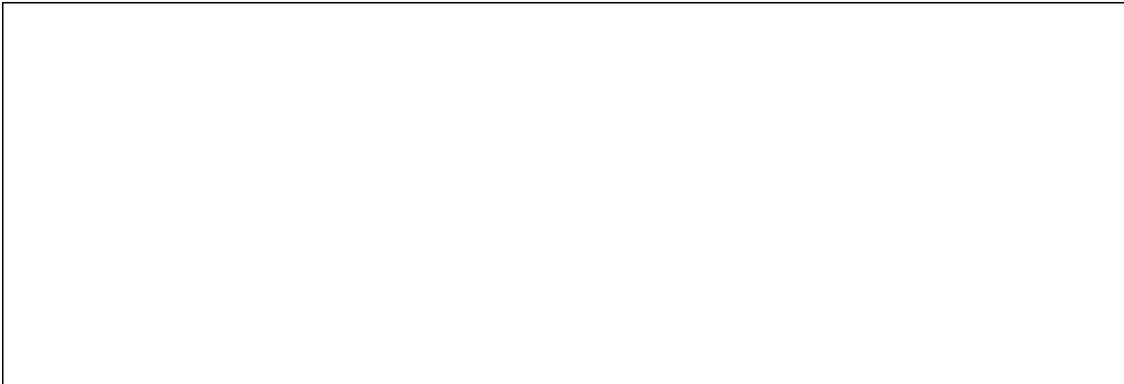
1. Raţiunile tehnice şi sanitare privind menţinerea frontierelor materiale îe teritoriul UE, erau menţinute prin:
a) armonizarea legislaţiei naţionale, de profil, cu cea a UE:
b) controlul la frontieră, interzicând accesul mărfurilor care nu erau conforme cu regulamentele tehnice sau sanitare naţionale;
c) interzicerea trecerii mijloacelor de transport mai vechi de 10 ani ;
d) libera circulaţie a persoane.

2. Constituirea pieţei unice, potrivit prevederilor Tratatului de la Roma şi a altor dispoziţii adoptate, ulterior, de către diferitele instituţii ale Uniunii Europene, s-a realizat treptat, mai întâi sub forma unei:
a) uniuni economice şi monetare;
b) uniuni fiscale;
c) uniuni vamale;
d) adoptarea monedei unice.

3. Nu face parte din cele patru libertăţi de circulaţie:
a) libera circulatie a capitalurilor,
b) libera circulatie a mijloacelor de transport;
c) libera circulatie a serviciilor,;
d) libera circulatie a mărfurilor;.

4. Libera circulaţie a persoanelor a creat: posibilitatea migrării forţei de muncă, în interiorul Uniunii Europene şi resorbţia, în anumite perioade, a excesului de mână de lucru.:
a) crize pe piaţa muncii;
b) angajarea mâinii de lucru, în exces;
c) disponibilizarea mai rapidă a personalului;
d) posibilitatea migrării forţei de muncă;

5. Înfiinţarea unei filiale – deşi presupune un cost suplimentar faţă de folosirea unui distribuitor, efectul va fi pozitiv:
a) pe termen mediu;
b) pe termen lung;
c) nu va fi niciun efect pozitiv;
d) pe termen scurt.

Bibliografie obligatorie

1. Eitman, Lawrence, Fundaments of invesments, Harper & Row Ed., New York, 1988.
2. Ionescu, Ion Gr. **Procesualitatea trecerii la economia de piaţă**, Constanţa 2007, Mss.
3. Saunders, Peter, **Capitalismul, un bilanţ social**, Editura Du Style, 1998..
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 6
FINANŢAREA AFACERILOR EUROPENE

Cuprins

6.1. Introducere

Fondurile Structurale si de coeziune sunt instrumente financiare prin care Uniunea Europeană acţionează pentru realizarea celor trei obiective ale Politicii de Coeziune prin implementarea Programelor Operaţionale, pentru eliminarea disparităţilor economice şi sociale între regiuni, în scopul realizarii coeziunii economice şi sociale.

Obiectivele Politicii de Coeziune a Uniunii Europene:

• Obiectivul Convergenţa: destinat să grabească dezvoltarea economică pentru regiunile rămase în urmă, prin investiţii în capitalul uman şi infrastructura de bază;

• Obiectivul Competitivitate Regională şi Ocuparea Forţei de Muncă: destinat să consolideze competitivitatea şi atractivitatea regiunilor, precum şi capacitatea de ocupare a forţei de muncş printr-o dublă abordare (angajaţi şi angajatori);

• Obiectivul Cooperare Teritorială Europeană: urmareşte întărirea cooperării la nivel transfrontalier, transnaţional şi interregional.

Există trei instrumente financiare cunoscute ca Fonduri Structurale:

• Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR): sprijin pentru IMM-uri, infrastructura de transport, mediu, energie, educaţie, sănătate, turism, cercetare-dezvoltare, cooperare teritorială;

• Fondul Social European (FSE): educaţie şi formare profesională, adaptabilitatea forţei de muncă şi a întreprinderilor, incluziunea socială, creşterea eficienţei administrative;

• Fondul de Coeziune (FC): infrastructura mare de transport ţi mediu.

6.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor cu care operează piaţa financiar-bancară;
- identificarea principalelor motivaţii de maximizare a profitului;
- stabilirea locului şi importanţei fluxurilor de numerar şi valorificarea activelor, nevoia de lichiditate;
- poziţionarea serviciilor bancare pe Piaţa unică europeană;

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de: maximizare a profitului;
- studenţii vor cunoaşte destinaţia fluxurilor de numerar, cum se valorifică activele şi importaţa nevoii de lichiditate;
- studenţii vor putea identifica raportul dintre Piaţa unică europeană şi cea a serviciilor bancare.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

6.3. Conţinutul unităţii de învăţare

6.3.1. Motivaţii pentru maximizarea profitului

Se presupune că obiectivul firmelor este acela de a maximiza profitul. Se aplică, mai ales, în cazul sistemului privat, profitul fiind, în cazul nedistribuirii lui către acţionari, o sursă de creştere a capitalurilor proprii.

Totuşi, există şi situaţii în care *motivaţia* o constituie:

- *maximizarea vânzărilor* – aprecierea succesului managerial se bazează, mai ales, pe nivelul cifrei de afaceri, ceea ce determină salariile, bonusurile şi celelalte avantaje ale managerilor; atâta timp cât firma obţine profit suficient, cât să îşi mulţumească acţionarii, iar managerii se vor concentra pe creşterea volumului vânzărilor;

- *management discretion* – porneşte de la ideea că, în majoritatea organizaţiilor, există o separare, între acţionariat şi executiv (management); asigurându-le acţionarilor un profit mulţumitor, managerii pot acţiona în interesul propriu, în sensul

creşterii salariilor, a siguranţei, statutului şi prestigiului;

- *maximizarea creşterii* – prin creşterea cotei de piaţă, diversificarea pieţelor, prin fuziuni sau preluări;

- *oferirea de locuri de muncă* – se aplică în cazul organizaţiilor din sectorul public; scopul este, totodată, reducerea cheltuielilor cu indemnizaţiile de şomaj, firmele concentrându-se pe minimizarea pierderilor;

6.3.2. Fluxurile de numerar şi valorificarea activelor, nevoia de lichiditate

Companiile sunt puse în situaţia de a achiziţiona materii prime, materiale, subansamble, de a întreţine procesul de producţie, cu mult înainte de a încasa contravaloarea producţiei vândute. De aceea, firma este pusă în situaţia de a avea nevoie de un fond de rulment constant, pentru a face faţă plăţilor necesare. Dimensiunea fluxului de lichidităţi, necesar unei bune funcţionări, depinde de nivelul cheltuielilor pe termen scurt pe care trebuie să le suporte firma. Astfel, pot fi şi o serie de factori care îl influenţează:

- dimensiunea afacerii;
- durata de timp dintre efectuarea plăţilor şi încasarea contravalorii producţiei;
- fluctuaţiile încasărilor;
- tendinţa de creştere sau de scădere a activităţii firmei;
- necesitatea achiziţionării de capital fix;
- constrângerile impuse de instituţiile bancarare.

Acestea pot fi grupate în două categorii:

- surse *interne* (profituri nedistribuite acţionarilor – sursa cea mai importantă pentru investiţii);
- surse *externe* (în principal, de pe piaţa de capital).

Surse de finanţare pe termen scurt:

- *împrumuturi bancare* (folosite mai ales în cazul în care nevoia de lichidităţi depăşeşte temporar nevoile firmei);
- *credite comerciale* (de exemplu, un furnizor de materii prime acceptă să încaseze contravaloarea produselor livrate la o dată ulterioară, creditând astfel producătorul);
- *factoring*-ul.

Surse de finanţare pe termen mediu:

- *împrumuturi bancare* (folosite de obicei pentru achiziţionarea de mijloace fixe, de bunuri de capital, costurile legate de creditare depinzând de durata împrumutului, de nivelul riscului, de suma cerută şi de reputaţia creditatului);
- *leasin*g-ul (oferă posibilitatea obţinerii de utilaje, echipamente, maşini, instalaţii etc., fără a fi nevoie de plata integrală a contravalorii acestora; prin leasing, acestea sunt puse la dispoziţia beneficiarului de către o firmă specializată în schimbul unor plăţii unor rate timp de 2-5 ani);
- *cumpărarea în rate* (elimină problema finanţării integrale a achiziţionării echipamentelor; diferenţa faţă de leasing este că, la sfârşitul perioadei, bunurile rămân automat în proprietatea celui care le-a folosit, dacă au fost achitate

toate ratele convenite);
- apelul la pieţele europene de capital;
- *fondurile de investiţii.*

Surse de finanţare pe termen lung
- *leasin*g-ul;
- *ipoteca* (în cazul în care firma are nevoie de sume foarte mari pentru a finanţa achiziţia de teren, construirea de clădiri, de depozite, fabrici etc., este posibilă, dacă nu există bunuri de valoare suficient de mare ca să fie folosite ca garanţie, ipotecarea obiectivului, de care beneficiarul nu va putea dispune până la achitarea integrală a împrumutului);
- emisiune de *obligaţiun*i;
- emisiunea de *euro-obligaţiuni* (obligaţiuni emise într-o monedă diferită de cea a statului din care provine firma);
- *acţiuni privilegiat*e;
- *dividend*e.

Preţurile de transfer şi multinaţionalele

Preţurile de transfer se referă la preţurile practicate de către filialele unei firme multinaţionale, în relaţiile comerciale cu celelalte filiale ale aceleiaşi companii-mamă. Pot fi delimitate mai multe tipuri de preţuri de transfer:
- preţuri de transfer induse de sistemul fiscal (multinaţionala urmăreşte să minimizeze expunerea fiscală, transferând o parte din profituri într-o altă ţară, cu o fiscalitate mai mică);
- preţuri de transfer induse de faptul că firma doreşte să obţină profit la nivelul fiecărui profit pe care îl aduce pe piaţă;
- preţuri de transfer determinate de preţul pieţei;
- preţuri de transfer impuse prin strategia globală a firmei multinaţionale.

6.3.3. Piaţa unică a serviciilor bancare europene

Serviciile financiare îşi pun serios amprenta asupra modului de a face afaceri în Europa. De exemplu, bunuri vândute, din Danemarca, în Suedia, vor trebui plătite prin reţeaua internaţională interbancară, prin obţinerea unui credit, pe termen de trei luni, pentru finanţarea tranzacţiei, iar mărfurile vor trebui asigurate pentru evitarea riscului de pierdere sau distrugere (probabil de firma Lloyds din Londra) etc.

Sistemul bancar european a simţit, după 1987, o mare nevoie de schimbare, mai ales datorită:
- creşterii rapide a sectorului bancar şi a serviciilor financiare conexe;
- creşterea ca importanţă a băncilor universale, cu o ofertă foarte variată de servicii;
- dereglementarea din ce în ce mai mare;
- concurenţa din partea băncilor extra-comunitare;
- creşterea responsabilităţii şi a percepţiei nevoilor pieţei.

Introducerea euro a costat sistemul bancar mondial (după unele estimări) circa 7 miliarde $ anual, datorită pierderii posibilităţii de a

face profit din diferenţele de curs valutar. De asemenea, perioada de funcţionare paralelă a monedelor naţionale cu euro a însemnat costuri suplimentare de operare. Investiţiile în sisteme noi şi în tehnologie, acoperă echivalentul economiilor de cost realizate de introducerea monedei unice, iar acestea, utilizate corespunzător, aduc beneficii, nu doar în cazul participării la târguri şi expoziţii, ci şi în alte ocazii (training, şedinţe, prezentări pentru un client important).

Sponsorizarea

Sponsorizarea este o oportunitate pentru o firmă expozantă la un târg. Zilnic, pe toată durata evenimentului, se editează un newsletter cu ştiri curente. Firma poate sponsoriza redactarea acestuia sau doar a unei secţiuni. E valabil şi pentru cataloagele sau publicaţiile care apar înainte de începerea manifestării.

Alte oportunităţi de sponsorizări: *evenimente culturale* şi *sportive.*

Promovarea vânzărilor (PV)

Spre deosebire de reclamă, PV reprezintă acte de impulsionare a vânzărilor pe termen scurt. Are un rol strategic în construirea unei mărci, în comunicarea mesajului publicitar. Pentru ca politica de PV să fie eficientă, în mediul pan-european, este esenţial să se dezvolte o ofertă promoţională puternică.

6.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 6

Se presupune că obiectivul firmelor este acela de a maximiza profitul. Se aplică, mai ales, în cazul sistemului privat, profitul fiind, în cazul nedistribuirii lui către acţionari, o sursă de creştere a capitalurilor proprii.

Totuşi, există şi situaţii în care *motivaţia* creşterii capitalurilor proprii o constituie:

- maximizarea vânzărilor;
- management discretion;
- maximizarea creşterii;
- oferirea de locuri de muncă.

Companiile sunt puse în situaţia de a achiziţiona materii prime, materiale, subansamble, de a întreţine procesul de producţie, cu mult înainte de a încasa contravaloarea producţiei vândute. De aceea, firma este pusă în situaţia de a avea nevoie de un fond de rulment constant, pentru a face faţă plăţilor necesare. Dimensiunea fluxului de lichidităţi, necesar unei bune funcţionări, depinde de nivelul cheltuielilor pe termen scurt pe care trebuie să le suporte firma

Preţurile de transfer se referă la preţurile practicate de către filialele unei firme multinaţionale, în relaţiile comerciale cu celelalte filiale ale aceleiaşi companii-mamă. Pot fi delimitate mai multe tipuri de preţuri de transfer

Concepte şi termeni de reţinut

- profit;
- maximizarea profitului;
- fluxurile de numerar;
- valorificarea activelor;
- nevoia de lichiditate;
- Piaţa unică europeană;

- sevicii bancare;

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Ce reprezintă maximizarea vânzărilor?
2. Cereprezintă management discretion?
3. Ce sunt preţurile de transfer şi multinaţionalele?
4. Ce este sponsorizarea şi cum se utilizează în promovare?
5. Ce reprezintă promovarea vânzărilor?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Ce nu reprezintă finanţare pe termen scurt?
a) împrumuturi bancare;
b) credite comerciale;
c) leasing-ul
d) factoring-ul.

2. Preţurile de transfer se referă la :
a) preţurile practicate de către filialele unei firme multinaţionale, în relaţiile comerciale cu celelalte filiale ale aceleiaşi companii-mamă
b) preţurile practicate, de către fialială şi preluate de compania mamă;
c) preţurile practicate, de către compania mamă şi preluate de filiale;
d) preţurile practicate numai de compania mamă;

3. Introducerea euro a costat sistemul bancar mondial circa 7 miliarde $ anual, datorită:
a) instabilităţii financiare;
b) creşterii birocraţiei;
a) pierderii posibilităţii de a face profit din diferenţele de curs valutar;
d) devalorizării monedelor naţionale.

Bibliografie obligatorie

1. Ball, D.A., W.H. McKulloch Jr., International Businessş The Challenge of Global Competition, sixth edition, IRWIN, McGraw Hill, 1996.
2. Gaftoniuc, Simona, **Practici bancare internaţionale,** Ediţia Economică, Bucureşti, 1995.
3. Ionescu, Ion Gr. **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 7
PIAŢA INTERNAŢIONALĂ DE CAPITAL FINANCIAR-BANCAR

Cuprins

7.1. Introducere

Orice economie naţională este caracterizată de existenţa şi funcţionarea unor pieţe specializate, unde se întâlnesc şi se reglează, liber sau dirijat, cererea şi oferta de active financiare, necesare creării de resurse pentru dezvoltarea producţiei de bunuri şi servicii.

Din punct de vedere al sferei de cuprindere, în literatura de specialitate s-au conturat **două accepţiuni** referitoare la piaţa de capital: *concepţia anglo-saxonă; şi concepţia continental-europeană.*

În conceptia anglo-saxonă, piaţa financiară este formată din piaţa de capital, împreuna cu piaţa monetară,. În acest context, pe piaţa de capital se asigură investirea capitalurilor pe termen mediu şi lung.

Pe piaţa monetară se realizează atragerea şi plasarea capitalurilor pe termen scurt, prin intermediul pieţei interbancare, a pieţei scontului, a pieţei efectelor de comerţ, a pietei certificatelor de comerţ, a pieţei eurovalutelor etc.

În conceptia continental - europeană, piaţa de capital are o structură complexă care cuprinde: piaţa monetară, piaţa ipotecară si piaţa financiară.

Piaţa monetară este piaţa capitalurilor pe termen scurt şi mediu.

Piaţa ipotecară este o piaţă specifică finanţării construcţiei de locuinţe, pe care acţioneaza organismele ce acordă împrumuturi sub forma creditului imobiliar. Acestea emit bilete ipotecare a căror valoare nominală este egală cu mărimea împrumutului acordat persoanelor particulare ce solicită creditul necesar construcţiei de locuinţe. Biletele ipotecare se transformă în lichiditati prin vânzarea lor pe piaţa de capital. Pentru rambursarea creditului, la scadenţă, beneficiarul împrumutului cumpără de pe piaţă bilete ipotecare de o valoare egală cu cea a creditului primit, plus dobânda aferentă acestuia.

Piaţa financiară este piata capitalurilor pe termen lung, pe care se emit si se tranzactioneaza valori mobiliare ce servesc drept

suport al schimbului de capitaluri. Piaţa financiară este cea pe care se cumpară şi se vând active financiare, fără a fi schimbată natura lor. Ea exprimă o relaţie directă, între deţinatorul şi utilizatorul de fonduri.

Domeniul de manifestare a finanţelor este cel al *pieţei financiare* şi al evaluării activelor care se schimbă pe această piaţă. În acest context, mişcarea fondurilor într-o economie, se poate realiza fie prin concentrarea disponibilităţilor baneşti la bănci şi utilizarea de către acestea a resurselor atrase pentru creditarea utilizatorilor de fonduri ca ***finanţare indirectă***, fie prin emisiune de titluri financiare, de către utilizatorii de fonduri, pe piaţa financiară, ca ***finanţare directă***.

În acest din urmă caz, se pun în circulaţie titlurile financiare şi odată cu ele, se stabileşte o reţea de relaţii între emitenţii de titluri ce formează cererea de fonduri şi cumpărătorii de titluri, ca purtători ai ofertei de fonduri.

Structura pieţei financiare este, aşadar, determinată de două categorii principale de agenţi financiari:

a). Investitorii de capital formează **oferta de capital naţional** sau **străin** şi sunt grupati în gospodării familiale, agenţi economici rentabili şi trezoreria publică.

b). Antrepenorii publici şi privaţi alcătuiesc **cererea de capital naţional** şi se confruntă cu nevoi de finanţare a proiectelor lor de dezvoltare mai mari decât capacitatea acestora de autofinantare, fiind nevoiţi să apeleze la surse externe, prin emisiune şi vânzare de titluri financiare.

Mai există o categorie importantă de agenţi pe piaţa financiară: cea a **intermediarilor financiari specializaţi,** materializaţi în:

- instituţii financiare - de asigurări, de investiţii, de economii, bursiere - specializate în transferul capitalului pe termen lung şi mediu;
- băncile comerciale - în general pentru termen scurt.

În România s-a adoptat concepţia anglo-saxon; potrivit căreia, piaţa financiară, aflată la intersecţia ofertei de fonduri cu cererea de fonduri în economie, este compusă din două mari segmente:

♦ *piaţa monetară (interbancară)* alcătuită din ansamblul relaţiilor de credit pe pe termen scurt, având la baza active fără caracter negociabil;

♦ *piaţa titlurilor financiare (piaţa de capital)* ce desemnează tranzacţiile cu titluri pe termen mediu şi lung.

Instituţiile financiar-bancare din România se constituie într-o piaţă financiară bine reglementată şi controlată de organisme de supraveghere: Banca Naţionala a României pentru piaţa monetară şi respectiv, Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare pentru piaţa de capital.

Segmentul primar al pieţei financiare este indispensabil, asigurând emisiunea si prima vânzare a titlurilor noi şi se organizează prin intermediul băncilor sau al societăţilor de valori mobiliare.

Segmentul secundar este format de o piaţă "de ocazie", unde titlurile se revând în mod repetat, de regulă, la un preţ actual superior. Acest gen de operaţiune este propriu Bursei de valori şi pieţei extrabursiere - OTC (Over the Counter).

7.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor cu care operează piaţa internaţională de capital financiar-bancar;
- identificarea principalelor aspecte care caracterizează piaţa bancară în tranziţie a României;
- stabilirea locului şi importanţei pieţei bancare a zonei euro, în procesul globalizării;
- poziţionarea pieţelor bancare paralele;
- înţelegera conceptului piaţă de retail bancar şi evaluarea ritmului său accentuat.

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de: piaţă financiară, piaţă bancară, piaţă de capital;
- studenţii vor cunoaşte părţile componente a structurii pieţei tutror capitalurilor;
- studenţii vor putea identifica trăsăturile specifice zonei euro, în procesul globalizării.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

7.3. Conţinutul unităţii de învăţare

7.3.1. Pieţe financiare – microstructură, instrumente financiare emise şi tranzacţionate pe piaţa eurocapitalului

În orice economie de piaţă există şi functionează o piaţă financiară, mai mult sau mai puţin dezvoltată, iar aceasta reprezintă locul unde se întâlnesc oferta cu cererea de fonduri financiare.

Piaţa financiară, în general, este formată din două mari sectoare: sectorul bancar - sau piaţa creditului şi piaţa financiară în sens restrâns - sau sectorul titlurilor financiare.

Piaţa bancară (piaţa creditului) priveşte relaţia de credit, având la bază active financiare fără caracter negociabil - disponibilităţile băneşti care sunt atrase la bănci şi apoi utilizate de către acestea pentru creditarea celor în căutare de fonduri; avem de-a face, în acest caz, cu o finanţare indirectă.

Piaţa financiară, în sens restrâns, (piaţa titlurilor financiare) este structurată în piaţa monetară şi piaţa de capital. Pieţele monetare

sunt specializate în tranzacţii cu titluri pe termen scurt (lichidităţi pe termen scurt, până la un an) cum ar fi: depozitele bancare, cecuri, bilete la ordin, certificate de depozit, cambii, trate etc. Preţul dreptului de a utiliza fondurile oferite, astfel, pe piaţa monetară este reprezentat, în principal, de dobândă.

"Pieţele de capital, sunt specializate în domeniul tranzacţiilor cu active financiare pe termen mediu şi lung. Aceste titluri financiare sunt reprezentate, în principal, de acţiuni şi obligaţiuni"[1]. Pe piaţa de capital apare o relaţie directă, între posesorul de fonduri (investitorul) şi cel aflat în căutare de resurse financiare şi care va emite titluri, urmând ca în schimb să primească fondurile de care are nevoie.

În literatura de specialitate, se folosesc, de către unii autori, noţiuni diferite pentru a descrie structura pieţei. Spre exemplu, în literatura franceză, în locul noţiunii de piaţa financiară se foloseşte cea de piaţă a capitalurilor, aceasta incluzând piaţa creditului, piaţa valorilor mobiliare (numită, în acest, caz piaţa financiară) şi piaţa monetară. În literatura de specialitate se găsesc şi alte astfel de exemple, însă se va utiliza noţiunea de piaţă de capital, aşa cum a fost definită mai sus. Piaţa de capital este structurată în două segmente diferite, dar interdependente: piaţa primară şi piaţa secundară.

Piaţa primară asigură emisiunea şi prima vânzare-cumpărare a titlurilor financiare - emisiunea acţiunilor la constituire, permiţând finanţarea activităţii agenţilor economici, prin atragerea capitalurilor financiare disponibile. Piaţa primară se organizează prin intermediul băncilor sau a societăţilor de valori mobiliare care sunt specializate pentru acest gen de operaţiuni şi astfel, se realizează distribuirea titlurilor de către emitenţi şi respectiv, plasamentele de către investitorii interesaţi, în cele mai bune condiţii.

Piaţa secundară este cea pe care investitorii şi intreprinzătorii cumpară şi vând valorile mobiliare, emise şi puse în circulaţie pe piaţa primară. Datorită existenţei acestei pieţe, investitorii care-şi plasează capitalurile pe piaţa primară, pot ieşi de pe piaţă înainte de scadenţa titlurilor cumpărate prin vânzarea lor.

La rândul ei, piaţa secundară asigură o excelentă mobilitate şi lichiditate a capitalurilor, extrem de bine venite pentru buna funcţionare a oricărei economii. Pe piaţa secundară intervin bursele de valori prin intermediul cărora şi alături de piaţa OTC (sau piaţa interdealeri, piaţa la ghişeu sau bursa electronică - cum mai este cunoscută) se realizează tranzacţiile cu valori mobiliare.

Cele două instituţii sunt cu atât mai eficiente cu cât ele concentrează cât mai mult din intenţiile de cumpărare sau de vânzare de valori mobiliare şi reuşesc să echilibreze cererea cu oferta. Piaţa secundară, prin modul de funcţionare, tranzacţiile realizate şi posibilităţile de fructificare a capitalurilor mici, poate fi denumită, generic, piaţă bursieră sau bursă, în sens larg[2].

În această epocă a globalizării se observă tot mai des o tendinţă de concentrare a pieţelor bursiere. Astfel, se pot constata diverse încercări, mai mult sau mai puţin reuşite, de fuziune a unor burse celebre în vederea creării unor entităţi bursiere mai puternice şi mai competitive - spre exemplu EURONEXT rezultată prin fuziunea burselor din Paris, Amsterdam şi Bruxelles.

Un alt fenomen interesant a fost crearea unor pieţe bursiere

[1] Csaba Nagy, **Piaţa de capital**, în www.facultate,regialive.ro/referate/finante/piata_de_capital-28561.html
[2] **Ibidem**.

supranaţionale, adaptate noilor condiţii economice şi geopolitice ale ultimilor ani. În acest sens, a apărut, în 1996, EASDAQ (European Association of Securities Dealers Automated Quotation) definită ca o piaţă paneuropeană. EASDAQ are cartierul general la Bruxelles şi este recunoscută ca o piaţă reglementată în Belgia. Aici sunt cotate, în principal, societăţi în creştere şi care activează în sectoare cu potenţial ridicat (domenii de tehonolgie înaltă: informatică, telecomunicaţii, biotehnologie etc). Este vorba de companii care doresc o cotaţie internaţională, având în vedere că pieţele lor sunt mondiale, concurenţii şi furnizorii sunt internaţionali şi de multe ori acţionariatul lor include fonduri cu capital de risc străine.

Cei de la EASDAQ identifică două tipuri de candidaţi[3]:

- societăţi europene care doresc să îşi procure fonduri pe o piaţă internaţională;
- societăti cotate deja pe piaţa americană (pe NASDAQ, spre exemplu) care urmăresc să intereseze investitorii europeni sau să dobândească notorietate în Europa.

Condiţiile de admitere la cotare sunt, în general, cam aceleaşi ca pe alte pieţe bursiere de rangul II, cu deosebirea că aici se solicită companiilor să adopte normele şi să prezinte conturile şi situaţiile financiare conform IAS sau US GAAP. Avantajul deosebit al acestui gen de piaţă bursieră este că poate răspunde prompt cererilor urgente de capitalizare şi de lichiditate ale acestor companii aflate în expansiune.

Un alt exemplu pentru aceste mutaţii interesante care au loc pe pieţele bursiere este NEWEX - New Europe Exchange (NEWEX) care a fost înfiinţată în anul 2006, ca un joint venture, între Viena Stock Exchange şi Deutsche Borse, cu scopul de a crea o piaţă unică, în euro, pentru companiile din centrul şi estul Europei. Ideea de bază de la care s-a plecat este aceea că NEWEX ar putea fi un pod între capitalul occidental şi companiile est europene şi de asemenea, ar îmbunătăţi transparenţa în tranzactiile cu valorile mobiliare din aceste aşa numite economii în tranzitie, deoarece multe din acestea sunt acum ca nişte "cutii negre"[4]. Din această perspectivă apare uşor de înţeles de ce sediul noii burse a fost stabilit la Viena.

Prin expansiunea companiilor transnaţionale majoritatea economiilor au devenit mult mai deschise, creându-se posibilitatea ca imense sume de capital să se mişte liber, în căutarea profitului şi a celui mai favorabil amplasament economic.

"Fenomenul globalizării pieţelor de capital a determinat un ritm mai ridicat de creştere a economiei mondiale prin permisiunea acordată capitalului de a ieşi din ţările unde productivitatea era scăzută şi de a fi transferate în ţările cu productivitate ridicată, determinând depăşirea crizei datoriei, prin oferirea unui acces mai mare la piaţa internaţională de capital, sprijinirea economiilor de tranziţie, în vederea integrării în sistemul economic internaţional, precum şi mişcarea capitalurilor, de la ţările cu un excedent al conturilor curente, către cele cu deficit"[5].

---

[3] **Ibidem**.
[4] **Ibidem**.
[5] **Raportul anual al Departamentului de Justiţie al Statelor Unite ale Americii – 1997**, Washington, 1998, passim.

7.3.2. România - piaţă bancară în tranziţie

La câteva luni, înainte de ianuarie 2007, termenul stabilit pentru aderarea la Uniunea Europeană, România era considerată o piaţă bancară în tranziţie, în zona central şi est europeana, alături de ţări precum Bulgaria, Serbia şi Muntenegru sau Ucraina.

Un raport al Erste Bank, intitulat *România este o piaţă bancară în tranziţie*, privind dezvoltarea sectorului bancar în statele cu economie în transformare, realizat în martie 2006, împarte ţările din Europa Centrală şi de Est în trei categorii: pieţe emergente, cum sunt România şi Bulgaria, pieţe în dezvoltare, ca Ungaria şi Polonia, şi pieţe mature, precum Austria.

Pieţele bancare din Europa Centrala şi de Est au fost puternic influenţate de schimbările politice din regiune. Transformarea sistemului bancar socialist s-a dovedit a fi dificilă. Au fost moştenite împrumuturi acordate de aceste bănci, într-o economie centralizată, nu pe baza unor contracte comerciale, ci potrivit unor planuri politice.

După căderea comunismului, pieţele bancare din regiune au devenit vulnerabile. În domeniul industrial, au fost moştenite probleme structurale din perioada comunistă: un mare număr de împrumuturi acordate eronat, segmentare structurală, proprietatea statului, în general şi în sectorul bancar, în special..

Perioada de tranziţie a ţărilor central şi est europene a fost marcată de practica apariţiei pe piaţă a unor firme fantomă. În consecinţă, multe dintre aceste ţări au suferit din cauza unor crize bancare, mai mult sau mai puţin grave, la sfârşitul secolului trecut, ceea ce a dus la aplicarea unor reforme drastice.

Business-Economie Serviciile rămân cel mai important factor de creştere a PIB. După câţiva ani de criză, sectorul bancar s-a stabilizat prin implementarea unui set de măsuri care au inclus şi separarea băncilor comerciale de banca centrală, liberalizarea dobânzilor, limpezirea condiţiilor de acordare a creditelor, restructurarea şi privatizarea băncilor aflate în proprietatea statului, deschiderea sistemului bancar către entităţi private şi străine, într-un stadiu incipient al procesului de tranziţie[6].

O serie de investitori străini au devenit acţionari majoritari la cele mai mari bănci din regiune. Procesul de integrare în Uniunea Europeană a dus la un climat legislativ şi politic stabil, care a stimulat, în egală măsură, creşterea economică a multor state central şi est europene.

În concluzie, chiar dacă piaţa bancară românească se află în tranziţie, *obiectivul ei principal* este acela de crea, în urma integrării, o piaţă concurenţială reală care să ofere avantaje suplimentare clienţilor băncilor, avantaje ce rezultă din două considerente importante:

- clientul va beneficia de creşterea libertăţii de alegere, prin reorientarea activităţii către instituţii care oferă preţuri mai mici, prin obţinerea unor servicii care nu erau disponibile anterior;
- preţurile - tarife, comisioane, cele mai multe servicii financiare trebuie să scadă, ca rezultat al pieţei interne mai mari. Concurenţa a rămas factorul principal de reducere a preţurilor, deşi se are în vedere şi reducerea marjei de profit a băncilor.

---

[6] **Ibidem**.

7.3.3. Piaţa bancară zonei euro în procesul globalizării

Sectorul bancar este cel mai greu de uniformizat, din rândul pieţelor financiare ale zonei euro, spun oficialii Băncii Centrale Europene (BCE). Una din priorităţile Agendei de la Lisabona, crearea unei pieţe financiare unice pan-europene, ramâne o ţintă, în ceea ce priveste sectorul bancar. BCE face apel, astfel, la autorităţile naţionale din ţările zonei euro, să elimine obstacolele care stau în calea uniformizării sistemului financiar. "Nu există acces pan-european la produsele bancare", spun cei mai mulţi dintre oficialii Consiliului Executiv al Băncii Central Europene[7].

Creditarea bancară transfrontalieră se află încă la un nivel extrem de scăzut, reprezentând numai 2,5% din împrumuturile din sectorul de retail, iar dobânzile oferite, diferă foarte mult de la o ţară la alta.

Impactul introducerii monedei europene asupra pieţei unice a fost ca în prima fază să inducă dereglementarea, iar apoi în faza a doua integrarea şi internaţionalizarea bancară pe calea fuziunilor şi achiziţiilor[8].

Activitatea de fuziuni şi achiziţii în Europa se încadrează în diferite tipare, funcţie de:

- sectoarele de piaţă implicate - bănci mutuale, bănci proprietate publică, bănci de economii;
- mărimea pieţei respective;
- mărimea relativă a instituţiilor, raportat la nivelul internaţional cu alte pieţe şi segmente specifice;
- dezvoltarea şi integrarea tehnologiilor IT, specifică fiecărei instituţii financiare.

Referitor la evaluarea factorilor care au determinat dezvoltarea proceselor de fuziuni şi achiziţii trebuie sã se menţioneze existenţa unor studii empirice în SUA, în Europa fiind realizate studii care prezintã toate o viziune largã asupra problmaticii fuziunilor şi achiziţiilor bancare, concretizatã în concluzii generale, dintre care cele mai importante ar fi urmãtoarele[9]:

1. Băncile care operează pe pieţele caracterizate de o mare concentrare bancară practică, de obicei, dobânzi mari la împrumuturile pentru micile afaceri şi plătesc dobânzi reduse la depozitele colectate prin operaţiuni de retail (de la gospodării). Evoluţiile recente arată că:

- noile canale de distribuţie a produselor şi serviciilor bancare fac ca pieţele bancare locale să fie mult mai de contestat;
- dereglementarea a dus la creşterea competiţiei pe pieţele locale;
- produsele bancare, devenite mărfuri, au făcut competiţia mult mai perfectă decât în trecut şi totodată au modificat puterea pieţei.

2. Studiile privind puterea pieţei, realizate de companii de consultanţã financiar-contabilã specializate, au încercat sã indice

[7] BCE, **Piaţa bancară europeană e divizată**, în "Bănci/Finanţe", 3 octombrie 2005, passim
[8] **Ibidem**.
[9] www.primet.ro

rezultatele complexe ale proceselor de fuziuni şi achiziţii.

2. Modificãrile reglementărilor au creat o piaţă mai largă prin ştergerea unor restrictii interstatale, referitoare la sistemele bancare în SUA şi în interiorul Uniunii Europene, iar în Europa crearea zonei euro a jucat un rol important.

Măsurând valoarea fuziunilor şi achiziţiilor bancare, raportat la activele sistemului bancar intern, există informaţii referitoare la impactul fuziunilor şi achiziţiilor în sistemele bancare din fiecare ţarã. Valoarea fuziunilor şi achiziţiilor bancare poate fi expresia valorii nominale a tranzacţiilor.

Beneficiile rezultate din ajustarea costurilor de exploatare pot fi estimate mai usor în ceea ce priveşte fuziunea dintre instituţiile financiare interne, în timp ce în cazul grupurilor financiare sunt anticipate veniturile viitoare din desfăşurarea întregii game de activităţi specifice grupului nou format.

Studiile asupra fuziunilor şi achizitiilor bancare au incercat să identifice scopul economic al acestora. A rezultat ca ineficienţa este comună băncilor, iar fuziunile interne între parteneri de aceeaşi dimensiune semnifică încercarea de îmbunătăţire a eficienţei bancare.

Noii intraţi în industria bancară au intensificat substanţial competitivitatea mediului într-un număr de ţări din Uniunea Europeană.

Noii actori pe piaţa europeană includ entităţi bancare înfiinţate de bănci străine, companii de asigurări, lanţuri de supermarket, vânzători de automobile, adesea banându-se pe “tehnologiile livrării la distanţă” respectiv “banca la domiciliu” “cu servicii prin telefon sau internet-banking”[10].

Noii intraţi au stimulat dezvoltarea “băncii de la distanţă” (internet-banking). Înfiinţarea băncilor pe internet a fost remarcată în majoritatea ţărilor Uniunii Europene drept una din evoluţiile care au avut cel mai mare impact asupra condiţiilor competiţiei în sectorul bancar privat. Aceasta se poate exemplifica cu ţările nordice şi pieţele Marii Britanii si ale Irlandei.

Canalele virtuale de livrare a produselor bancare devin o alternativă viabilă la băncile trandiţionale, operând cu costuri mai reduse şi permiţand, astfel, clienţilor să compare preţurile oferite cu cele ale băncilor tradiţionale.

7.3.4. Pieţe financiar-bancare paralele

Pieţele financiar-bancare s-au format, în perioada de după cel de-al doilea razboi mondial, în împrejurări istorice şi de dezvoltare economică specifice, care au determinat structura unor noi pieţe ale creditului, independente în funcţionarea lor şi cu restrânse canale de comunicare directă cu celelalte pieţe aparţinând pieţei tradiţionale a creditului. De aici şi denumirea lor de pieţe paralele.

Prima piaţă paralelă, prezentă în ţările dezvoltate, este *piaţa eurodevizelor*, acestea reprezintând creanţele exprimate în valuta unei ţări şi care se utilizează în afara graniţelor naţionale de către nerezidenţi, prefixul euro relevând, iniţial, localizarea acestei pieţe în Europa, pentru resursele exprimate în dolari (de unde eurodolari) se utilizează astăzi, în mod curent, în caracterizarea tuturor operaţiunilor

[10] **Ibidem**.

de acest gen, efectuate în lume, având ca obiect, în mare majoritate, dolari, dar şi yeni, lire sterline, franci elveţieni etc.

Piaţa eurodevizelor este o piaţă a creditului, menirea sa funcţională fiind mobilizarea şi redistribuirea prin credite, în scopul fructificării optime a disponibilităţilor ciclate pe acestă piaţă.

Participantii directi pe aceasta piata sunt băncile autorizate în operaţiuni valutare, potrivit legislatiei fiecărei ţări. Contractarea şi negocierile au loc între bănci independent de naţionalitate şi graniţe, convenindu-se împrumuturile pe termene şi sume diferite şi la nivelul de dobânzi proprii acestei pieţe . Evident, băncile fac oferte şi exprimă cereri, în raport cu posibilitţăile şi nevoile propriei sale clientele.

Resursele de eurodevize ce aflueazã pe acestă piaţă au diferite provenienţe: exportatorii, marile societăţi transnaţionale, băncile comerciale şi cele de emisiune din diverse ţări, funcţie de rezervele lor valutare. La rândul lor, beneficiarii de credit principali se recrutează din importatori, precum şi din categoriile enumerate mai sus.

Piaţa eurodevizelor a jucat şi joacă un rol major în economiile ţărilor dezvoltate; asigură lichidităţi suplimentare, precum şi resurse aferente expansiunii firmelor şi înfăptuirii exportului de capital. Ca piaţă paralelă aceasta conduce la creşterea semnificativă a resurselor de creditare, contracarând politicile naţionale şi constituind, adesea, stimuli inflaţionişti.

Piaţa creditului între firme (intercompany market) este o altă piaţă paralelă. Este o piaţă a societăţilor financiare în legătuă cu formarea şi redistribuirea resurselor pentru operaţiunile specializate - leasing, factoring etc. Acestă piaţă s-a dezvoltat sub semnul restricţiilor de credite care, în timp, a obstrucţionat relaţiile de credit în ţările dezvoltate, în anii ’70 şi după aceea. Acest tip de piaţă constă în avansarea de sume importante, de către unele firme, altora, pe termen scurt. Aceasta reprezintă o formă de emancipare de sub tutela intermediarilor, denumită şi dezintermediere, care asigură participanţilor un plus de randament pe seama profiturilor cuvenite intermediarilor bancari.

În Anglia, de exemplu, aceste credite sunt intermediate de brokeri specializaţi între principalele firme (aproximativ 500), iar sumele minime vehiculate sunt de 50.000 £, împrumuturile fiind, de fapt, negociabile.

În SUA s-a creat un instrument specific acestei pieţe comerciale - papers - care sunt negociabile şi reprezintă valori între 10.000 si 5.000.000 dolari, cu termenele, de la 25, la 270 de zile. Aceste instrumente au crescut în ritmuri relevante, ceea ce arată preferinţele sporite pentru această formă ca expresie a opţiunii pentru procesele de dezintermediere.

În raport cu caracteristicile economice respective şi a sistemelor bancare naţionale, mai apar sub forma pieţelor paralele:

- piaţa societăţilor financiare - în legatură cu formarea şi redistribuirea resurselor pentru operaţiile specializate ca leasing, factoring şi altele;
- piaţa ipotecară, in legatura cu constituirea resurselor, indeosebi prin credite pe termen scurt, necesare desfăşurarii activităţii autorităţilor locale.

Trebuie subliniat faptul că noţiunea de piaţă, în general şi de

piaţă a creditului, în special, este o categorie abstractă care se referă la relaţii între anumiţi participanţi, se desfaşoară prin forme specifice şi prin instituţii caracteristice - intermediarii bancari .

În principal, natura, specificul şi conţinutul operaţiunilor pe aceste pieţe vor fi determinate de instituţiile de credit care acţionează pe aceste pieţe.

Sfera de funcţionare a pieţelor este elastică, în unele cazuri dificil de delimitat, în timp ce funcţionalitatea intermediarilor bancari are delimitări şi reguli de derulare precise care sunt primordiale în cunoaşterea şi inţelegerea mecanismului de creditare.

Accepţia procesului de creditare, prin prisma funcţionalităţii pieţelor, ne dă o orientare generală care să permită poziţionarea şi receptarea cunoştinţelor concrete despre intermediarii bancari, în conexiunile lor fireşti, în adevarata lor relevanţă.

7.3.5. Ritm accentuat pentru piaţa de retail bancar

Piaţa locală de retail a început să se dezvolte în ritm alert, în mod deosebit, odată cu integrarea României în Uniunea Europeană, companiile mizând foarte mult pe efectul eliminării taxelor vamale şi pe avansul prognozat al consumului.

Totuşi, lupta pentru menţinerea şi câştigarea de noi cote de piaţă se anunţă a fi tot mai acerbă, specialiştii din sector preconizând că “o serie de companii de top, care nu au intrat încă în ţara noastră, vor face acest pas, aşa cum s-a întâmplat în cazul Poloniei şi Cehiei. În timp ce preţurile la unele produse vor scădea, altele vor creşte”[11].

Integrarea României în UE a avut un impact direct asupra relaţiilor comerciale, a sistemului de taxe şi impozite, dar şi în zona reglementărilor privind consumul, obligând companiile de retail să îşi adapteze activitatea la noile cerinţe.

“Sectorul de retail românesc a început să funcţioneze şi va funcţiona în interiorul unei pieţe lărgite, dar va trebui să facă faţă provocării de a concura pe această piaţă europeană”[12], afirmă o serie de specialişti.

În plus, o serie de acte normative care au devenit valabile în acest sector au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007. Noile reglementări includ Legea privind vânzarea produselor şi garanţia asociată acestora, legea privind securitatea generală a produselor, Legea privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte şi noul cod al consumului. “Ele stabilesc conţinutul raporturilor juridice între consumatori şi firmele care pun produse pe piaţă sau prestează servicii, stabilind obligaţiile care revin statului şi firmelor, precum şi drepturile care aparţin consumatorilor. Există noi obligaţii de informare, noul pachet de norme de protecţie având în vedere igiena publică sau obligaţii de etichetare”[13].

Băncile au lansat ofensiva pe retail, efectul asupra clienţilor a fost ca al apel în deşert. Vânzările de carduri, credite de consum sau ipotecare au crescut exponenţial, românii apelând în masă la astfel de produse pentru a-şi spori comfortul şi a se apropia în acest mod de standarde de viaţă europene.

Creditele retail au o tendinţă de creştere mai dinamică, decât a

[11] Irina Bolboacă, **Menţinerea şi câştigarea de noi cote de piaţă**, “Adevărul”, 26.08.2007.
[12] Victor Kavehazi, **Piaţa de retail**, KPMG, 2007, passim.
[13] **Ibidem**.

celor corporate, pe piaţa bancară românească".

Odată cu creşterea vânzărilor de produse bancare cu amănuntul şi accesibilizarea acestora, pentru o categorie tot mai largă de consumatori, s-a putut remarca o intensificare şi diversificare a nemulţumirilor clienţilor la adresa băncilor. Dacă la început acestea vizau, în marea majoritate, costurile prea mari, astăzi ele sunt mult mai sofisticate. Românii au început să aibă cunoştinţe despre domeniul bancar, nemulţumirile acestora îndreptandu-se spre calitatea serviciilor, lipsa de transparenţă a băncilor, cozile de la ghişee sau comisioanele prea mari şi mai puţin către nivelul dobânzilor.

Gradul de educaţie a clientului băncilor este mai crescut, însă este nu este la nivelul de maturizare şi diversificare al pieţei bancare din România. Sentimentele de nemulţumire ale oamenilor sunt dublate de faptul că, practic, nu există nici o instituţie care să le apere interesele.

În principiu, ANPC ar trebui să fie entitatea care ar trebui să rezolve plângerile, însă aceasta nu are atribuţii de control asupra băncilor. Aşa că trece cazurile, Băncii Naţionale care le trimite mai departe băncilor comerciale, astfel că extrem de puţine reclamaţii la adresa băncilor işi găsesc rezolvare.

S-a constatat şi o creştere a plângerilor clienţilor la adresa băncilor, preconizându-se dublarea acestora anul 2007.

De asemenea, este aşteptată "îmbunatăţirea informării clienţilor, în legătură cu costurile produselor şi serviciilor bancare şi evitarea numeroaselor reclamaţii referitoare la contractele de credit. Asta pentru că Asociaţia Naţională pentru Protecţia Consumatorului (ANPC) şi Banca Naţională intenţionează unele modificări la legea privind dobânda anuală efectivă (Legea 189/2004)"[14].

Astfel, se intenţionează ca ANPC să fie singura instituţie care să fie implicată în aplicarea legii, constatarea neregulilor şi sancţionarea băncilor şi altor instituţii care oferă credit de consum. Astfel de acţiuni pot fi realizate numai de Banca Naţională.

Se vorbeste tot mai mult despre necesitatea apariţiei unui cod de conduită pentru bănci. Acesta reprezintă un set de reguli care trebuie respectate de instituţiile creditoare, pentru principalele operaţiuni derulate cu clientela. Modelul unui astfel de cod de conduită provine din ţările dezvoltate ale Uniunii Europene, unde funcţionează cu succes.

7.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 7

În literatura de specialitate, se folosesc, de către unii autori, noţiuni diferite pentru a descrie structura pieţei. Spre exemplu, în literatura franceză, în locul noţiunii de piaţa financiară se foloseşte cea de piaţă a capitalurilor, aceasta incluzând piaţa creditului, piaţa valorilor mobiliare (numită, în

[14] **Ibidem**, passim.

acest, caz piaţa financiară) şi piaţa monetară. În literatura de specialitate se găsesc şi alte astfel de exemple, însă se va utiliza noţiunea de piaţă de capital, aşa cum a fost definită mai sus. Piaţa de capital este structurată în două segmente diferite, dar interdependente: piaţa primară şi piaţa secundară.

În această epocă a globalizării se observă tot mai des o tendinţă de concentrare a pieţelor bursiere. Astfel, se pot constata diverse încercări, mai mult sau mai puţin reuşite, de fuziune a unor burse celebre în vederea creării unor entităţi bursiere mai puternice şi mai competitive - spre exemplu EURONEXT rezultată prin fuziunea burselor din Paris, Amsterdam şi Bruxelles.

Un alt fenomen interesant a fost crearea unor pieţe bursiere supranaţionale, adaptate noilor condiţii economice şi geopolitice ale ultimilor ani. În acest sens, a apărut, în 1996, EASDAQ (European Association of Securities Dealers Automated Quotation) definită ca o piaţă paneuropeană. EASDAQ are cartierul general la Bruxelles şi este recunoscută ca o piaţă reglementată în Belgia. Aici sunt cotate, în principal, societăţi în creştere şi care activează în sectoare cu potenţial ridicat (domenii de tehonolgie înaltă: informatică, telecomunicaţii, biotehnologie etc). Este vorba de companii care doresc o cotaţie internaţională, având în vedere că pieţele lor sunt mondiale, concurenţii şi furnizorii sunt internaţionali şi de multe ori acţionariatul lor include fonduri cu capital de risc străine.

Pieţele bancare din Europa Centrala şi de Est au fost puternic influenţate de schimbările politice din regiune. Transformarea sistemului bancar socialist s-a dovedit a fi dificilă. Au fost moştenite împrumuturi acordate de aceste bănci, într-o economie centralizată, nu pe baza unor contracte comerciale, ci potrivit unor planuri politice.

După căderea comunismului, pieţele bancare din regiune au devenit vulnerabile. În domeniul industrial, au fost moştenite probleme structurale din perioada comunistă: un mare număr de împrumuturi acordate eronat, segmentare structurală, proprietatea statului, în general şi în sectorul bancar, în special..

Perioada de tranziţie a ţărilor central şi est europene a fost marcată de practica apariţiei pe piaţă a unor firme fantomă. În consecinţă, multe dintre aceste ţări au suferit din cauza unor crize bancare, mai mult sau mai puţin grave, la sfârşitul secolului trecut, ceea ce a dus la aplicarea unor reforme drastice.

Sectorul bancar este cel mai greu de uniformizat, din rândul pieţelor financiare ale zonei euro, spun oficialii Băncii Centrale Europene (BCE). Una din priorităţile Agendei de la Lisabona, crearea unei pieţe financiare unice pan-europene, ramâne o ţintă, în ceea ce priveste sectorul bancar. BCE face apel, astfel, la autorităţile naţionale din ţările zonei euro, să elimine obstacolele care stau în calea uniformizării sistemului financiar. “Nu există acces pan-european la produsele bancare”, spun cei mai mulţi dintre oficialii Consiliului Executiv al Băncii Central Europene[15].

Creditarea bancară transfrontalieră se află încă la un nivel extrem de scăzut, reprezentând numai 2,5% din împrumuturile din sectorul de retail, iar dobânzile oferite, diferă foarte mult de la o ţară la alta.

Impactul introducerii monedei europene asupra pieţei unice a fost ca în prima fază să inducă dereglementarea, iar apoi în faza a doua integrarea şi internaţionalizarea bancară pe calea fuziunilor şi achiziţiilor[16].

Pieţele financiar-bancare s-au format, în perioada de după cel de-al doilea razboi mondial, în împrejurări istorice şi de dezvoltare economică specifice. Ele au determinat structura unor noi pieţe ale creditului, independente în funcţionarea lor şi cu restrânse canale de comunicare directă cu celelalte pieţe, aparţinând pieţei tradiţionale a creditului. De aici şi denumirea lor de pieţe paralele.

Piaţa locală de retail a început să se dezvolte în ritm alert, în mod deosebit, odată cu integrarea României în Uniunea Europeană, companiile mizând foarte mult pe efectul eliminării taxelor vamale şi pe avansul prognozat al consumului.

Totuşi, lupta pentru menţinerea şi câştigarea de noi cote de piaţă se anunţă a fi tot mai acerbă, specialiştii din sector preconizând că “o serie de companii de top, care nu au intrat încă în ţara noastră, vor face acest pas, aşa cum s-a întâmplat în cazul Poloniei şi Cehiei. În timp ce preţurile la unele produse vor scădea, altele vor creşte”[17].

---

[15] BCE, **Piaţa bancară europeană e divizată**, în “Bănci/Finanţe”, 3 octombrie 2005, passim
[16] **Ibidem**.
[17] Irina Bolboacă, **Menţinerea şi câştigarea de noi cote de piaţă**, “Adevărul”, 26.08.2007.

Integrarea României în UE a avut un impact direct asupra relaţiilor comerciale, a sistemului de taxe şi impozite, dar şi în zona reglementărilor privind consumul, obligând companiile de retail să îşi adapteze activitatea la noile cerinţe.

"Sectorul de retail românesc a început să funcţioneze şi va funcţiona în interiorul unei pieţe lărgite, dar va trebui să facă faţă provocării de a concura pe această piaţă europeană"[18], afirmă o serie de specialişti.

Concepte şi termeni de reţinut

- piaţa ipotecară
- piaţa financiară
- . piaţa de retail
- pieţe paralele
- cotă de piaţă
- dereglementare
- internaţionalizare bancară

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Care sunt cele două categorii principale de agenţi financiari care formează structura pieţei financiare?
2. Ce se înţelege prin piaţa primară de capital?
3. Ce se înţelege prin piaţa secundară de capital?
4. Care este sectorul economic cu cel mai important factor de creştere al PIB?
5. Definiţi piaţa locală de retail!

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Investitorii de capital formează:
a) agenţii economici rentabili
b) oferta de capital naţional sau străin
c) trezoreria publică
d) cererea de capital naţional sau străin

2. Piaţa financiară, în sens restrâns, (piaţa titlurilor financiare) este structurată în piaţa monetară şi piaţa de capital.
a) piaţa monetară
b) pieţe paralele
c) piaţa de capital

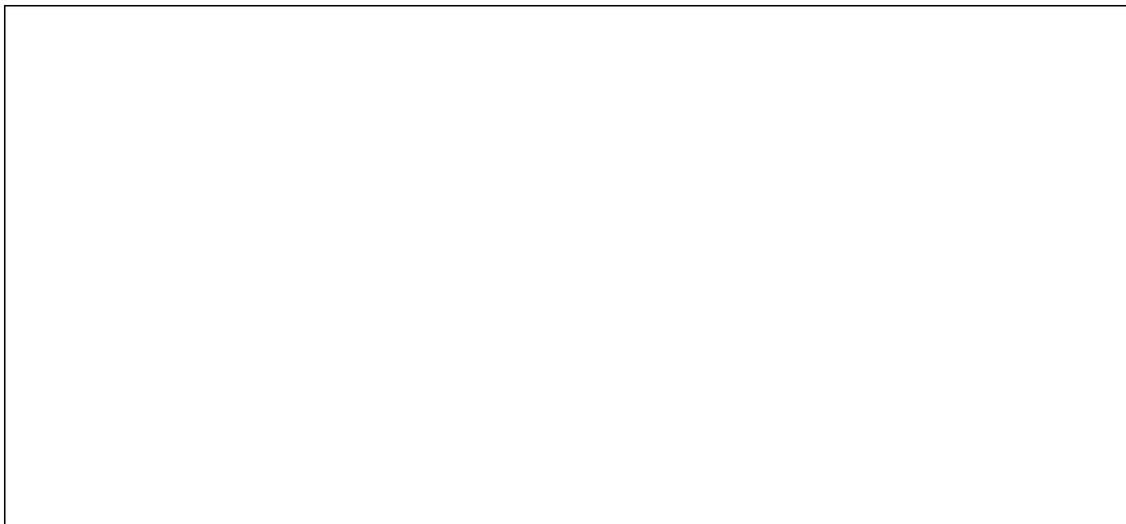
[18] Victor Kavehazi, **Piaţa de retail**, KPMG, 2007, passim.

d) piaţa monetară şi piaţa de capital

3. Pieţele monetare sunt specializate în tranzacţii cu titluri pe termen
a) scurt (lichidităţi pe termen scurt, până la un an) cum ar fi: depozitele bancare, cecuri, bilete la ordin, certificate de depozit, cambii, trate etc.
b) pe termen lung – peste 5 ani
c) pe termen mediu – până la 3-5 ani
d) pe termen foarte lung – până la 10-20 de ani

4. Valoarea fuziunilor şi achiziţiilor bancare poate fi expresia:
a) valorii fiecărei întreprindere în parte
b) valoarea tuturor întreprinderilor care fac obiectul fuziunii şi achiziţiilor
c) valorii nominale a tranzacţiilor
d) valorii stabilite de compania mama

5. Piaţa creditului între firme (intercompany market) este o piaţă:.
a) a titlurilor primare
b) a eurodevizelor
c) de retail
d) paralelă

Bibliografie obligatorie

1. Gaftoniuc, Simona, **Practici bancare internaţionale**, Editura Economică, Bucureşti, 1995.
2. Glick, Reuven, Andrew Rose, **Contagion and Trade Why are Currency Crise Regional**, Cambridge, 1998.
3. Ionescu, Ion Gr. **Piaţa de capital, Burse de valori, Strategii bursiere**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2009.
4. Dăianu, Daniel, Radu Vrânceanu, **România şi Uniunea Europeană, Inflaţie, balanţă de plăţi, creştere economică**, Editura Polirom, 2002.

Unitatea de învăţare 8
INSTABILITATEA FINANCIARĂ ŞI SITEMUL CAPITALIST GLOBAL

Cuprins

8.1. Introducere

Continuarea dezvoltării pieţei globale, a schimburilor, în general şi a schimburilor internaţionale, în special, au condus încet, dar sigur, la unele mutaţii în plan economic constatându-se dispariţia multor mici afaceri şi a companiilor de mai mică anvergură, dar fără să crească sensibil debuşeele. Analizând piaţa de capital, se constată că globalizarea "este mai puţin simţită de societăţile foarte specializate sau capitaliste, mondializarea incită societăţile multinaţionale să-şi accelereze concentrarea cu scopul de a reduce costurile fixe"[1]. Supuse acestei presiuni continue, societăţile mici au două alternative: dispariţia de pe piaţă sau fuziunea cu grupuri sau societăţi mai importante şi mai puternice. În acest fel, poziţia societăţii de piaţă apare ca un element care determină durata şi preţul.

Apariţia pieţei unice europene a constituit un exemplu în ceea ce priveşte interesul marilor grupuri pentru achiziţii şi fuziuni "supralicitând întreprinderile mici"[2].

8.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptului de instabilitate financiară, ca trăsătură a sistemului capitalist global;
- identificarea principalelor interferenţe şi implicaţii ale

[1] Ggheorghe Postelnicu, Cătălin Postelnicu, **Globalizarea economiei**, Editura Economică, Bucureşti, 2000, passim.
[2] **Ibidem**.

procesului globalizării asupra stabilităţii şi eficienţei sistemelor bancare internaţionale;

- stabilirea locului şi importanţei riscului global de credit în sistemul bancar românesc;
- poziţionarea spaţiului românesc în mediul de afaceri internaţional;
- poziţionarea României în procesul globalizării asupra stabilităţii şi eficienţei sistemului bancar românesc;

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de instabilitate financiară, procesul globalizării;
- studenţii vor cunoaşte în ce constă riscul global de credit şi mediul de afaceri;
- studenţii vor putea identifica cele mai semnificative implicaţii ale procesului globalizării, asupra stabilităţii şi eficienţei sistemului bancar românesc

Timpul alocat unităţii: 2 ore

8.3. Conţinutul unităţii de învăţare

8.3.1. Instabilitatea financiară, trăsătură a globalizării vieţii economice

Instabilitatea financiară este un fenomen ce planează permanent asupra sistemului financiar, creând bulversări în mediile de afaceri, în general şi în mediul financiar-bancar, în special. Referitor la fenomenul instabilităţii financiare există o întreagă şi o adevărată literatură de specialitate[3] care studiază diferitele teorii ale instabilităţii financiare, fiecare teorie având propria sa contribuţie la înţelegerea crizelor financiare. Globalizarea care acţionează într-un sistem capitalist evoluat, în faza fundamentalismului de piaţă, reprezintă, în sine, un factor ce potenţează crizele financiare, riscând oricând să producă marea dezintegrare.

Instabilitatea financiară este determinată de un mecanism care o influenţează şi îi transmite factorii destabilizatori, astfel:

- *extinderea activităţii noilor intraţi pe pieţele financiare* poate induce creditorilor o schimbare a modului de stabilire a relaţiilor de credit şi oferirea unor credite la preţuri scăzute (extracredit), bazate pe existenţa unor informaţii mai puţin pertinente.

[3] Simona Gaftoniuc, **Finanţe internaţionale**, Editura Economică, Bucureşti, 1995, passim; Idem, **Practici bancare internaţionale**, Editura Economică, Bucureşti, 1995, passim. J.G. Gurley, E. Shaw, **La monnaie dans une théorie des actifs financiers**, Editions Cujas, Paris, 1973, passim. M. Mourgues, **La monnaie - système financier, théorie monétaire**, Editure Economique, Paris, 1998, passim.

Este ceea ce se cheamă “canibalismul noilor creditori” care tind să acorde credite pe baza unor informaţii asimetrice în timpul stadiilor iniţiale ale creditării, în dorinţa lor de a “mânca”, tot ce se poate din piaţa respectivă, ceea ce în final determină relaxarea standardelor creditului, atât pentru noii intraţi, cât şi pentru ceilalţi creditori;

- *creşterea incertitudinii creată de noii intraţi* Lipsa de experienţă a noilor intraţi poate crea o incertitudine şi mai mare. Necunoaşterea pieţei, respectiv a dinamicii cererii şi ofertei, poate favoriza apariţia herding-ului (creditarea aceluiaşi tip de client), ceea ce duce la nedivizarea riscului de credit;
- *competiţia* poate determina firmele să nu constituie provizioane adecvate pentru riscuri neprevăzute, precum crizele financiare din motive de ignoranţă sau din dorinţa de a nu pierde avantajele competitive (provizioanele duc la diminuarea profitului acţionarilor în momentul constituirii);
- *lipsa de strategie* pe termen lung, suficienţa şi planificarea activităţii pe termen scurt conduc firmele către o insuficientă estimare a riscurilor ce pot apărea de-a lungul ciclului economic şi din nou, prin intermediul concurenţei, ajută la reducerea standardelor prudenţiale pentru întreaga piaţă;
- *competiţia de capital, pe piaţă*, stimulată de “jocul” încercărilor frecvente, adoptate de noii intraţi sau de evoluţia pieţelor, poate conduce la o reducere cumulativă a preţurilor pieţei, până când acestea sunt schimbate cu pierderi pentru participanţi şi cu o retragere a cestora din piaţă sau ci o reaşezare.

Creşterea instabilităţii financiare, în cadrul sistemului capitalist global, s-a suprapus şi pe fondul unei nevoi acute de resurse a marilor economii - SUA, Uniunea Europeană, Japonia - realitate ce izvorăşte din însăşi entropia sistemului care are o vechime de peste 500 de ani şi care tinde să transforme “centrul” într-o imensă gaură neagră, gata să înghită “periferia” sistemului, în cadrul unor transformări profunde.

Referitor la *fluxurile financiare internaţionale*, literatura de specialitate s-a focalizat în “înţelegerea instabilităţii financiare pe criza ratei de schimb”[4] care “creează posibilitatea câştigurilor din speculaţii, contra deprecierii la paritate fixă unor monede, raportat la rezervele valutare ale unor ţări şi la variaţia anumitor factori, printre care: activele nete externe şi balanţa de plăţi”[5].

Contribuţia fluxurilor internaţionale de capital, la instabilitatea financiară, a introdus o serie de elemente suplimentare care acţionează asupra mecanismului de transmisie a crizelor, printre care:

1. Politica autorităţilor de a contrabalansa presiunea asupra ratei de schimb, prin creşterea ratei dobânzii, fapt care poate conduce spre o agravare a instabilităţii financiare;

Complicaţiile introduse de finanţarea sectorului public sau privat, în devize externe, rezidă în faptul că poziţia de echilibru este sensibilă la rata de schimb şi conduce la o legătură potenţială între

---

[4] Paul Krugman, Maurice Obstfeld, **International economics, Theory and Policy**, Harper Collins Publisher Inc., New York, 2000, p. 113.

[5] **Ibidem**, p. 115.

depreciere, în contextul unei crize valutare şi instabilitate financiară. Pericolul este cu atât mai acut, cu cât rezervele valutare în devize externe sunt scăzute, pentru a acoperi datoriile externe sau sunt deja consumate de precedentele crize.

2. Liberalizarea instituţiilor financiare s-a realizat, de multe ori, în legătură cu o supraveghere a mişcărilor de capital, permiţând noilor intermediari financiari liberalişti să ia în considerare mai mult riscul creditării în valută străină.

3. În al treilea rând, a crescut rolul investitorilor instituţionali, odată cu creşterea migraţiei fluxurilor de capital internaţionale, care determină o presiune crescută asupra pieţelor, putând apărea retrageri rapide a acestor investitori de pe pieţele aflate în declin, destabilizând financiare interne şi ratele de schimb. De asemenea, este posibilă o contagiune a pieţelor, explicată printr-o similitudine a modelelor paternaliste[6].

În concluzie putem spune că trăsăturile remarcate de teoriile intere ale instabilităţii financiare pot fi generalizate, la nivel internaţional, cu atât mai mult cu cât noile instituţii financiare, intrate pe piaţa creditului, pot să nu-şi cunoască suficient de bine clienţii, la care se adaugă rolul încrederii, panica bancară şi contagiunea la nivel internaţional, restricţionarea creditului şi hazardul moral.

Odată cu internaţionalizarea fluxurilor de capital au apărut şi noi factori precum: importul de crize financiare, impactul macroeconomic, disfuncţii ale sistemelor financiare, crize economice.

8.3.2. Interferenţe şi implicaţii ale procesului globalizarării asupra stabilităţii şi eficienţei sistemelor bancare internaţionale

În mileniul al III-lea, lumea traversează o perioadă de prefaceri profunde, crize sociale, economice, financiare, schimbări de regimuri politice şi modificarea structurii economiei globale prin integrarea fluxurilor financiare, ceea ce favorizează dezvoltarea economiei globale. Fluxurile financiare internaţionale au cunoscut o amplă expansiune, atât în interiorul economiilor fiecărei ţări, cât şi la nivel global, integrând în această mişcare continente şi regiuni aflate geografic la mare depărtare unele de altele.

În primii ani ai începutului de mileniu, integrarea economică globală a fost accelerată pe o multitudine de fronturi, viteza fiind o caracteristică a acestor timpuri. Dacă liberalizarea comerţului, începută cu mult timp în urmă, continuă şi astăzi, în sfera finanţelor schimbările au fost atât de mari, practic nemaintâlnite în istoria sistemelor financiar-bancare. Aceasta impune ca globalizarea financiară să fie însoţită de o continuă şi rapidă creştere/dezvoltare a schimbului mondial de bunuri şi servicii. Fluxul schimburilor comerciale a fost însoţit de un flux al capitalurilor.

Prăbuşirea comunismului a creat o atracţie pentru noile pieţe în formare (emerging markets) cu oportunităţi de investiţii mari, ceea ce a atras capitalul financiar privat în finanţarea accelerată a unor dezechilibre externe, ale ţărilor în curs de dezvoltare.

În ultimele decenii dezvoltarea operaţiunilor cu instrumente

[6] Reuven Glick, Andrew Rose, **Contagion and Trade Why Are Currency Crise Regional**, Cambridge, 1998, p. 45

financiare derivate au oferit jucătorilor de pe piaţă, atât o posibilitate de asigurare împotriva riscului (hedging), dar şi un mijloc de speculaţie. Această oferta şi-a creat cererea, conform legii lui Say[7], prin apariţia pe piaţă a unor instituţii financiare de tipul fondurilor de investiţii şi a fondurilor de pensii private, posesoare ale unor resurse de multe miliarde de dolari care trebuiau plasate în investiţii cât mai rentabile şi mai sigure.

"Practicarea unor schimburi de bani, lipsite de scrupule (speculative), este acuzată de opinia publică, respinsă de inimile şi minţile oamenilor", sublinia Franklin D. Roosevelt în *First Inaugural Address*,[8] în 1922.

Astfel, "umanitatea, depăşind era Războiului Rece a intrat într-o nouă eră – cea a crizelor economice – care a condus într-un mod fără precedent la împovărarea (afectarea) unor largi categorii de populaţie ale lumii.

Prăbuşirea monedelor naţionale, în toate marile regiuni ale lumii, a contribuit la destabilizarea economiilor naţionale, precipitând intrarea unor ţări într-o sărăcie adâncă"[9]. Volatilitatea şi incertitudinea se extind în lumea globală cu repeziciunea şi viteza internetului, dezvoltarea tehnologiilor IT contribuind la ceea ce se cheamă o criză de încredere (rulate într-un cadru economic supus unor constrângeri din ce în ce mai puternice, din partea pieţelor financiare) dar şi unei mişcări speculative a capitalurilor care măresc probabilitatea de supraevaluare a preţului unor active financiare pe pieţele emergente.

Anticipaţiile supraevaluate, optimiste, asupra cursului unor acţiuni bursiere, pe noile pieţe, poartă în sine germenii prăbuşirii cursului acestora şi a migrării rapide a capitalurilor către alte pieţe, ceea ce poate destabiliza uşor economia unor ţări sau chiar regiuni mai mari.

Suita de crize din ultimul deceniu, de la sfârşitul secolului al XX-lea, care a culminat cu criza din Asia de Sud-Est şi din Rusia, pare a-şi urma şirul neîndurător. De fapt, criza nu s-a limitat doar la ţările amintite, prăbuşirea nivelului de trai luându-şi abrupt şi simultan loc într-un mare număr de ţări. Această criză mondială este mult mai devastatoare decât Marea Depresiune din anii 1920 şi cu implicaţii geo-politice, dislocările economice fiind acompaniate de conflicte regionale.

Noua economie va cere şi o nouă economie politică ce va înlocui treptat economia neoclasică, cu alte teorii şi modele, în care un rol determinant va reveni informaţiei şi tinerilor. Socialul însuşi va fi afectat, "în marile oraşe occidentale ce vor deveni, în timp, mega-oraşe, se vor forma ciber-comunităţi, unii sociologi remarcând riscul înstrăinării fiinţei umane de propria esenţă"[10].

Schimbul în economia de piaţă este supus unui factor aleator, în sensul perceperii valorii bunurilor sau serviciilor schimbate pe

---

[7] Jean Baptiste Say, (1767-1832), n. Lyon; economist francez, profesor la Collège de France (1830), adversar al protecţionismului. Este autorul Legii debuşeelor. **Hachette Le Dictonnaire de notre temps**, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, p. 1411.

[8] Franklin D. Roosevelt, **Inaugural Address, March 4, 1933**, in Samuel Rosenman ed., The Papers of Franklin D. Roosevelt, Vol Two - The Year of Crisis, Random House, New York, 1938, p. 11-16.

[9] Michel Chossudovsky, **Comment eviter la mondialisation de la pauvreté?**, în "Le monde diplomatique", Juin 1991, p. 32-36.

[10] Pierre Veltz, **Economia mondială – economie arhipelag**, în Robert Bayer, Mondializarea dincolo de mituri, Editura Trei, Bucureşti, 2001, p. 60-61.

piaţă, de catre vânzător şi/sau cumparator, prin subiectivismul alegerii şi al preferinţelor neuniforme şi complexe ale indivizilor.

Iată de ce, "în relaţia de credit, schimbul de resurse financiare, contra încredere, este subiectiv"[11] şi sub imperiul creditorului, care poate refuza oricând, orice solicitare de credit, atunci când are dubii asupra intenţiilor debitorului, abilităţilor sale manageriale sau culturii acestuia. Esenţial este însă, în economia de piaţă, egalitatea şanselor, deoarece în exemplul prezentat, debitorul refuzat se poate adresa unui alt creditor, într-o noua incercare de negociere.

Atunci când se face referire la credit, trebuie să privim relaţia de credit într-un sens mai extins decât acela al unei simple relaţii contractuale şi să avem în vedere faptul că încrederea reprezintă contextul fundamentării acestei relaţii. De încredere are nevoie, atât creditorul - atunci când intermediază atragerea surselor financiare în vederea efectuării de plasamente, dar şi debitorul, atunci când supune voinţei creditorului, afacerea sa.

Schimbul de resurse financiare, sub imperiul creditorului care cunoaste principiul - "îi poţi împrumuta unui om bun suficienţi bani pentru a-l distruge" îl face pe acesta să se asigure că debitorul "are o sursă sigură de bani pentru a fi solvabil".

Pentru a exista relaţia de credit, trebuie create premisele manifestării intermedierii financiare, a sublinierii interesului celor două părţi, prin încheierea acordului. Însă pentru ca una din părţi, respectiv creditorul, să îşi poată îndeplini rolul trebuie să deţină stocul financiar adecvat operaţiunilor sale. Resursele financiare împrumutate de creditor, de la posesorii naturali - indivizi, stat şi antreprenori, prezintă o evoluţie specifică şi o dimensiune concretă, legată de procesul economisirii.

Primul gând, atunci când reflectezi la economisire, semnifică o constrângere, ceva diferit de consum, dar şi o acumulare, în acelaşi timp, un stoc de avere rezultat şi printr-o succesiune de constrângeri asupra unor venituri anterioare.

Internaţionalizarea afacerilor şi a mediului de afaceri, ca formă specifică a economiei globale, iar în cadrul acesteia a intermedierii bancare, angajează resurse financiare, umane şi materiale considerabile, iar băncile vor realiza afaceri pe pieţele externe doar în cazul estimării unor profituri suficient de semnificative pentru acoperirea riscurilor asumate.

Volatilitatea pieţei financiare accentuează necesitatea studiului riscurilor, cu atât mai mult cu cât fenomenul se face simţit tot mai puternic în economia globală, afectând, atât ţările dezvoltate economic, cât, mai ales, cele aflate în curs de dezvoltare, cu semnificaţii profunde pentru prezent, dar mai ales viitorul multor naţiuni.

În viaţa băncilor, riscul este indus de nenumărate cauze. Cei mai mulţi specialişti remarcă faptul că în cadrul acestor cauze, mai întâi, natura (activităţii) instituţiei bancare se reflectă în numeroase forme ale riscurilor. Aşadar, ceea ce se poate observa la prima vedere, chiar şi de către un nespecialist este faptul ca banca reprezintă o întreprindere cu caracter lucrativ, ca oricare societate comercială care se foloseşte de mijloace adecvate şi realizează acţiuni

[11] Ion Gr. Ionescu şi colab., **Relaţia client - bancă, parte a strategiei de marketing**, [comunicare ştiinţifică], Universitatea Creştină "Dimitrie Cantemir", Constanţa, 2007, passim, Mss.

corespunzătoare. Realizându-şi activitatea, banca îşi asumă riscuri proprii funcţionării, dar şi riscuri ce decurg din specificitatea naturii intermedierii financiare pe care o face.

"Riscul de întreprindere decurge din faptul că banca este o afacere în care se angajează oameni, capitaluri şi care se confruntă cu riscuri, de unde pot rezulta câştiguri sau pierderi, ce urmează să remunereze aportul factorilor angajaţi"[12].

În condiţiile internaţionalizării afacerilor şi creditelor bancare, băncile, privite din perspectiva afacerii, sunt supuse riscului internaţional, iar atunci când acestea sunt implicate în procese de achiziţii şi fuziuni cu alte entităţi, riscurile financiare au o tendinţă de agregare, mai ales în prima etapă a proceselor.

În forma sa extremă, riscul creditului amplificat, în cazul unor credite internaţionale, provoacă pierderi băncii finanţatoare prin falimentul debitorului, în acest caz pierderile fiind definitive.

Factorii perturbatori externi, specifici acordului de credit ce determină nerespectarea promisiunilor liber consimţite, rezidă în politica acelei organizaţii numită Stat, care tinde să se interpună în relaţia liberă a părţilor, acţionând în sens invers principiului "mâinii invizibile".

Din acest punct de vedere, încrederea este erodată indirect, de creditor, la intervenţia statului; binele social neavând nimic de a face cu binele individual, răzbunarea debitorului vine, în primul rând, asupra creditorului prin încetarea plăţilor şi abia în al doilea rând asupra statului, prin neplata impozitelor.

8.3.3. Riscul global de credit şi mediul de afaceri

Riscul global de credit dă expresie probabilităţii de a se deteriora calitatea activelor bancare, angajate în cadrul creditelor. Riscul global al insolvabilităţii este o funcţie crescătoare a masei creditelor acordate, a ratei dobânzii şi a mediului economic naţional. Mai mult, odată cu creşterea volumului creditelor, cazurile de insolvabilitate cresc în proporţie accelerată, expresie a faptului că majorarea proporţiilor creditului aduce în rândul debitorilor un numar tot mai mare de persoane, potenţial insolvabile. De asemenea, creşterea ratei dobânzii, pe fondul unei supraâncălziri a economiei, constituie un alt factor de amplificare a insolvabilităţii globale[13].

Sub incidenţa unor fenomene economice, politice, sociale şi financiare de mare anvergură, problematica riscului de credit este marcată de noi tendinţe. Astfel, globalizarea pieţelor şi integrarea economică adâncesc interdependenţele dintre economiile ţărilor, dar şi dintre întreprinderi, ceea ce determină expansiunea fără precedent a creditului, relevând, pe de o parte, internaţionalizarea afacerilor, iar pe de altă parte, creşterea deficitului de resurse şi a necesităţilor de creditare pentru marile companii transnaţionale.

În al doilea rând, s-a dezvoltat enorm varietatea formelor de intermediere bancară, concretizată în varietatea şi noutatea produselor şi serviciilor bancare, oferite clientelei, atât celei nebancare, dar şi celei bancare, ceea ce a condus la accentuarea riscului de creditare care ar putea suprinde economia oricărei ţări în ipostaze

[12] Gheorghe Pîrvu, **Macroeconomie** …, p. 61 şi urm.
[13] www.zf.ro/articol_36156/fmi_riscurile_din_sistemul_bancar_par_reduse_dar_sunt_in_crestere.html

nemaiîntâlnite în istoria sa, prin consecinţe nefaste şi de lungă durată.

În acest context, fuziunea societăţilor bancare s-a impus ca o metoda modernă de gestionare a riscului global de creditare, atât în cadrul fiecărei ţări, cât şi la scară internaţională. Noua entitate bancară, realizată în urma fuziunii, dispune de un capital consolidat care acoperă mai bine pierderile determinate de producerea riscului de creditare. Procesul de fuziune este o caracteristică generală a economiilor moderne, fiind realizate fuziuni în toate ramurile economice, dar mai ales în domeniul financiar.

Este dificil de conceput o definiţie a globalizării, însă termenul, în sine, se raportează în întregime, iar definiţia trebuie neapărat să fie structurată etapizat, în funcţie de evoluţia sistemului capitalist.

În istoria capitalismului, "globalizarea este un fenomen relativ recent, germinat de impresionantele transformări economice, sociale şi politice, determinate de încheierea primului război mondial"[14], de "prăbuşirea imperiilor europene, ascensiunea S.U.A, pierderea coloniilor de către Marea Britanie, Franţa, Olanda, Germania şi apariţia economiei centralizate în U.R.S.S. şi China"[15], odată cu instalarea guvernelor comuniste.

Economia globală, afirmă George Soros "nu este caracterizată doar printr-un comerţ liber de bunuri şi servicii ci, chiar într-o mai mare măsură şi prin mişcarea liberă a capitalului. Ratele dobânzii, cursurile de schimb şi preţurile acţiunilor din diverse ţări sunt puternic intercorelate, iar pieţele financiare globale exercită o influenţă covârşitoare asupra condiţiilor economice. Dat fiind rolul decisiv pe care capitalul financiar internaţional îl joacă în destinul fiecărei ţări în parte, nu este deloc impropriu să se vorbească despre un sistem capitalist global"[16].

Astăzi capitalismul reprezintă un sistem global în care fluxurile financiare sunt în expansiune, atât în interiorul economiilor fiecarei ţări, intersectând creditorii şi debitorii interni (populaţia, companiile, instituţiile financiare şi intermediarii autorizaţi), dar şi la nivel global, acoperind în această expansiune continente şi regiuni aflate geografic la mare distanţă între ele, mondializând debitorii şi creditorii, pentru care intermedierea nu mai este confruntată cu distanţa geografică, relaţiile fiind stabilite fără ca aceştia să se cunoască reciproc, aşa cum se întamplă în societăţile premoderene şi la începutul celei capitaliste.

Printre cauzele care au dus la intensificarea liberei circulaţii a capitalului financiar se pot enumera[17]:

- ritmurile inegale de dezvoltare a economiilor, poziţionate în diverse zone geografice şi variaţia inegală a elasticităţii cererii specifice economiilor naţionale, în raport cu oferta;
- ritmurile inegale ale productivităţii muncii, influenţate direct de dezvoltarea tehnologiilor IT şi a produselor computerizate, în ţările dezvoltate economic;
- adâncirea gradului de diviziune a muncii, în paralel cu evoluţia asimetrică a productivităţii muncii;

[14] Peter J. Buckley, Pervez Ghauri, **op. cit.**, p. 136-138.
[15] Ion Gr. Ionescu, **Istorie economică**, Constanţa, 2007, passim, Mss.
[16] George Soros, **op. cit.**, passim
[17] Gheorghe Pîrvu, **Economie europeană**, …, p. 96-97.

- creşterea volumului comerţului mondial şi accentuarea unor măsuri protecţioniste, de către unele ţări care îşi văd ameninţată producţia bunurilor şi serviciilor tradiţionale, aflate în liberă competiţie cu mărfuri, produse şi servicii realizate de ţări cu tehnologie şi productivitatea muncii mai avansate;
- modificarea structurii proprietăţii în marile companii naţionale şi transnaţionale, în legatură directă cu interesul maximizării profitului de către managementul organizaţiilor. Este ceea ce George Soros, in studiul său asupra capitalismului global, numeşte triumful capitalismului.

"Triumful capitalismului este cel mai vizibil în creşterea numărului şi dimensiunilor companiilor tranzacţionate public, pe pieţele de capital naţionale şi internaţionale. Managerii sunt preocupaţi, în egală masură, de piaţa pe care sunt cotate acţiunile firmelor lor şi de pieţele pe care se tranzacţionează produsele acestor firme

Apare, astfel, evidentă - în economia globală, "dominanţa capitalului financiar ca forma directă de exprimare a profitului - în procesul de maximizare a acestuia, în raport cu producţia efectivă de bunuri şi servicii[18]. Fenomenul are o dublă reflectare: pe de o parte, în încercarea de a creşte necontenit preţurile acţiunilor, iar pe de altă parte, în practicarea unui marketing agresiv pe care s-ar putea sintetiza "devorator", care are ca scop influenţarea cererii prin modificarea elasticităţii acesteia. Încercarea de creştere necontenită a preţurilor acţiunilor a dus la dezvoltarea activităţilor speculative în care vanzătorii reachiziţionează titlurile vândute, prin diferite tehnici specifice tranzactiilor, pe pieţele de capital, oferindu-le iarăşi spre vânzare, la un preţ mai mare. "Jocul în cerc" creeaza uneori, atât o cerere fictivă pentru acţiunile respective, cât şi un preţ supraevaluat, fiind unul din factorii care provoacă instabilitate pe pieţele financiare[19], deoarece antrenează fluxuri financiare care nu sunt contrabalansate de fluxuri reale de bunuri şi servicii.

Marketingul devorator stimulează în exces cererea, pentru a influenţa volumul vânzărilor, iar atunci când cota de piaţă, pentru un anumit segment, nu mai poate fi modificată impune acapararea unor noi pieţe.

Dezvoltarea pieţei globale a schimburilor internaţionale duce treptat la dispariţia micilor afaceri şi a companiilor mici, dar face să crească sensibil debuşeele. Aşa cum remarca un economist, într-un studiu dedicat pieţei de capital, "mai puţin simţită de societăţile foarte specializate sau capitaliste, mondializarea incită multinaţionalele să-şi accelereze concentrarea cu scopul de a reduce costurile fixe"[20]. Supuse acestei presiuni continue, societăţile mici nu au decât două alternative: dispariţia de pe piaţă sau fuziunea cu grupuri mai importante. În acest fel, poziţia societăţii pe piaţă apare ca un element care determină durata şi preţul său.

Apariţia pieţei unice europene a constituit un exemplu în ceea ce priveşte "pofta" marilor grupuri pentru achiziţii şi fuziuni "supralicitând întreprinderile mici".

---

[18] R. Walters, D. Blake, **The Politics of Global Economic Relations**, Pretince Hall, 1992, passim.
[19] Dr. Emanuel Oobescu, **op. cit**., p. 165-168.
[20] Titu I. Băjenărescu, **Bursa şi strategiile investiţiilor bursiere**, Editura Matrix, Bucureşti, 2005, passim.

Pentru lumea globală, valorile nu sunt uşor de apreciat, modele tradiţionaliste s-au prăbuşit, a apărut o diversitate în crestere exponenţială de bunuri şi servicii, informaţiile se multiplică continuu şi sunt supuse unor actualizări şi reactualizări la intervale de timp din ce în ce mai scurte, oamenii au o libertate mai mare de alegere, sunt provocaţi de mai multe propuneri şi ispite, alegerea implicând alături de raţiune mai multe excese. Unii aleg banii, ca scop în sine, manifestând tendinţa înlocuirii valorilor de schimb, a bunurilor si serviciilor, cu banii în sine (înclinaţia spre lichidităţi), alţii au însă nevoie de încredere pentru a investi în activităţi productive sau pentru a specula pe piaţa de capital.

În ceea ce priveşte instabilitatea financiară, există o adevarată literatură de specialitate care studiază diferitele teorii ale acestei instabilităţi, fiecare teorie aducându-şi o contribuţie la înţelegerea crizelor financiare, însă fiecare, limitat la cazurile analizate.

"Creşterea instabilităţii financiare, în cadrul sistemului capitalist global, s-a suprapus şi pe fondul unei acute nevoi de resurse a marilor economii (U.S.A, Japonia, Uniunea Economică Europeană), realitate care izvorăşte din însăşi entropia sistemului care are o vechime de peste 500 de ani şi care tinde să transforme "centrul "într-o imensă gaură neagră, gata să înghită "periferia sistemului" în cadrul unor transforamări profunde. La aceasta se adaugă migraţia fluxurilor de capital internaţionale"[21].

Concluzie Se poate spune că trăsăturile remarcate de teoriile interne ale instabilităţii financiare pot fi generalizate, la nivel internaţional**,** cu atât mai mult cu cât noile instituţii financiare, intrate pe piaţa creditului, pot să nu-şi cunoască suficient de bine clienţii, la care se adaugă rolul încrederii, panica bancară şi contagiunea la nivel internaţional, resticţionarea creditului şi hazardul moral. Analiza cantitativă a factorilor de influenţă relevă factori prezenţi în declanşarea tuturor crizelor financiare (factori de frecvenţă mare) şi factori care au acţionat doar în cazul anumitor crize.

În ceea ce priveşte evoluţia sistemului bancar european, acesta evidenţiază aportul factorului legislativ, la integrarea sistemului bancar. În acest sens, grupează acţiunile întreprinse de factorii legislativi (Comisia Europeană şi Consiliul de Miniştri) în cinci etape[22]:

- dereglementarea pieţelor interne, între 1957 şi 1972;
- diversele încercări, către armonizarea reglementărilor bancare, între 1972 şi 1982;
- directiva privind o singură autorizare, controlul intern, recunoaşterea reciprocă şi liberalizarea serviciilor bancare –1982 şi 1992;
  crearea unei singure monede, în 1999;
- planul de Acţiune privind Serviciile Financiare (2001-2005).

"Prima etapă a început în 1957 şi a corespuns obiectivului Tratatului de la Roma care avea ca scop transformarea pieţelor naţionale într-o singură piaţă comună. A doua etapă, privind armonizarea reglementărilor bancare, a început mai concret în 1977, odată cu adoptarea Primei Directive Bancare (Directiva 77/780/EEC)

[21] **Ibidem**.
[22] Gheorghe Pîrvu, **Economie europeană**, …, p. 139-141.

referitoare la coordonarea legilor, reglementărilor şi prevederilor legislative ale instituţiilor de credit. A treia etapă corespunde procesului de definitivare a Pieţei Interne (1982-1992), cea de-a patra etapă corespunde creării unei singure monede, iar a cincea etapă şi ultima, a pus acent funcţionarea sistemică a serviciilor financiare integrate”

Soros identifică faptul că “în sistemul capitalist global de astazi s-a produs o deplasare pronunţată în favoarea comportamentului de maximizare a profitului cu intensificarea corespunzătoare a presiunilor concurentiale”[23].

Maximizarea profitului este în legatură directă cu politica băncilor privind marjele bancare. Ecartul marjei se regăseşte în nivelul profitului brut.

Într-un mediu global există mai mulţi actori, iar unii dintre ei, alţii decât cei inerenţi competiţiei, pot afecta evoluţia marjelor de profit ale băncilor. În această idee, Banca Centrală Europeană, a realizat un studiu asupra standardelor de credit şi marjele de profit ale băncilor din ţările membre ale Uniunii Europene, evaluând şi trăgând, în final şi unele concluzii[24].

1. Prima concluzie este că asistăm la un proces de erodare continuă a marjelor bancare. Îngustarea marjelor creditului pentru banci, se poate atribui fenomenului de continuă restrângere a condiţiilor preţului creditului, datorată competiţei bancare şi introducerii monedei unice europene.

Reducerea dobânzii la credite poate afecta veniturile din dobânzi ale băncilor, dar lărgirea marjelor la depozite, pe de alta parte, adesea compensează acest efect şi venitul net din dobândă poate avea o tendinţă pozitivă, fiind în legatură cu o creştere a volumului creditelor.

2. În al doilea rând, noii intraţi în industria bancară au intensificat substanţial competitivitatea mediului într-un număr de ţări din Uniunea Europeana. Noii actori pe piaţa europeană includ entităţi bancare infiinţate de bănci străine, companii de asigurări, lanţuri de supermarket, vânzători de automobile, adesea banzându-se pe “tehnologiile livrării la distanţă”, respectiv “banca la domiciliu” cu servicii prin telefon sau internet-banking. Ca urmare, au existat jucători care au fost forţaţi să concureze din greu în termenii preţului şi să lupte pe fiecare segment al pieţei în vederea păstrării celor mai profitabili clienţi.

Noii intraţi au stimulat dezvoltarea “băncii de la distanţă” (internet-banking). Infiinţarea băncilor pe Internet a fost remarcată în majoritatea ţărilor Uniunii Europene, drept una din evoluţiile care au avut cel mai mare impact asupra condiţiilor competiţiei în sectorul bancar privat. Putem exemplifica aceasta cu ţările nordice şi pieţele Marii Britanii şi Irlandei.

3. În al treilea rând, băncile, prin managementul riscului de credit, au avut în vedere observarea modului în care au fost respectate standardele prudenţiale şi de calitate, într-un mediu în care competiţia este în creştere. Cu siguranţă, au fost identificate cazuri unde preţurile agresive, promovate de noii intraţi, au schimbat preţul pe întreaga piaţă. Creşterea cererii pentru credit şi o evoluţie favorabilă a preţului activelor (până la mijlocul anului 2000) au influenţat, de asemenea,

[23] George Soros, **op. cit.**, p. 23-25.
[24] **Yearly Report**, European Central Bank, Frankfurt am Main, 2006, p. 100-115.

creşterea competiţiei pe piaţa de capital într-un număr de ţări din Uniunea Europeană. Nu totdeauna este foarte clară tendinţa unei periculoase competiţii, de tipul "taie–tot" şi este nedeterminat riscul legat de preţ.

4. În al patrulea rând, stabilirea unei agenţii europene de supraveghere a modului în care standardele de credit sunt respectate, este mai mult decât necesară pentru buna funcţionare a sistemului bancar european. Câteva îngrijorări s-au exprimat, în ceea ce priveşte împrumuturile de mare valoare, dobânzile preferenţiale şi reducerea cerinţelor privind colateralizarea (garantarea creditelor). În general, supraveghetorii "ţin ochii deschişi" asupra practicilor de creditare ale băncilor şi se concentrează asupra unei examinări (on-site) a riscurilor bancare, prin stabilirea unor metodologii de preţ, management şi garanţii, mai mult decât pe urmărirea adecvării marjei ratei dobânzii.

5. În al cincilea rând, raportat la autoritatile de supraveghere, putem observa că sistemele interne ale băncilor, pentru evaluarea riscului de credit, au, în general, o dezvoltare semnificativă, în special, în marile instituţii. Cateodată, este evident că sistemele de clasificare a clienţilor sunt adesea semnificativ bazate pe condiţiile curente, mai mult decât pe clasificarea preţului creditului, pe baza calităţii activului de-a lungul ciclului economic.

Este posibil ca "atunci când condiţiile economice sau preţurile activelor suferă o cădere, recompensa pentru risc, cerută de unele banci, să fie neadecvată, respectiv acestea sa practice preţuri mai mari. Ele pot, de asemenea, să solicite acoperire în garanţii, în particular, dacă împrumutul este mare, valoarea ratei aplicate şi garanţiile solicitate sunt cele determinate de piaţă"[25]. Din acest punct de vedere, rolul supraveghetorilor este de a examina soliditatea şi calitatea activelor, politicile de provizioane, sistemele de management a riscului, controlul costurilor şi adecvarea capitalului, care sunt condiţiile care susţin deteriorarea marjelor creditului bancar.

Începând cu ultimii cinci ani ai veacului al XX-lea, s-au manifestat anumiţi factori specifici, de la o ţară, la alta, cu geneza internă sau internaţională, care au afectat direct mărimea marjelor bancare pentru fiecare din statele membre ale Uniunii Europene. Pentru majoritatea ţărilor acestui organism, reducerea preţurilor creditului, practicată de bănci, s-a datorat creşterii competiţiei bancare, efectul activ şi vizibil al globalizării finanţelor în Europa. Alţi factori importanţi, raportaţi la piaţa creditului sunt: ratele dobânzii, inflaţia, structura preţurilor, costurile de exploatare ale băncilor şi regularizarea acestora.

8.3.4. Înterferenţe şi implicaţii ale procesului globalizarării asupra stabilităţii şi eficienţei sistemului bancar românesc

Activitatea bancară în România nu se situează încă la exigenţele şi standardele industriei bancare europene, piaţa bancară românească înregistrând un numar redus de operatori

Procesul de privatizare a băncilor cu capital majoritar de stat a cunoscut un moment important, în octombrie 2002, când a avut loc definitivarea privatizării BancPost, prin vânzarea pachetului de acţiuni, deţinut de APAPS (17 % din capitalul social), către banca

[25] **Ibidem**.

elenă EFG Eurobank Ergasias - care, împreună cu Banco Portugues do Investimento SA, au dobândit majoritatea.

Privatizarea Băncii Comerciale Romane, cea mai mare bancă cu capital de stat din sistem, a eşuat în două rânduri, în principal, ca urmare a mediului internaţional nefavorabil unor astfel de tranzacţii. Ca urmare, strategia de vânzare a BCR a fost regândită şi s-a hotărât, ca într-o primă etapă, să se atribuie un pachet de 25% plus un vot, instituţiilor internaţionale BERD şi BIRD, poziţiile de acţionar ale acestora fiind temporară – pentru trei ani, urmând să fie căutat un investitor strategic, odată cu îmbunătăţirea condiţiilor de piaţă.

Dacă la sfârsitul anului 1998, cele şapte bănci cu capital integral sau majoritar de stat, deţineau mai mult de 71,02% din totalul activelor sectorului bancară, la data de 21.12.2002 mai existau doar trei bănci cu capital majoritar de stat ce controlau doar 40,4% din activele sistemului bancar şi 29,9% din capitalul social al sistemului bancar românesc.

Referitor la activele deţinute de capitalul străin, raportat la activele nete bilanţiere ale întregului sistem, conform datelor furnizate de Raportul BNR[26] - în anul 2001, s-a observat că "băncile cu capital majoritar străin, inclusiv sucursalele băncilor străine, deţineau, cumulat, 56,4% din activul net bilanţier a sistemului bancar, respectiv 264.878,2 miliarde lei.

Creşterea cotei de piaţă (exprimată prin creşterea activelor), în cazul băncilor cu capital străin, a fost influenţată de finalizarea privatizării Băncii Agricole – Raiffeisen, la 12 aprilie 2001, prin vânzarea pachetului de actiuni deţinut"[27].

La începutul anului 2006, din în ce în ce mai multe rapoarte, efectuate în diferite sectoare, scot în evidenţă starea critică în care se afla România, care s-a situat, de multe ori, pe ultimele locuri între ţările europene.

Un exemplu, în acest sens, îl constitue sistemul bancar în care numărul instituţiilor bancare, raportat la 100.000 de locuitori, era de numai 0,17, în timp ce media Europei Centrale a fost de 0,20, iar a statelor din Sud-Estul Europei - de 0,45. Acest lucru este evidenţiat şi într-un studiu efectuat de Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare.

"Locul codaş s-a datorează şi diferenţei de 16 puncte procentuale, între dobânda platită de bănci pentru resursele atrase şi rata dobânzii aplicată la credite, care este cea mai mare din Europa. Marja de dobândă cea mai înaltă din zonă, cu excepţia Serbiei, în cazul clienţilor neguvernamentali, ecartul dintre rata dobânzii, activă şi pasivă, se situa la 17,6%, la sfârşitul anului 2002. În anul 2002, diferenţa a coborât uşor, la 14,7%, dar s-a majorat în prima parte a lui 2004"[28].

În ceea ce priveşte agenţii economici, rata dobânzii active a fost mai mică, situându-se la aproximativ 25%, în timp ce rata dobânzii pasive s-au plasat la peste 14%.

Un alt factor determinant se referă la creditul neguvernamental, ce reprezenta, de exemplu, la sfâșitul anului 2002, 16,4% din PIB, fiind sub nivelul înregistrat în ţările din zona de Sud-Est a Europei. Majorarea anuală cu 25% a creditului pentru firme şi

[26] **Raportul Băncii Naţionale a României - 2001**, Bucureşti, 2002, passim
[27] **Bilanţul Băncii Naţionale a României 1994-2000**, Bucureşti, 2001, passim.
[28] Ciprian Mailat, **Rata dobânzii acordată la credite**, în "Cotidianul", 17 iunie 2004.

populaţie, a permis României să atingă, la momentul aderării la UE – întâi ianuarie 2007, o pondere similară cu media din prezent, consemnată în Europa Centrală, 22,9%. Începând cu 2004 şi până în 2006, s-a înregistrat o creştere de peste 50% la creditul neguvernamental.

O altă problemă a sistemului bancar din România este reprezentată de depozitul bancar. În raportul BNR, pe anul 2002, se menţionează, de asemenea, că la noi acesta este de 25,7% din PIB, faţă de 22,6%, faţă de media ESE, aproximativ 50%, media ECB şi peste 80%, care reprezintă media eurozonei.

În ceea ce priveşte marja de dobândă, în studiu se poate observa că este cea mai crescută din zonă, cu exceptia Serbiei. Discuţiile privind dobânda de intervenţie au generat, de multe ori, păreri controversate şi diferite.

A apărut un semnal de reducere a dobânzii de intervenţie, dar a fost un semnal insuficient în ceea ce priveşte reducerea ei cu o valoare mai mare. Potrivit studiului, marja de dobânda în Romania este de peste 16%, în timp ce media ECB este de aproximativ 7%, iar media eurozonei - de numai 2,5%.

Marja ridicată, a dat de gândit autorităţilor regulatorii din România pentru a reduce cel puţin cu două puncte procentuale, valoarea existentă, la sfârşitul lui 2006.

În altă ordine de idei, conform unei analize a structurii creditelor, efectuată de BNR, s-a reliefat o serie de tendinţe satisfăcătoare pentru sistemul bancar românesc în ceea ce priveste tangenţa creditelor, observându-se o mutare a „centrului“, dinspre creditele de termen scurt, înspre cele pe termen mediu, ceea ce constituie un fenomen pozitiv.

În ceea ce priveste valuta, în care a fost acordat creditul, se constată o pondere mare în înlocuirea dolarului cu moneda europeană, la creditele în valută, în timp ce creditele în lei au continuat să-şi menţină ponderea de 20% din totalul creditelor pe piaţa bancară. S-a observat şi o scădere a creditării societăţilor din sectorul de stat şi o crestere a creditării în sectorul imobiliar.

“Internaţionalizarea bancară s-a suprapus (şi în România) procesului de restructurare financiară a băncilor şi s-a reflectat, îndeosebi cantitativ, prin numărul operatorilor bancari străini şi prin volumul activelor acestora”[29], iar în 2007 s-a reflectat latura cantitativă a fenomenului prin apariţia şi dezvoltarea unor noi produse şi servicii bancare, atât pentru segmentul retail, cât şi pentru corporate, dar şi prin specializarea anumitor bănci sau infiinţarea unor noi banci specializate (casele de economii în domeniul locativ).

Efectele internaţionalizării bancare, asupra sistemului bancar romanesc, sunt vizibile, îndeosebi, sub forma participaţiilor la capitalul social al băncilor comerciale - persoane juridice române - sau prin capitalul de dotare, în cazul sucursalelor băncilor străine.

În cadrul participaţiilor străine de capital, ponderea cea mai ridicată era înregistrată de investitori provenind din Grecia, pe pozitiile următoare situându-se acţionari din Turcia, Franţa, SUA, Austria, Olanda etc.

Structura creditului neguvernamental, în funcţie de tipul

[29] Peter Saunders, **Capitalismul. Un bilanţ social**, **“**,Editura Du Style,1998, p .11; vezi şi Ludwig von Mises, **Capitalismul şi duşmanii săi**, Editura Nemira, Bucureşti, 1998, p. 21.

agenţilor economici beneficiari de credite, evidentiază "majorarea volumului creditelor acordate societăţilor comerciale cu capital integral sau majoritar privat,

Anul 2001 rămâne anul reper în care "profitabilitatea întregului sistem bancar aproape s-a dublat, faţă de 2000. În acest context, trebuie înţeleasă şi continuarea eforturilor BNR pentru consolidarea solvabiltiăţii generale a sistemului, prin impunerea capitalizării suplimentare a băncilor şi prin menţinerea fondurilor proprii la acelaşi nivel cu limita reglementată a capitalului social (Norma nr.16/2002).

Pe tot parcursul anului 2002, a avut loc diminuarea ecartului dintre dobânzile active şi cele pasive, aferente operaţiunilor cu clienţii nebancari şi a randamentelor plasamentelor alternative, sub forma titlurilor de stat şi a depozitelor plasate la banca centrală. Această ajustare a marjei de profit, corelată cu un ritm mai alert de creştere a activelor bancare şi a capitalurilor proprii a generat în a doua parte a anului o uşoară diminuare a ambilor indicatori de rentabilitate economică – ROA şi rentabilitate financiară – ROE"[30].

Evoluţia nu indică deteriorarea profitabilităţii sectorului bancar – care se menţine la un nivel confortabil, după standarde internaţionale, ci constituie, mai curând, un semnal al intensificării competiţiei, băncile acceptând marje de profit mai reduse pentru a-şi consolida poziţia pe piaţă.

Pentru întărirea stabilităţii financiare a sistemului, pe termen mediu şi lung, a fost necesară întărirea monitorizării de către supraveghetori a expunerii din credite, în special, pentru băncile slabe şi creditele în valută acordate şi implementarea supravegherii consolidate. Indiferent de forma instituţională în care s-a organizat şi desfaşurat supravegherea bancară, în cadrul BNR sau al unei comisii bancare, comisie integrată de supraveghere financiară, autonomia şi protecţia supraveghetorilor a fost esenţiala. Numai sub acest unghi şi prin creşterea cooperării între autorităţile de supraveghere din România cu cele din alte state, putea întări reglementarea şi supravegherea prudenţială a sistemului bancar românesc, deschis internaţionalizării bancare, mult mai repede decât alte industrii.

Băncile rămân, în continuare, cei mai importanţi intermediari financiari în România. La sfârşitul anului 2002, sistemul bancar românesc deţinea mai mult de 89,5% din totalul activelor sistemului financiar autohton şi 21,1% din PNB. Dominanţa sectorului bancar este demonstrată şi de rolul secundar pe care îl joacă pieţele de capital. Capitalizarea însumată a celor două burse de valori din România - Bursa de Valori Bucureşti şi piaţa Radaq, reprezentă doar 11% din PNB, la jumătate de media ţărilor admise în anul 2005 în Uniunea Europeana.

La sfârşitul primului deceniu al al veacului al XXI-lea, sistemul bancar românesc a ajuns la o anumită stabilitate financiară, pe fondul unei concentrări bancare mari. Din punct de vedere al structurii şi provenienţei capitalului, este un sistem majoritar privat, dominat de capitalul străin. Concentrarea bancară este mare, practic sistemul bancar este dominat de BCR, BRD si CEC, iar profitabilitatea acestuia din urmă este bună, determinată de menţinerea unei marje generale mari, caracteristică tipului de economie nerestructurată.

---

[30] **Ibidem**, passim.

Sistemul bancar românesc nu a jucat întotdeauna un rol determinant în dezvoltarea şi restructurarea economiei naţionale, după 1989 şi se poate aprecia însă că, în contextul fenomenului de acumulare primitivă de capital, nici nu putea să joace acest rol. Sistemul bancar este asemănător unui motor recondiţionat, alimentat bine cu combustibil şi care aşteaptă un semnal favorabil dezvoltării investiţiilor, în primul rând, prin credit.

8.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 8

Instabilitatea financiară este un fenomen ce planează permanent asupra sistemului financiar, creând bulversări în mediile de afaceri, în general şi în mediul financiar-bancar, în special. Referitor la fenomenul instabilităţii financiare există o întreagă şi o adevărată literatură de specialitate[31] care studiază diferitele teorii ale instabilităţii financiare, fiecare teorie având propria sa contribuţie la înţelegerea crizelor financiare. Globalizarea care acţionează într-un sistem capitalist evoluat, în faza fundamentalismului de piaţă, reprezintă, în sine, un factor ce potenţează crizele financiare, riscând oricând să producă marea dezintegrare.

Creşterea instabilităţii financiare, în cadrul sistemului capitalist global, s-a suprapus şi pe fondul unei nevoi acute de resurse a marilor economii - SUA, Uniunea Europeană, Japonia - realitate ce izvorăşte din însăşi entropia sistemului care are o vechime de peste 500 de ani şi care tinde să transforme "centrul" într-o imensă gaură neagră, gata să înghită "periferia" sistemului, în cadrul unor transformări profunde.

În primii ani ai începutului de mileniu, integrarea economică globală a fost accelerată pe o multitudine de fronturi, viteza fiind o caracteristică a acestor timpuri. Dacă liberalizarea comerţului, începută cu mult timp în urmă, continuă şi astăzi, în sfera finanţelor schimbările au fost atât de mari, practic nemaintâlnite în istoria sistemelor financiar-bancare. Aceasta impune ca globalizarea financiară să fie însoţită de o continuă şi rapidă creştere/dezvoltare a schimbului mondial de bunuri şi servicii. Fluxul schimburilor comerciale a fost însoţit de un flux al capitalurilor.

Iată de ce, "în relaţia de credit, schimbul de resurse financiare, contra încredere, este subiectiv"[32] şi sub imperiul creditorului, care poate refuza oricând, orice solicitare de credit, atunci când are dubii asupra intenţiilor debitorului, abilităţilor sale manageriale sau culturii acestuia. Esenţial este însă, în economia de piaţă, egalitatea şanselor, deoarece în exemplul prezentat, debitorul refuzat se poate adresa unui alt creditor, într-o noua incercare de negociere.

Atunci când se face referire la credit, trebuie să privim relaţia de credit într-un sens mai extins decât acela al unei simple relaţii contractuale şi să avem în vedere faptul că încrederea reprezintă contextul fundamentării acestei relaţii. De încredere are nevoie, atât creditorul - atunci când intermediază atragerea surselor financiare în vederea efectuării de plasamente, dar şi debitorul, atunci când supune voinţei creditorului, afacerea sa.

Dezvoltarea pieţei globale a schimburilor internaţionale duce treptat la dispariţia micilor afaceri şi a companiilor mici, dar face să crească sensibil debuşeele. Aşa cum remarca un economist, într-un studiu dedicat pieţei de capital, "mai puţin simţită de societăţile foarte specializate sau capitaliste, mondializarea incită multinaţionalele să-şi accelereze concentrarea cu scopul de a reduce costurile fixe". Supuse acestei presiuni continue, societăţile mici nu au decât două alternative:

dispariţia de pe piaţă sau fuziunea cu grupuri mai importante. În acest fel, poziţia societăţii pe piaţă apare ca un element care determină durata şi preţul său.

Apariţia pieţei unice europene a constituit un exemplu în ceea ce priveşte “pofta” marilor grupuri pentru achiziţii şi fuziuni “supralicitând întreprinderile mici”.

Băncile, prin managementul riscului de credit, au avut în vedere observarea modului în care au fost respectate standardele prudenţiale şi de calitate, într-un mediu în care competiţia este în creştere. Cu siguranţă, au fost identificate cazuri unde preţurile agresive, promovate de noii intraţi, au schimbat preţul pe întreaga piaţă. Creşterea cererii pentru credit şi o evoluţie favorabilă a preţului activelor (până la mijlocul anului 2000) au influenţat, de asemenea, creşterea competiţiei pe piaţa de capital într-un număr de ţări din Uniunea Europeană. Nu totdeauna este foarte clară tendinţa unei periculoase competiţii, de tipul “taie–tot” şi este nedeterminat riscul legat de preţ.

Efectele internaţionalizării bancare, asupra sistemului bancar romanesc, sunt vizibile, îndeosebi, sub forma participaţiilor la capitalul social al băncilor comerciale - persoane juridice române - sau prin capitalul de dotare, în cazul sucursalelor băncilor străine.

Sistemul bancar românesc nu a jucat întotdeauna un rol determinant în dezvoltarea şi restructurarea economiei naţionale, după 1989 şi se poate aprecia însă că, în contextul fenomenului de acumulare primitivă de capital, nici nu putea să joace acest rol. Sistemul bancar este asemănător unui motor recondiţionat, alimentat bine cu combustibil şi care aşteaptă un semnal favorabil dezvoltării investiţiilor, în primul rând, prin credit.

Concepte şi termeni de reţinut

- instabilitate financiară
- internaţionalizarea mediului de agaceri
- globalizarea economiilor
- migraţia fluxurilor de capital internaţionale
- reglementarea şi supravegherea prudenţială a sistemului bancar
- stabilitate financiar-bancară
- dominanţa capitalului financiar

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Care este efectul creşterii incertitudinii creată de noii intraţi pe piaţă?
2. Ce reprezintă astăzi capitalismul, referitor la fluxurile financiare în expansiune, privit din punct de vedere sistemic?
3. Care este caracteristica esenţială a instabilităţii financiare?
4. Care a fost efectul creşterii migraţiei fluxurilor de capital internaţionale, care determină presiune crescută asupra pieţelor,
5. Care este forma prin care au devenit vizibile efectele internaţionalizării bancare, asupra sistemului bancar romanesc, în mod deosebit?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Liberalizarea instituţiilor financiare s-a realizat, de multe ori, în legătură cu:
a) o supraveghere a mişcărilor de capital,
b) împrumuturi pe pieţele internaţionale
c) sporirea libertăţii de acţiune a intermediarilor
d) facilităţi pentru consumatorii individuali de credite

2. Competiţia de capital, pe piaţă, stimulată de "jocul" încercărilor frecvente, adoptate de noi intraţi sau de evoluţia pieţelor, poate conduce, mai intâi, la:
a) pierderi pentru participanţi
b) retragere a cestora din piaţă
c) reaşezarea preţurilor
d) o reducere cumulativă a preţurilor pieţei.

3. Nu reprezintă debitor intern, în economiilor fiecarei ţări, intersectând creditorii şi debitorii a) a) populaţia,
b) companiile,
c) instituţiile financiare şi intermediarii autorizaţi
d) guvernul

4. Creşterea instabilităţii financiare, în cadrul sistemului capitalist global, s-a suprapus şi pe fondul unei acute nevoi de:
a) lărgire a colaborării Pieţei unice europene cu organisme ONU
b) resurse a marilor economii (U.S.A, Japonia, Uniunea Europeană)
c) nevoia de know-how
d) intervenţie guvernamentală

5) Reducerea preţurilor creditului, practicată de bănci, s-a datorat, în mod esenţial:
a) structura preţurilor
b) ratele dobânzii
c) creşterii competiţiei bancare
d) inflaţia

Bibliografie obligatorie

1. Gaftoniuc, Simona, **Practici bancare internaţionale**, Editura Economică, Bucureşti, 1995.
2. Glick, Reuven, Andrew Rose, **Contagion and Trade Why are Currency Crise Regional**, Cambridge, 1998.
3. Dăianu, Daniel, Radu Vrânceanu, **România şi Uniunea Europeană, Inflaţie, balanţă de plăţi, creştere economică**, Editura Polirom, 2002.
4. Ionescu, Ion Gr. **Piaţa de capital, Burse de valori, Strategii bursiere**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2009.
5. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 9
MODELE ALTERNATIVE DE ORGANIZARE A AFACERILOR ŞI MEDIILE DE AFACERI

Cuprins

9.1. Introducere

Începând cu anii ’70, în condiţiile dezvoltării telecomunicaţiilor, a tehnologiilor informaţionale, a automatizării, firmele europene, ca şi cele americane, au fost nevoite să îşi reevalueze procesele de producţie. Situaţia era cu atât mai urgentă, cu cât ele începeau să prezinte o scădere a competitivităţii, în raport cu produsele japoneze.

9.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor cu care operează istoria;
- identificarea principalelor etape istorice, cu reverberaţii în dezvoltarea economică şi a relaţiilor dintre oameni;
- stabilirea locului şi importanţei fiecărei etape din istoria Europei;
- poziţionarea spaţiului românesc, în funcţie de anumite evenimente cruciale, alnivel continentului european;
- .poziţionarea României privind principalele aspecte ale gândirii şi dezvoltării economice, în context european.

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de: dezvoltare istorică, etapă istorică;
- studenţii vor cunoaşte periodizarea istorică a Europei, din antichitate, până în zilele noastre;
- studenţii vor putea identifica cele mai semnificative momente din istoria europeană, cu impact în dezvoltarea ideilor economice şi aforţelor de producţie.

Timpul alocat unităţii: 2 ore

9.3. Conţinutul unităţii de învăţare

9.3.1. Organizaţiile europene de afaceri, nevoia de schimbare

Firmele europene trebuie să-şi ia în considerare punctele tari şi punctele slabe, pentru a ajunge la un model de producţie specific, ajustat la nevoile cerute de piaţă. Astfel, poate fi menţionat cazul Japoniei care, după anii ’70 şi-a orientat producţia către domeniul automobilelor şi electronicelor, cu costuri de producţie mult mai scăzute decât în UE, şi cu o calitate a produselor spre excepţional. Ca urmare, afacerile europene au fost obligate să-şi revizuiască producţia şi metodele de management sau chiar să adopte unele dintre metodele japoneze pentru a fi competitive pe piaţa mondială.

Eşecul modelului de afaceri tradiţional european Deşi marea majoritate a organizaţiilor din UE sunt firme mici şi mijlocii (cu mai puţin de 500 de angajaţi), unele chiar afaceri de familie, această secţiune se referă la cazul întreprinderilor mari. În trecut, industria europeană se caracteriza prin:

- o linie de producţie specifică fiecărui produs;
- calitatea nu era cea importantă în procesul de producţie, atâta timp cât produsele cu defecte puteau fi reparate, sau chiar distruse;
- campaniile de marketing de amploare nu avut succes totdeauna şi au apărut costuri uriaşe;
- apariţia de stocuri de produse finite, care nu corespundeau cerinţelor şi nevoilor pieţei;
- schimbarea destinaţiei liniei de producţie presupunea pierdere de timp şi costuri considerabile Principalele *motive* care au adus la eşecul acestui model se referă la deficienţele legate de procesul de producţie (apariţia aşa-numitelor extracosturi) şi deficienţe de calitate (ceea ce a dus la scăderea vânzărilor).

9.3.2. Modelul de producţie japonez

Acest model presupune:

- adoptarea unui *sistem flexibil de management* (specializarea flexibilă);
- operarea cu un *model multi-produs* (o linie de producţie este destinată realizării unui anumit număr de bunuri, trecerea, de la unul, la altul, făcându-se cu o relativă uşurinţă). Pentru o astfel de specializare flexibilă este necesară o creştere a eficienţei muncii, forţa de muncă trebuie să fie suficient de calificată, departamentul de marketing trebuie să fie capabil să identifice corect condiţiile pieţei şi să anticipeze schimbările survenite în

cerere. De asemenea, echipamentele de capital fix trebuie să fie astfel create încât să poată fi folosite pentru a produce diferite bunuri

- utilizarea *sistemului de producţie JIT* (Just-In-Time); Acest sistem de producţie a apărut în Statele Unite şi a fost adoptat eficient de către japonezi, în anii ’50. Scopul este de a realiza un control foarte riguros la nivelul tuturor stadiilor procesului de producţie şi de a asigura că se produce doar de cât este nevoie la un moment dat *(just-in-time* – opus modelului european *just-in-cas*e). Introducerea acestui sistem presupune apariţia unei serii de probleme, la nivelul firmei respective: costuri crescânde, timp îndelungat până la adoptarea unui asemenea proces, schimbarea întregii filosofii şi culturi a afacerilor.
- adoptarea unui *management total al calităţii*; Acest tip de management vizează nevoia pentru un optim al calităţii, la nivelul firmelor, prin urmărirea continuă a fiecărui aspect al activităţilor întreprinse de acestea, prin forţa de muncă. Asigurarea acestei calităţi, deşi implică costuri semnificative, duce la creşterea competitivităţii şi la consolidarea poziţiei firmei pe piaţă.
- *circuite ale calităţii*; Deşi folosite cu succes în Japonia, în Europa nu au fost implementate cu succes. Un circuit al calităţii presupune activităţi care să ducă la creşterea calităţii pe ansamblu. De exemplu, pot fi evocate întâlniri regulate între muncitori/angajaţi cu scopul discutării tuturor aspectelor legate de procesul de producţie respectiv, pentru identificarea şi constatarea deficienţelor cu scopul îmbunătăţirii activităţii.

9.3.3. Revoluţia anilor ’80 în industria europeană

Această perioadă, caracterizată prin superioritatea Japoniei, în ceea ce priveşte performanţa şi flexibilitatea pe piaţă, a dus la adoptarea modelului japonez şi de către firmele europene. Apar, astfel, primele sisteme computerizate de control:

- *Materials Requirement Planning (MRP)* – sistem care înregistrează toate componentele şi materialele necesare procesului de producţie, este folosit pentru a planifica şi calcula momentul în care avem nevoie de materii prime şi de materiale în proces şi care este cantitatea minimă necesar ă în decursul unei perioade (ca bază se consideră o săptămână);
- *Materials Requirement Planning II (MRP II)* – este versiunea extinsă a MRP; este un sistem computerizat şi perfect integrat în vederea planificării şi monitorizării tuturor operaţiunilor de afaceri, incluzând performanţele financiare, achiziţii, marketing, stocuri existente în fiecare stadiu al procesului de producţie.

9.3.4. Teoriile de management ale anilor ’90

1. *Business Process Re-engineering (BPR)* a apărut în SUA, a fost formulată de Michael Hammer şi James Champy; în esenţă , se concentrează pe procesul de prelucrare a inputurilor, pe rearanjarea activităţilor, reevaluarea lor, eliminarea barierelor dintre diferite departamente, constatându-se că birocraţia, prin costurişi prin timpul consumat afecteaz ă eficienţa activităţii.

2. *Benchmarking* este procesul prin care firma îşi măsoară în mod continuu toate aspectele activităţii sale şi le compară cu cele ale principalilor competitori (include atât producţia propriu-zisă, cât şi calitatea produselor, service-ul postvânzare, marketingul etc.). Deşi a fost introdus, încă din anii'80, benchmarking-ul a dobândit o importanţă deosebită abia în ultimii ani, odată cu implementarea managementului calităţii totale (prima firmă care l-a aplicat a fost Xerox din Statele Unite).

Ultimii ani se caracterizează şi prin apariţia şi dezvoltarea a *noi forme de ocupare a forţei de muncă*, datorită schimbărilor recente de pe piaţa muncii, apariţiei noilor tehnologii informaţionale, îmbă trânirii populaţiei, migraţiei forţei de muncă etc.

Astfel, putem vorbi de:

- *flexitime* – dă posibilitatea angajatului de a-şi realiza numărul de ore de muncă impus, pe săptămână, după un orar agreat de el, observându-se astfel, o creştere a productivităţii, eliminarea pierderilor datorate problemelor personale etc.
- *job sharing* – permite ca două persoane să împartă un loc de muncă, fiecare primind jumătate din salariul corespunzător postului; este importantă, însă, coordonarea, între cei doi angajaţi, pentru ca fiecare să ştie ce face celălalt;
- crearea unui mediu propice muncii prin *eliminarea barierelor convenţionale* dintre birouri, desfiinţarea birourilor personale, pornind de la ideea că în comun, prin comunicare, fiecare angajat îşi va pune mai bine în valoare ideile proprii şi potenţialul productiv;
- *munca la domiciliu* – avantajul important pentru firmă este costul scăzut al forţei de muncă, scăderea costurilor de amenajare a spaţiilor de lucru, a costurilor de operare (încălzire, iluminat, întreţinere etc.); comunitatea câştigă prin faptul că persoanele angajate la domiciliu nu aglomerează mijloacele de transport în comun, străzile, nu poluează mediul înconjurător conducând maşini etc.
- *teleworking* – influenţată de revoluţia telecomunicaţiilor;

  posibilitatea de a organiza întâlniri prin *teleconferinţă* şi *videoconferinţă.*

Impactul noilor tehnologii presupune:

- folosirea sistemelor computerizate în activitatea de producţie şi de proiectare; pot fi realizate simulări, se pot realiza operaţiuni imposibil de testat în realitate; va influenţa substanţial în următorii ani ocuparea forţei de muncă pe termen lung;
- serviciile găsesc utilizări din ce în ce mai diverse pentru noile tehnologii (mai ales cele financiar-bancare): reţeaua ATM, telebankingul, internet bankingul, folosirea cardului pentru plăţi etc.
- vânzările cu amănuntul sunt influenţate de apariţia mijloacelor electronice de plată, fără folosirea numerarului, de posibilitatea evidenţei computerizate a stocurilor, cumpărarea pe Internet etc; de asemenea, tot mai multe persoane recepţionează posturi TV prin antene satelit sau prin reţeaua de cablu;
- schimbări profunde pe piaţa forţei de muncă – unele posturi vor dispărea (munca umană fiind înlocuită de sistemele automatizate), alte calificări cresc ca pondere.

9.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 9

Firmele europene trebuie să-şi ia în considerare punctele tari şi punctele slabe, pentru a ajunge la un model de producţie specific, ajustat la nevoile cerute de piaţă. Astfel, poate fi menţionat cazul Japoniei care, după anii ’70 şi-a orientat producţia către domeniul automobilelor şi electronicelor, cu costuri de producţie mult mai scăzute decât în UE, şi cu o calitate a produselor spre excepţional. Ca urmare, afacerile europene au fost obligate să-şi revizuiască producţia şi metodele de management sau chiar să adopte unele dintre metodele japoneze pentru a fi competitive pe piaţa mondială.

Eşecul modelului de afaceri tradiţional european Deşi marea majoritate a organizaţiilor din UE sunt firme mici şi mijlocii (cu mai puţin de 500 de angajaţi), unele chiar afaceri de familie, această secţiune se referă la cazul întreprinderilor mari. În trecut, industria europeană se caracteriza prin:

- o linie de producţie specifică fiecărui produs;
- calitatea nu era cea importantă în procesul de producţie, atâta timp cât produsele cu defecte puteau fi reparate, sau chiar distruse;
- campaniile de marketing de amploare nu avut succes totdeauna şi au apărut costuri uriaşe;

Modelului eurioean, i s-a interpus şi i-a facut concurenţ *modelul japonez.*

Acest model presupunea:

- adoptarea unui *sistem flexibil de management* (specializarea flexibilă);
- operarea cu un *model multi-produs* (o linie de producţie este destinată realizării unui anumit număr de bunuri, trecerea, de la unul, la altul, făcându-se cu o relativă uşurinţă). Pentru o astfel de specializare flexibilă este necesară o creştere a eficienţei muncii, forţa de muncă trebuie să fie suficient de calificată, departamentul de marketing trebuie să fie capabil să identifice corect condiţiile pieţei şi să anticipeze schimbările survenite în cerere. De asemenea, echipamentele de capital fix trebuie să fie astfel create încât să poată fi folosite pentru a produce diferite bunuri

Această perioadă, caracterizată prin superioritatea Japoniei, în ceea ce priveşte performanţa şi flexibilitatea pe piaţă, a dus la adoptarea modelului japonez şi de către firmele europene. Apar, astfel, primele sisteme computerizate de control:

Anii ’90 se caracterizează şi prin apariţia şi dezvoltarea a *noi forme de ocupare a forţei de muncă*, datorită schimbărilor recente de pe piaţa muncii, apariţiei noilor tehnologii informaţionale, îmbă trânirii populaţiei, migraţiei forţei de muncă

Concepte şi termeni de reţinut

- model de afaceri tradiţional european;
- model de afaceri japonez;
- model de afaceri american
- sistem flexibil de management
- sistem de producţie „Just In Time”
- teleworking

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Prin ce se caracteriza în trecut, industria europeană?
2. Ce presupune impactul noilor tehnologii în activitatea de producţie şi de proiectare;?
3. Ce se înţelege prin « eliminarea barierelor convenţionale dintre birouri »?
4. Care sunt avantajele apariţiei mijloacelor electronice de plată?
5. În ce constă avantajul creat de management total al calităţii?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. În condiţiile dezvoltării telecomunicaţiilor, a tehnologiilor informaţionale, a automatizării, firmele europene, ca şi cele americane, au fost nevoite să: îşi reevalueze procesele de producţie
a) să solicite credite pe termen lung
b) să îşi facă bănci proprii
c) îşi reevalueze procesele de producţie
d) să privatizeze managementul

2. După anii ’70, Japonia şi-a orientat producţia către:
a) cercetare spaţiului cosmic,
b) domeniul automobilelor şi electronicelor
c) industria de armament
d) industria mineritului

3. Modelul de producţie japonez, începând cu anii ‘70 presupunea :
a) operarea cu un model uni-produs
b) linii tehnologice pentru produse ieftine
c) epuizarea rapidă a stocurilor
d) adoptarea unui sistem flexibil de management

4. Utilizarea sistemului de producţie JIT (Just-In-Time) a apărut în Statele Unite şi a fost adoptat eficient,, în anii ’50, de către.
a) Marea Britanie,
b) Japonia,
c) Franţa
d) Thailanda

5. Benchmarking este procesul prin care firma:
a) îşi măsoară continuu toate aspectele activităţii sale şi le compară cu cele ale principalilor competitori
b) utilizează numai metode de marketing activ
c) implementează managementul calităţii totale
d) dezvoltă noi forme de ocupare a forţei de muncă

Bibliografie obligatorie

1. Ionescu, Ion Gr. **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
2. Krugman, Paul, **Maurice Obstfeld, International Economics, Theory and Policy**, Harper Colins Publisher Inc., New York, 2000.
3. Pirenne, Henri, **Mahomed şi Carol cel Mare**, Editura Postum, Paris, 1937.
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 10

THE GREEN EUROPEAM BUSINESS

Cuprins

10.1. Introducere

Prin mediu înconjurător sau mediu ambiant se înţelege ansamblul de elemente şi fenomene naturale şi artificiale de la exteriorul Terrei, care condiţioneaza viaţa, în general şi pe cea a omului, în special. Sensul dat acestei noţiuni, în cadrul Uniunii Europene, este cel al unui ansamblu de elemente care, în complexitatea relaţiilor lor, constituie cadrul, mijlocul şi condiţiile de viaţă ale omului, cele care sunt ori cele care nu sunt resimţite.

O altă definiţie o gasim în Legea protecţiei mediului, în care mediul înconjurător este ansamblul de condiţii şi elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul şi subsolul, toate straturile atmosferei, toate materiile organice şi anorganice, precum şi fiinţele vii, sistemele naturale în interacţiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv, valorile materiale şi spirituale.

10.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor privind mediul înconjurător, politică de mediu;
- identificarea principalelor reglementări de mediu la nivel european;
- stabilirea locului şi importanţei politicilor de mediu "prietenoase";
- identificarea trăsăturilor referitor la maniera în care

mediul înconjurător este reflectat în mediul afacerilor europene

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de: de mediu înconjurător şi politică de mediu;
- studenţii vor cunoaşte principalele reglementări de mediu la nivel european;
- studenţii vor putea explica ce reprezintă politicile de mediu "prietenoase".

Timpul alocat unităţii: 2 ore

10.3. Conţinutul unităţii de învăţare

10.3.1. Mediul înconjurător reflectat în mediul afacerilor europene

De-a lungul timpului, atenţia ne-a fost îndreptată din ce în ce mai mult asupra mediului înconjurător, ce a ridicat numeroase divergenţe la nivel european.

Astfel, în viitor, tot mai mulţi afacerişti ar trebui să-şi structureze strategii de dezvoltare a mediului, considerate tot mai mult, drept condiţii obligatorii pentru o dezvoltare durabilă, impuse de Uniunea Europeană, consumatori şi numeroase asociaţii pentru protecţia mediului.

Inevitabil, aceste noi condiţii de mediu vor forţa mediul afacerilor să analizeze activităţile, începând cu faza procesului de producţie, să-şi formeze un comportament etic şi să nu urmărească doar vechiul obiectiv – acela de maximizare a profitului.

„Supravieţuirea noastră este doar o chestiune de timp de douăzeci şi cinci, cincizeci sau o sută de ani – spunea Jacques Cousteau". Este absurd şi periculos, în acelaşi timp, să ne gândim că economia mondială formează un ciclu de viaţă şi că bogăţiile ei circulă mereu. Dimpotrivă, de-a lungul timpului sunt irosite resurse preţioase pe care nu le vom putea recupera niciodată pe căi directe.

Noile tehnologii pe care se bazează, din ce în ce mai mult orice organizaţie, au drept obiectiv *reducerea costurilor* şi *creşterea*

*calităţii***.** Nimeni nu se gândeşte însă că noile procese de management nu iau în calcul şi *efectele secundare ale producţiei*, cum ar fi poluarea. Astfel, efectele de reducere a costurilor unei întreprinderi sunt urmate de *creşterea costurilor societăţii.*

Efectele creşterii economice se exprimă şi prin:

- *Poluare:* Aceasta este dovedită de o creştere tot mai mare a bolilor respiratorii (astm) şi situaţia numeroaselor oraşe care au o calitate a aerului inferioară limitelor recomandate de Uniunea Europeană şi Organizaţia Mondială a Sănătăţii. Cea mai mare contribuţie adusă poluării şi deteriorării stratului de ozon o au transporturile, în special prin folosirea automobilelor. Acestea se răsfrâng asupra maximizării costurilor spitalelor, pierderea unor zile de muncă, dar şi creşterea frecvenţei cancerului. Drept strategie pe termen mediu şi lung, Uniunea Europeană, în parteneriat cu guvernul fiecărei ţări, va încerca să încurajeze folosirea transportului în comun, în detrimentul folosirii automobilelor personale;
- *deteriorarea stratului de ozon:* Numeroşi oameni de ştiinţă au demonstrat cauza efectului de încălzire a pământului prin emisia unor substanţe poluante (ca dioxidul de carbon, dioxidul de nitriu, dioxidul de sulf). Acest efect este justificat de numeroasele boli de cancer ale pielii, atât în Europa cât şi în întreaga lume. Aceste efecte vor avea o influenţă negativă pe termen lung asupra regiunilor mediteraneene, care-şi dezvoltă turismul bazându-se în special pe sezonul cald (soare şi mare);
- *schimbări ale anotimpurilor (diferenţele de temperatură):* Efectul de încălzire globală, ce influenţează aceste schimbări ale anotimpurilor, determină topirea calotei glaciare (proces care este deja observat). Toate acestea au profunde implicaţii asupra regiunilor coastei europene care, pe termen lung, ar putea fi abandonate din cauza creşterii nivelului mării. S-a emis o ipoteză conform căreia, dacă ambele calote glaciare s-ar topi, nivelul mării ar creşte cu 50 de metri. Această instabilitate climatică creşte riscul calamităţilor naturale ca: uragane, inundaţii, secetă, ceea ce maximizează, totodată, costurile cetăţenilor sau după caz, ale societăţilor de asigurări (dacă vor mai fi în branşă după toate acestea). Totodată se resimt efecte negative şi în agricultură, dispare (se modifică) flora şi fauna (in prezent, trei specii de floră şi faună dispar în fiecare oră datorită distrugerii mediului);
- *problema deşeurilor:* Uniunea Europeană este un

continuu generator de deşeuri. La nivel european colectarea deşeurilor este un subiect ce a ridicat şi ridică numeroase controverse.

10.3.2. Reglementări ale mediului la nivel european

*Anii ’70-8*0:

- primele activităţi reglementate ştiinţific în privinţa mediului au fost realizate în anul 1972 şi continuate în 1977. Aceste activităţi se refereau la rezolvarea unor probleme deja existente;
- un al treilea program de activităţi europene, implementat în 1982, prevedea găsirea unor soluţii de prevenire a unor evenimente înainte de a se produce;
- acest program a fost extins prin adoptarea, în 1987, a Actului Unic European.

Anii ’90:

Reformele introduse prin Actul Unic European au fost întărite prin Tratatul de la Maastricht, care susţine *uniformizarea politicilor europene*, referitoare la mediul înconjurător. Spre deosebire de anii ’70 – ’80, când problemele legate de prevenirea poluării şi controlul problemelor de aer, apă şi sol, erau analizate distinct, perioada cuprinsă între anii 1992 şi 2000 a constat în integrarea acestor componente.

În 1992, în urma unui *summit* care a avut loc în Rio de Janeiro, s-a adoptat cel de-al cincilea *EAP (Environmental Action Programme)* prin care s-a încercat canalizarea eforturilor asupra prevenirii poluării, precum şi redresarea problemelor deja existente. S-a pus accent pe:

- *dezvoltarea durabilă a mediului economic şi social***,** prin intermediul unor procese de producţie mai eficiente şi cu efecte mai puţin dăună toare mediului;
- aceste procese sunt cunoscute sub numele de *Best Available Techniques (BAT*) care includ şi ideea de continuă educare a consumatorilor.

Stabilirea unor standarde referitoare la protecţia mediului. Acestea se referă la:

- influenţarea producătorilor în achiziţia unor tehnologii care permit obţinerea unei producţii eficiente, ţinând cont, în acela şi timp şi de riscurile asupra mediului;
- folosirea de resurse non-poluante ca: energia electrică, energia solară şi energia eoliană;
- sunt analizate strategii de reducere a dioxidului de carbon emis de autoturisme;
- reducerea efectelor nocive datorate folosirii de fertilizatori chimici şi pesticide asupra agriculturii, mediului înconjurător şi cetăţ enilor europeni;

- concentrarea atenţiei asupra unor metode de îngrijire a oraşelor în special, ţinând cont că acestea sunt cele mai mari consumatoare de resurse, dar şi marii poluanţi;
- utilizarea unor metode de management al deşeurilor.

Crearea unui *parteneriat,* între Uniunea Europeană, guvernele naţionale şi consumatori, în vederea creşterii sustenabile.

Al doilea *summit* a avut loc în 1997, la New York şi a avut ca obiectiv *evaluarea progresului* înregistrat în ultimii cinci ani după summit. S-a concluzionat că naţiunile puternic industrializate ale lumii au eşuat în respectarea standardelor adoptate la Rio de Janeiro (prin aşa-numita „*Agenda 21*”). Nu au reuşit să realizeze următoarele *obiective*:

- creşterea ajutorului pentru combaterea sărăciei în ţările mai puţin dezvoltate;
- combaterea despăduririlor şi a deşertificării;
- reducerea nivelului de dioxid de carbon.

Drept rezultate ale acestui *summit* au fost reluate o parte din obiectivele stabilite la Rio, în timp ce, ulterior, prin Conferinţa de la Kyoto, Statele Unite s-au arătat interesate, de asemenea şi de minimizarea aşa zisului *„efect de seră* ”. În urma Conferinţei de la Kyoto (1997, Japonia), s-au introdus totodată anumite standarde pentru a limita emisia gazelor de seră. În aceeaşi măsură, s-au făcut propuneri pentru plantarea unor arbuşti, cunoscuţi prin calităţile acestora în absorbţia dioxidului de carbon din atmosferă.

Alte iniţiative europene:

Pe lângă cele de mai sus, Uniunea Europeană a realizat:

- prevederi pentru protecţia pădurilor împotriva poluării şi a incendiilor, UE protejând sănătate a pădurii din 1987;
- aşa-zisul “*program II de viaţă*” realizat, încă din 1997, pentru protecţia mediului în co-finanţare de Comisia Europeană. Acesta include prevederi împotriva deşeurilor şi a apei pentru industrie, conservarea habitatului natural pentru flora şi fauna sălbatică şi stabilirea unor reţele moderne pentru protecţia „zonei Europei”;
- o directivă de impozitare a patru tipuri de mari poluanţi ai aerului (ce avea ca bază legală reglementări ale Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii);
- un act emis în 1997 de Comisie împotriva unui număr de 12 state care nu au respectat programul de management a deşeurilor şi împotriva altor 10 state membre UE care nu au îndeplinit obiectivul propus, de a analiza şi înfăptui liste cu spaţii ce ar trebui protejate de mediu;
- o directivă pentru specificarea etichetării produselor modificate genetic
-

10.3.3. Politici de mediu „prietenoase”

Iniţiative: Prin acestea vor fi răsplătiţi acei consumatori şi întreprinză torice analizează şi adoptă **practici de mediu inventiv**e. Astfel se acordă:

- concesii de taxe la produsele *eco*;
- suport financiar pentru promovarea cercetării şi dezvoltării problemelor de mediu;
- campanii de promovare publică a efectelor nocive provocate de încălzirea globală;
- acordarea de fonduri pentru folosirea în gospodării a utilajelor ce folosesc energia solară;
- din 1992 se acreditează persoanele ce vor să folosească eticheta *eco* pentru produsele respective. Acestea au fost aplicate, iniţial, în spălătorii auto şi pentru maşinile da spălat vase, ulterior spectrul s-a lărgit şi eticheta *eco* s-a folosit şi pentru anumite picturi, hârtie igienică, detergent. În viitor se aştaptă folosirea acestora le fabricarea frigiderelor.

Stabilirea unor standarde referitoare la protecţia mediului. Acestea se referă la:

- influenţarea producătorilor în achiziţia unor tehnologii care permit obţinerea unei producţii eficiente, ţinând cont, în acela şi timp şi de riscurile asupra mediului;
- folosirea de resurse non-poluante ca: energia electrică, energia solară şi energia eoliană;
- sunt analizate strategii de reducere a dioxidului de carbon emis de autoturisme;
- reducerea efectelor nocive datorate folosirii de fertilizatori chimici şi pesticide asupra agriculturii, mediului înconjurător şi cetăţ enilor europeni;
- concentrarea atenţiei asupra unor metode de îngrijire a oraşelor în special, ţinând cont că acestea sunt cele mai mari consumatoare de resurse, dar şi marii poluanţi;

utilizarea unor metode de management al deşeurilor*Solidaritatea Mediului de afaceri european problemele de mediu:*

Atât în ţările membre UE, cât şi în cele semnatare a convenţilor OECD, se observă presiuni constante asupra mediului de afaceri în adoptarea unor strategii de protecţie a mediului înconjurător.

Analiza *SWOT* pentru adoptarea unei strategii de protecţie a mediului:

Oportunităţi

- posibilitatea de a adopta noi metode de producţie mult mai eficiente;
- posibilitatea de a produce noi bunuri şi servicii *eco*;

- şansa de a îmbunătăţi imaginea firmei şi a produselor sale;

Ameninţări

- competiţia între cei ce au implementat deja politici de mediu;
- implementarea neaşteptată a unor noi reglementări guvernamentale anti-poluare;

- costurile implement ă rii continue de noi schimbări.

Avantaje:

- o echipă de management al mediului profund implicată şi mereu dispusă să adopte noi schimbări;

- dorinţa de a reduce costurile şi a spori productivitatea face politicile de mediu mult mai atractive;
- existenţa unui sistem *TQM (Total Quality Management*) care poate fi folosit în realizarea unui management eficient al mediului;

Dezavantaje

- structura organizaţională a întreprinderilor face dificilă adoptarea politicilor mereu schimbătoare în domeniul mediului;
- cheltuieli de resurse şi timp pentru educarea forţei de muncă;
- nu ne sunt cunoscute realizări mari în domeniul cercetării şi dezvoltării, de aceea vor trebui gândite şi regândite noi aspecte.

S-au realizat numeroase progrese în privinţa creşterii sustenabile, însă mai este un drum lung de parcurs până la soluţionarea tuturor problemelor existente. În ţări ca Spania, Portugalia şi Grecia nu s-au înregistrat progrese deosebite precum în Marea Britanie sau Franţa care au avut succese mai mari în implementarea politicilor de mediu. Cele mai mari realizări au venit, însă din partea ţărilor dezvoltate ale Europei, ca Germania şi ţările scandinave.

10.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 10

Prin mediu înconjurător sau mediu ambiant se înţelege ansamblul de elemente şi fenomene naturale şi artificiale de la exteriorul Terrei, care condiţioneaza viaţa, în general şi pe cea a omului, în special. Sensul dat acestei noţiuni, în cadrul Uniunii Europene, este cel al unui ansamblu de elemente care, în complexitatea relaţiilor lor, constituie cadrul, mijlocul şi condiţiile de viaţă ale omului, cele care sunt ori cele care nu sunt resimţite.

De-a lungul timpului, atenţia a fost îndreptată, din ce în ce mai mult, asupra mediului înconjurător, ce a ridicat numeroase divergenţe la nivel european.

Astfel, în viitor, tot mai mulţi afacerişti ar trebui să-şi structureze strategii de dezvoltare a mediului, considerate tot mai mult, drept condiţii obligatorii pentru o dezvoltare durabilă, impuse de Uniunea Europeană, consumatori şi numeroase asociaţii pentru protecţia mediului.

Inevitabil, aceste noi condiţii de mediu vor forţa mediul afacerilor să analizeze activităţile, începând cu faza procesului de producţie, să-şi formeze un comportament etic şi să nu urmărească doar vechiul obiectiv – acela de maximizare a profitului.

Efectele creşterii economice se exprimă şi prin:

- *Poluare:* Aceasta este dovedită de o creştere tot mai mare a bolilor respiratorii (astm) şi situaţia numeroaselor oraşe care au o calitate a aerului inferioară limitelor recomandate de Uniunea Europeană şi Organizaţia Mondială a Sănătăţii. Cea mai mare contribuţie adusă poluării şi deteriorării stratului de ozon o au transporturile, în special prin folosirea automobilelor
- *deteriorarea stratului de ozo**n**:* Numeroşi oameni de ştiinţă au demonstrat cauza efectului de încălzire a pământului prin emisia unor substanţe poluante (ca dioxidul de carbon, dioxidul de nitriu, dioxidul de sulf). Acest efect este justificat de numeroasele boli de cancer ale pielii, atât în Europa cât şi în întreaga lume.
- *schimbări ale anotimpurilor (diferenţele de temperatură):* Efectul de încălzire globală, ce influenţează aceste schimbări ale anotimpurilor, determină topirea calotei glaciare (proces care este deja observat). Toate acestea au profunde implicaţii asupra regiunilor coastei europene care, pe termen lung, ar putea fi abandonate din cauza creşterii nivelului mării. .

Stabilirea unor standarde referitoare la protecţia mediului. Acestea se referă la:

- influenţarea producătorilor în achiziţia unor tehnologii care permit obţinerea unei producţii eficiente, ţinând cont, în acela şi timp şi de riscurile asupra mediului;
- folosirea de resurse non-poluante ca: energia electrică, energia solară şi energia eoliană;
- sunt analizate strategii de reducere a dioxidului de carbon emis de autoturisme;
- reducerea efectelor nocive datorate folosirii de fertilizatori chimici şi pesticide asupra agriculturii, mediului înconjurător şi cetăţ enilor europeni;
- concentrarea atenţiei asupra unor metode de îngrijire a oraşelor în special, ţinând cont că acestea sunt cele mai mari consumatoare de resurse, dar şi marii poluanţi;
  utilizarea unor metode de management al deşeurilor.

Stabilirea unor standarde referitoare la protecţia mediului. Acestea se referă la:

- influenţarea producătorilor în achiziţia unor tehnologii care permit obţinerea unei producţii eficiente, ţinând cont, în acela şi timp şi de riscurile asupra mediului;
- folosirea de resurse non-poluante ca: energia electrică, energia solară şi energia eoliană;
- sunt analizate strategii de reducere a dioxidului de carbon emis de autoturisme;
- reducerea efectelor nocive datorate folosirii de fertilizatori chimici şi pesticide asupra agriculturii, mediului înconjurător şi cetăţ enilor europeni;
- concentrarea atenţiei asupra unor metode de îngrijire a oraşelor în special, ţinând cont că acestea sunt cele mai mari consumatoare de resurse, dar şi marii poluanţi;
  utilizarea unor metode de management al deşeurilor.

Concepte şi termeni de reţinut

- mediu înconjurător
- politici de mediu
- politici de mediu „prietenoase”
- dezvoltare durabilă (sustenabilitate)
- standarde referitoare la protecţia mediului

- practici de mediu inventive

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Ce se înţelege prin mediu înconjurător sau mediu ambiant?
2. Cum definiţi conceptul - politici de mediu „prietenoase”?
3. Ce se înţelege prin dezvoltare durabilă (sustenabilitate)?
4. Enumeraţi cele mai importante standarde referitoare la protecşţia mediului?
5. Exemplificaţi câteva practici de mediu inventive!

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Noile tehnologii nepoluante pe care se bazează din ce în ce mai mult orice organizaţie, au drept obiectiv:
a) utilizarea produselor de substituţie;
b) utilizarea produselor cu costuri inferioare;
c) reducerea costurilor şi creşterea calităţii
d) îmbunătăţirea proceselor de management

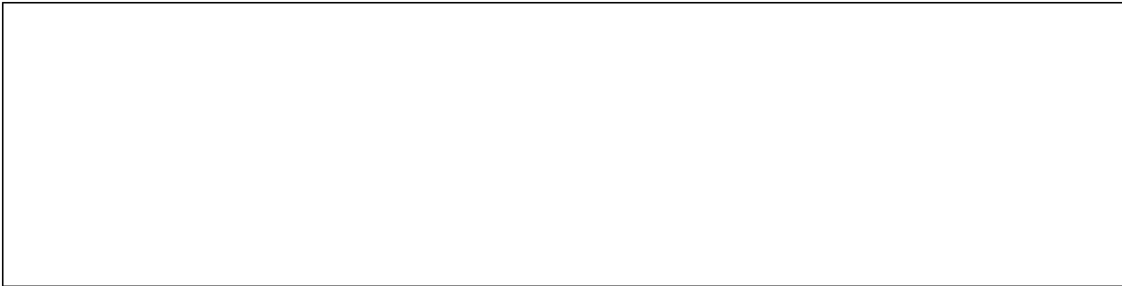
2. Primele activităţi reglementate ştiinţific în privinţa mediului au fost realizate în anul 1972 şi continuate în 1977. Aceste prime activităţi se refereau la :
a) găsirea unor soluţii de prevenire a unor evenimente înainte de a se produce;
b) rezolvarea unor probleme deja existente;
c) problemele din Actul Unic European
d) rezolvarea problemelor viitoare

3. Reformele introduse prin Actul Unic European, privind uniformizarea politicilor europene, au fost întărite prin:
a) Tratatul de la Roma - 1957,
b) Convenţia de la Stockholm privind poluanţii organici - 2001
c) Tratatul de la Maastricht - 1992
d) Tratatatul de la Lisabona - 1997

4. În 1992, în urma unui *summit* care a avut loc în Rio de Janeiro, s-a adoptat cel de-al cincilea *EAP (Environmental Action Programme)* prin care s-a încercat canalizarea eforturilor asupra prevenirii poluării, precum şi redresarea problemelor deja existente, punându-se accent pe:
a) dezvoltarea comerţului liber

b) dezvoltarea durabilă a mediului economic şi social
c) dezvoltarea unui mediu de afaceri sănătos
d) dezvoltarea unor relaţii echitabile între sate

5. S-au realizat numeroase progrese în privinţa creşterii sustenabile în uniunea Europeană, însă mai este un drum lung de parcurs până la soluţionarea tuturor problemelor existente.
În care ţări s-au realizat progresele cele mai mari privind protecţia mediului ?
a) Spania, Portugalia şi Grecia
b) Marea Britanie, Franţa
c) Germania şi ţările scandinave.
d) Elveţia

Bibliografie obligatorie

1. Cristescu, Corneliu, **Economie mondială**, Editura Europolis, Constanţa, 2001.
2. Ionescu, Ion Gr. **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
3. Nistorescu [coord.], Nicolae, **Mutaţii majore în economia mondială**, Centrul de Informare şi Documentare Economică, Bucureşti, Caietul nr. 1/1995.
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 11
INTERNAŢIONALIZAREA ŞI GLOBALIZAREA MEDIULUI DE AFACERI

Cuprins

11.1. Introducere

În mediul de afaceri financiar-bancar, se consideră că aproximativ ultimul deceniu, de la sfârşitul veacului al XX-lea şi cel de la începutul celui de-al XXI-lea, au constituit o perioadă de restructurare profundă a întregii economii mondiale. Dezvoltarea ştiinţifică, tehnologică şi industrială, tot mai complexă, au condus la internaţionalizarea schimburilor de mărfuri şi servicii. Zone importante ale globului precum Extremul Orient, Oceania şi America Latină au cunoscut influenţa capitalului nord american sau japonez şi au devenit, la rândul lor, arealuri economice puternice, capabile, nu numai să-şi preia dezvoltarea în propriile lor mâini, dar să caute să se extindă în regiuni învecinate sau chiar mai îndepărtate, cum este cazul Coreei de Sud.

Ţările europene şi-au găsit o nouă identitate, în contextul Uniunii Europene, încercând, direct sau mai voalat, să nu-şi piardă din specificul lor naţional. Crearea unei pieţe unice şi înlăturarea unor impedimente de ordin legislativ au permis, totuşi, materializarea obiectivului înscris în Tratatul de la Roma în care se specifică faptul că "uniunea economică şi monetară împlică fuziunea pieţelor naţionale ale acestora, care să asigure, nu numai libera circulaţie a mărfurilor în cadrul comunităţii, ci şi a serviciilor şi a capitalurilor şi a forţei de muncă…"[1], iar "expansiunea către exterior, a fiecăreia dintre ţări, urmând să se efectueze, fie prin oferirea serviciilor peste graniţe, fie prin stabilirea efectivă a activităţilor economice în alte ţări"[2].

Nici ţările fostului bloc sovietic, cu excepţia celor trei ţări baltice, nu şi-au exprimat dorinţa asiduă de a adera la Uniunea Europeană şi de a intra în competiţia economiei mondiale.

[1] Gheorghe Pîrvu, **Economike Europeană,** Editura Sitech, Craiova, 2002, p. 89.
[2] Corneliu, Cristescu, **Economie mondială**, Editura Europolis, Constanţa, 2001, p. 199.

1.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- Identificarea şi înţelegerea principalelor tendinţe şi orientări în mediul de afaceri financiar-bancar internaţional;
- Stabilirea consecinţelor privind intensificarea internaţionalizării mediului de afaceri

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească principalele tendinţe şi orientări, referitor la mediul de afaceri financiar-bancar internaţional;
- studenţii vor cunoaşte etapele şi consecinţele intensificării internaţionalizării mediului de afaceri financiar-bancar;

Timpul alocat unităţii: 2 ore

11.3. Conţinutul unităţii de învăţare

11.3.1. Tendinţe şi orientări în mediul de afaceri financiar -bancar, la nivel internaţional

Se observă că mediul financiar internaţional, la rândul său, devansează tendinţele existente în economia mondială. Schimbările profunde care s-au produs în structura acestuia se datorează, în principal, următoarelor cauze[3]:

- expansiunea continuă a comerţului internaţional cu bunuri şi servicii;
- renunţara la cursurile valutare fixe;
- expansiunea rapidă a eurodolarului;
- internaţionalizarea tranzacţiilor monetare şi financiare; crearea datoriei externe enorme, a ţărilor lumii a treia;
- progresul tehnologiilor în comunicaţii;
- eliberarea şi amplificarea fluxului de capital;
- inventivitatea în domeniul plăţilor şi inovaţiile în domeniul operaţiilor financiare;
- modificarea numărului şi caracterului instituţiilor financiare.

Referitor la mediul în care evoluează băncile, trebuie arătat,

[3] Emanuel Odobescu, **Marketingul bancar naţional şi internaţional**, Editura Sigma Primex, Bucureşti, 1999, p. 20.

mai intâi, că începând cu anul 1985, timp de două decenii “s-a produs o reorientare politică a autorităţilor monetare. Acestea şi-au schimbat concepţia anterioară, preponderent “regulatorie”, devenind mult mai liberale, sub influenţa ideologiei - *pieţele ştiu mai bine*. Aceste evoluţii au avut loc la sfârşitul anilor ‘70 şi începutul anilor ‘80, ca rezultat a ceea ce s-a chemat “Reagan-ism” şi “Thatcher-ism”, precum şi la mijlocul deceniului al nouălea, când s-a produs revirimentul gândirii integraţioniste comunitare în Europa Occidentală. Convingerea fermă că puterea de ajustare şi autoreglare a pieţei va genera o eficienţă superioară şi va conduce la o liberalizare şi “dereglementare” generală, cuprinzând, totodată, sfera serviciilor financiar-bancare”[4].

În al doilea rând, s-a produs o revoluţie tehnologică incredibilă ce a contribuit, în mare măsură, la accesul aproape nerestricţionat, la informaţia de piaţă şi la o transparenţă generală, ceea ce a făcut posibil ca tranzacţiile să se desfăşoare în mod global şi integrat, 24 de ore, din 24. Informaţia şi transparenţa sunt precondiţii ale funcţionării eficiente a pieţelor financiare.

În al treilea rând, dezvoltarea software-ului permite în prezent procesarea informaţiilor şi desfăşurarea unui volum de tranzacţii, fie curente, fie speculative, într-un volum de neimaginat în trecut.

Ca rezultat al evoluţiei civilizaţiei umane şi a integrării de către aceasta a civilizaţiei financiare, pe plan naţional, reglementările stricte au fost abandonate, iar limitele geografice au dispărut.

A devenit imposibil să se mai segmenteze pieţele pe aceste criterii. “Noi categorii de activităţi financiare s-au dezvoltat, în legătură cu cele bancare, precum leasingul şi factoringul. Competiţia dintre diferitele instituţii financiare a devenit atât de puternică, inclusiv în afara graniţelor, încât riscurile legate de industria financiară au crescut considerabil. În condiţiile în care civilizaţia financiară a devenit componentă directă a sistemului economic mondial, riscurile marilor operatori pe piaţă tind să devină, tot mai mult, riscuri ale întregului sistem”[5].

Aceste evoluţii au impus o reacţie “regulatorie” a organismelor de supraveghere ale băncilor centrale.

În fruntea eforturilor de a controla riscul sistemic s-a aflat Comitetul Cooke, creat la nivelul Băncii Regulamentelor Internaţionale de la Basel[6], care “prin Acordul Basel I, înfiinţat în anul 1988, a reuşit să coordoneze şi să reglementeze, de o manieră uniformă, supravegherea internaţională a băncilor şi instituţiilor financiare, pentru a institui cerinţele minime de capital, în scopul eliminării ameninţărilor venite din partea băncilor cu politici de capital, instabile”[7]. Totodată, s-au adoptat standarde privind soliditatea şi credibilitatea bancară, concretizate în rate obligatorii,

---

[4] **Ibidem**.

[5] **Ibidem**, p. 21.

[6] De la înfiinţarea sa, în 1974, rolul Comitetului Basel pentru Supraveghere Bancară (BCBS – Basel Committee on Banking Supervision) a fost să promoveze stabilitatea sistemului bancar global. Când în ultimii ani ai deceniului al optulea, ai veacului trecut, a devenit mai mult decât evident că diferitele practici de reglementare favorizau instituţii bancare din anumite zone geografice. Din acest motiv, a fost lansat Acordul Basel I; Marcelina Joavină, **Este Acordul Basel II o nouă provocare pentu bancheri ?**, în “Market Watch”, nr. 31, March 2007, p. 27. Vezi şi www.marketwatch.ro/articles.php?ai=96

[7] Robert Antofe, **Acordul Basel II – impactul asupra sectorului financiar-bancar**, în www.computerworld.ro/?page=node&id=6301

privind nivelul minim de capitalizare.

În contextul anilor ‘90 ai secolului trecut, fosta Piaţă Comună a cooperat strâns cu comitetul de la Basel, “stabilind limite de risc sau restricţii în domeniul schimburilor valutare, ratelor dobânzilor, spălării banilor”[8]. Aceste măsuri afectează toate ţările comunităţii internaţionale, indiferent dacă ele sunt membre ale Uniunii Europene sau ale altei comunităţi. În mod evident, ţările mai mici trebuie să urmeze exemplul marilor puteri financiare şi să-şi ajusteze propriul cadru legislativ, deoarece nivelul actual de independenţă economică nu mai permite abateri de la principiile unanim acceptate de către principalele pieţe ale economiei mondiale.

Având în vedere evoluţia sistemului bancar, în general, mulţi analişti bancari au considerat că lucrurile se vor înrăutăţi, exemplificând prin faptul că în Africa sistemele bancare înregistrează, anual, două falimente. După cum se arată într-un studiu al Băncii Mondiale, între anii 1988 şi 1996, “20 de ţări africane s-au confruntat cu crize bancare sistemice, cinci dintre acestea cheltuind mai mult de o zecime din PIB pentru atenuarea efectelor negative ale crizelor respective”[9]. În statistici, Asia este mai norocoasă. Dintre ţările cele mai mari, doar India a suferit ceea ce s-ar putea numi o criză majoră, de sistem.

În Europa de Est, băncile din aproape toate ţările au întâmpinat dificultăţi în cadrul procesului de tranziţie, de la comunism, la capitalism. Guvenul Ungariei a fost obligat să acorde de trei ori asistenţă de urgenţă băncilor de stat desprinse din banca centrală, din perioada comunistă, care au preluat portofolii uriaşe de credite neperformante, acordate industriilor energofage.

În Europa Centrală, după anul 1990, sistemele financiare din cele trei ţări baltice au fost zguduite de “exploziile” produse în rândul băncilor private, nou înfiinţate. Republica Cehă, una din ţările din regiune cu cele mai bune rezultate economice, a fost scena unor serii de scandaluri bancare şi falimente care au condus, în anul 1997, la apariţia pericolului de colaps sistemic. În Bulgaria, eşecul reformei în sectorul real şi al supravegherii bancare a avut ca rezultat, pentru bănci, o pierdere netă cumulată de peste un miliard de dolari.

“Crizele bancare nu sunt caracteristice doar ţărilor în curs de dezvoltare. Pe parcursul anilor ’90 şi ţările dezvoltate s-au confruntat cu diferite crize financiare, printre care se numără eşecul activităţii de creditare imobiliară în Scandinavia, dezastrul financiar din Statele Unite ale Americii, totalizând 150 de miliarde dolari, legat de activitatea de economisire-creditare şi uriaşa datorie publică a Japoniei.

De exemplu, în perioada 1992-1998, în ţările dezvoltate, cele mai grave probleme au apărut la băncile individuale, cum ar fi Barings, în Marea Britanie, care a ajuns la faliment datorită unor speculaţii cu derivative sau Credit Lyonnais, din Franţa, care a acumulat cel puțin patru miliarde dolari, credite pierdere. Prin contrast, în ţările în curs de dezvoltare, problemele apărute în cadrul sistemului bancar, afectează, de regulă, întreaga economie”[10].

Mai mult, aceste crize au implicaţii internaţionale. “Efectul

---

[8] Irina Sav, **Spălarea banilor şi incidenţa asupra fluxurilor financiare** [teză de doctorat], Biblioteca Academiei de Studii Economice, Bucureşti, 2007, passim.
[9] Corneliu Cristescu, **op. cit.**, passim.
[10] Emanuel Odobescu, **op. cit.,** p. 23.

tequila", produs de criza mexicană, a afectat, nu numai Argentina, ci şi pieţe financiare independente, precum Thailanda.
Economiştii estimează că riscul de "contagiune" este în creştere., pe măsura consolodării legăturilor pe care ţările în curs de dezvoltare le stabilesc între ele – de exemplu, prin intensificarea comerţului transfrontalier, a investiţiilor şi a creditelor – şi a integrării acestor ţări în cadrul pieţelor globale. De asemenea, legăturile dintre ţările bogate şi ţările sărace se consolidează permanent.

Aceste fapte au cauzat temerea că băncile, ce asigură majoritatea canalelor de dirijare a fluxurilor respective, vor deveni şi mai vulnerabile, în lipsa unui efort internaţional concertat de evitare a crizelor.

Guvernele ţărilor în curs de dezvoltare au devenit din ce în ce mai procupate de perspectiva unor crize viitoare. În anul 1995, Guvernul american a furnizat mai mult de jumătate din cele 28 de miliarde dolari injectaţi în Mexic, de către comunitatea internaţională.

Recapitalizarea băncilor ajunse în pragul falimentului reprezintă o povară prea grea pentru bugetele naţionale. Un studiu realizat de FMI evidenţiază faptul că într-o perioadă de circa 20 de ani, începând cu 1980, suma totală, suportată de contribuabilii din ţările în curs de dezvoltare, pentru soluţionarea crizelor bancare, se ridică la 250 miliarde de dolari[11].

Trebuie sesizat faptul că băncile sunt cazuri speciale, dar oricât de special ar fi statutul acestora, cele din ţările în curs de dezvoltare îşi desfăşoară activitatea sub potenţial. Prin comparaţie cu ţările dezvoltate, inclusiv în cele în care deponenţii utilizează cu precădere fondurile mutuale, cum este cazul în Statele Unite ale Americii, depozitele bancare au o pondere foarte mică în economie, acest lucru fiind valabil, în mod deosebit, pentru America Latină. "S-a demonstrat că băncile sunt incapabile să-şi îndeplinească, în totalitate, cele două mari funcţii:

- mobilizarea economiilor, prin canalizarea acestora către cele mai productive destinaţii;
- dirijarea eficientă a plăţilor în cadrul economiei.

Banii care, în loc să fie utilizaţi pentru creşterea economică, sunt ţinuţi "sub saltea", reprezintă o imensă pierdere de resurse. Pentru guvernele ţărilor în curs de dezvoltare, soluţionarea problemei instabilităţii bancare nu se reduce doar la economisiri şi rentabilirea credibilităţii, ci, mult mai important, este strâns legată de stimularea dezvoltării economice, băncile având un rol vital în acest sens, rol care se bazează pe încredere"[12].

Cel mai bun mijloc de a trage învăţăminte din crizele declanşate şi a gestiona mai bine perspectiva, referitor la tendinţele mediului bancar-financiar şi segmentarea clienţilor, la nivel internaţional, este acela de a cerceta şi a cunoaşte cauzalitatea apariţiei acestora.

Deşi există un consens general asupra efectelor, de exemplu, că sunt foarte costisitoare şi destul de greu de soluţionat, în ceea ce priveşte cauzele, opiniile sunt contradictorii. "O explicaţie rezidă în

[11] Pe parcursul aceleiaşi perioade, mai mult de 12 ţări în curs de dezvoltare au fost confruntate cu crize pentru a căror soluţionare s-a cheltuit mai mult de 10% din PIB. Prin comparaţie, în Statele Unite ale Americii, soluţionarea problemelor legate de activitatea de economisire-creditare a costat 2% din PIB, în timp ce în Suedia, soluţionarea crizei bancare a costat 6-8% din PIB.
[12] Dr. Emanuel Odobescu, **op. cit.**, p. 25.

faptul că o criză bancară tipică nu are o singură cauză, ea fiind, de regulă, rezultatul mai multor factori ce acţionează în paralel.

Pentru bănci există câteva pericole care transpar în mod pregnant şi fac parte din cauzalitatea”[13] amintită, favorizată de:

- instabilitatrea macroeconomică;
- creditele “legate” - către angajaţii şi acţionarii băncii sau societăţi cu care banca are legături;
- intervenţia politicului;
- liberalizarea financiară.

1. *Instabilitatea macroeconomică* Există o legătură din ce în ce mai evidentă între sănătatea sistemelor bancare şi sănătatea economiilor în care acestea activează. “Cea mai bună cale de a asigura stabilitatea băncilor este de a menţine o economie sănătoasă”, afirma, în anul 1995, David Carse, director adjunct în cadrul Autorităţii Monetare din Hong Kong. În mod reciproc, nicio economie nu poate fi cu adevărat stabilă, dacă băncile sale nu sunt sigure. În acest sens, o dificultate constă în faptul că un sistem bancar fragil limitează flexibilitatea băncii centrale faţă de politica monetară, creşterea ratelor dobânzilor fiind mai greu de realizat.

Nu este o coincidenţă faptul că unele dintre cele mai severe crize bancare din ultimii 20 de ani au fost precedate de şocuri economice, inclusiv de salturi în preţurile resurselor şi de fluctuaţii ale cursului de schimb[14]. De aemenea, există o relaţie directă între crizele bancare şi crizele economice severe.

Instabilitatea macroeconomică influenţează puternic felul în care băncile îşi desfăşoară activitatea. În condiţiile în care rata creşterii economice şi rata inflaţiei fluctuează constant, evaluarea riscului aferent creditului acordat devine extrem de dificilă. Mai mult decât atât, istoricul de creditare al unei societăţi, în perioade de inflaţie ridicată, nu reflectă credibilitatea acesteia în perioade stabile. Băncile care supravieţuiesc în timpuri de inflaţie puternică, prin speculaţii pe pieţele valutare, de cele mai multe ori intră în criză când preţurile revin la normal, fiind obligate să reia metode mai convenţionale de lucru.

2. *Creditul* “*legat*” Cel de-al doilea factor (cauză) important, creditul “legat” – sau intern – a făcut ravagii printre bănci, din Bolivia, până în Bangladesh. Cunoscut şi în ţările dezvoltate, acesta reprezintă însă, în prezent, o problemă seriosă, de regulă, în ţările mai sărace (în curs de dezvoltare) unde organele de control dau dovadă de mai puţină rigurozitate pentru eradicarea sa.

Guvernele au la dispoziţie numeroase modalităţi de a curma asemenea practică, multe dintre acestea punându-le deja în aplicare. În prezent, “în toate ţările mai avansate pe calea dezvoltării, există reglementări pentru limitarea expunerii unei bănci, faţă de un singur împrumut, la o fracţiune din capitalul social – de regulă, între o zecime şi un sfert, limite similare cu cele în vigoare în ţările dezvoltate”[15]. Cu toate acestea, în multe ţări, organele de control nu dispun de voinţa şi resursele necesare pentru aplicarea în practică a reglementărilor respective.

---

[13] **Ibidem**.

[14] Acest fapt a fost valabil pentru America Latină, regiune cu o istorie economică agitată. Criza bancară, declanşată în Chile, la începutul anilor ’80, a fost rezultatul menţinerii unui curs fix de schimb, supra apreciat, urmat de o devalorizare rapidă. Acelaşi lucru a fost valabil şi pentru criza din Mexic, din 1994-1995.

[15] Lect. univ.dr. Irina Sav, **loc. cit.**

"Începând cu 1990, câteva bănci din Indonezia au falimentat în parte şi datorită creditelor acordate în familie sau conglomeratelor în care aveau interese, în pofida reglementărilor menite să prevină asfel de calamităţi. FMI s-a arătat îngrijorat de faptul că băncile găsesc întotdeauna căi noi şi ingenioase de evitare a celor mai recente încercări ale organelor de control, de a identifica şi penaliza relaţiile deosebit de strânse dintre băncile comerciale şi "prietenii" acestora. Crizele din America Latină şi Europa de Est au scos în evidenţă gradul de utilizare a conturilor false şi a debitorilor cu nume fictive care au scăpat, în condiţii normale, atenţiei organelor de control"[16].

2. *Intervenţia politicului în activitatea bancară*, cel de-al treilea factor (cauză) este şi mai dăunător decât primii doi. În toate regiunile în curs de dezvoltare, guvernele au utilizat, fără scrupule, băncile cu capital de stat pentru finanţarea deficitelor fiscale şi a proiectelor dubioase. Multe guverne consideră băncile de stat doar nişte instrumente pentru realizarea politicilor naţionale în domeniul industrial sau social[17].

Gradul de participaţie al statului la capitalul băncilor diferă, de la ţară, la ţară. În ţări precum China şi India, statul este încă dominant. În orice caz, astfel de bănci nu desfăşoară activităţi eficiente şi prudente. Adesea, băncile de stat distorsionează pieţele financiare prin acordarea de credite cu rate ale dobânzilor ce fac imposibilă concurenţa pentru băncile private, activitatea de evaluare a creditelor nefiind, de regulă, impresionantă.

Intervenţia politicului în activitatea bancară şi administraţiile centrale nu reprezintă singurul motiv de îngrijorare pentru bănci, multe scandaluri bancare recente fiind cauzate de administraţiile locale, necorespunzătoare din punct de vedere fiscal.

Privatizarea nu garantează sfârşitul intervenţiei politicului în sistemul bancar. Guvernele, fie locale, fie naţionale, nu au nevoie să deţină bănci pentru a le putea influenţa activitatea.

Un studiu independent, realizat la jumătatea anilor '90, a evidenţiat faptul că împrumuturile acordate pe criterii politice reprezintă aproximativ 50% din volumul total al creditelor nerambursabile ale băncilor comerciale[18].

"Un exemplu este cel al lui Hambo, un mare producător coreean, de oţel, care a dat faliment după ce băncile i-au acordat credite în valoare de peste trei miliarde de dolari pentru un proiect neviabil de construcţie a unei uzine siderurgice. Investigaţiile realizate nu au scos la lumină nicio dovadă a intervenţiei politice"[19], dar scandalul a condus la demiterea câtorva miniştri ai cabinetului în exerciţiu. Banca Centrală a fost obligată să injecteze şapte miliarde dolari, în sistemul financiar, pentru a se evita o criză în activitatea de creditare, precum şi alte falimente. Acest tip de intervenţie, cu diverse variaţii, este specific regiunilor în curs de dezvoltare din Asia.

4. *Liberalizarea financiară* La prima vedere, pare de neconceput faptul că liberalizarea financiară este inclusă pe lista factorilor (cauzelor) producători de criză. Puţine ţări în curs de dezvoltare pun sub semnul întrebării avantajele pe termen lung pe

[16] **Ibidem**.
[17] În anii '80, de exemplu, băncile din Israel au fost obligate să acorde împrumuturi mari, cu viabilitate nesigură, kibuţurilor socialiste, fapt ce a avut ca rezultat un val de credite anulate şi multe acuzaţii reciproce.
[18] Dr. Emanuel Odobescu, **op. cit.**, p. 29.
[19] Corneliu Cristescu, **op. cit.**, passim

care aceasta le aduce. Prin lăsarea băncilor în voia forţei pieţei, liberalizarea ar trebui să conducă la o mai bună organizare şi conducere a acestora, la o alocare a creditului mai eficientă şi la tranzacţii mai bune pentru împrumutaţi.

Începând cu prima perioadă a anilor ’80, multe ţări în curs de dezvoltare şi-au liberalizat sistemele financiare, prin înlăturarea restricţiilor asupra ratei dobânzilor, prin acceptarea activităţii băncilor străine pe teritoriul lor, prin libertatea acordată băncilor comerciale de a iniţia noi afaceri sau de a-şi extinde reţelele de sucursale etc.

Cu toate acestea, liberalizarea financiară şi crizele bancare par adesea corelate. Banca Rezervelor Federale din Statele Unite ale Americii şi FMI au întreprins un studiu asupra crizelor financiare dintre anii ‘80 şi începutul anilor ‘90, cu ajutorul unui eşantion reprezentativ de 25 de ţări. În 18, din toate cele 25, sectorul financiar fusese liberalizat, într-o anumită măsură, pe parcursul a cinci ani premergători crizei. Studiul a încercat să dea răspuns la explicaţia faptului că o măsură cu efecte atât de evidente pentru bănci, în planul avantajelor pe termen lung, le produce acestora dificultăţi pe termen scurt.

Problema este că liberalizarea expune băncile la riscuri noi care, fără măsuri corecte de precauţie, fac posibilă apariţia unei crize. De cele mai multe ori, eliminarea restricţiilor eliberează cererea neexprimată de credite ce poate conduce la o creştere rapidă şi necontrolată a activităţii de creditare. Cea mai importantă măsură de precauţie este îmbunătăţirea activităţii de de supraveghere pentru monitorizarea acestor riscuri.

“Riscurile se multiplică prin acceptarea noilor veniţi, din ţară sau străinătate, în cadrul sistemului bancar. Pe măsura adâncirii concurenţei, noii competitori exercită presiuni asupra profiturilor băncilor existente”[20], acestea fiind tentate să finanţeze afaceri foarte riscante în încercarea de a obţine profiturile din trecut.

Trecerea de la un sistem confortabil, dirijat de stat, la unul în care acţionează legile concurenţei, solicită din partea bancherilor un nou mod de gândire. “Băncile care s-au dezvoltat pe o piaţă cu restricţii administrative, trebuie să înveţe cum să analizeze riscurile de credit, acest lucru necesitând timp şi pregătire”[21].

Momentul descentralizării este şi el important din alte motive. Într-un climat de instabilitate politică, liberalizarea bancară poate fi periculoasă sau chiar imposibilă. Chiar şi în ţări renumite pentru stabilitatea economică şi rata ridicată a creşterii economice, planuri prost concepute de redresare a sectorului bancar pot face ravagii.

Spre exemplu, în Indonezia, la începutul anilor ‘90, rata de creştere a creditului bancar a fost de aproximativ 50% pe an. Dar dincolo de aparenţe, creditele neperformante se acumulau. În 1995, conform estimărilor oficiale, creditele neperformante reprezentau 11% din totalul creditelor nerambursate, mai mult decât în oricare altă ţară asiatică aflată în expansiune economică.

O parte din vină a purtat-o chiar liberalizarea însăşi. Numărul inspectorilor bancari nu a sporit pe măsura extinderii activităţii bancare; de altfel, inspectorii trebuiau să se familiarizeze, mai întâi, cu noile cerinţe ale muncii lor. De asemenea, Guvernul nu a acţionat

[20] **Ibidem**, p. 30

[21] Ec.drd. Ştefan Brânză, **Monedă, credit, bănci**, Editura Gaudeamus, Constanţa, 2002, passim.

cu fermitate pentru elaborarea şi aprobarea de noi reglementări necesare activităţii noului sistem care se confrunta în continuare cu probleme[22].

Prin reglementări corespunzătoare, astfel de ţări ar trebui să fie capabile să evite cele mai rele efecte ale liberalizării. Nu este nimic în neregulă cu reglementările în domeniul bancar, acestea trebuie să fie însă adecvate.

Concluzia este faptul că în contextul crizelor şi metamorfozelor, atât pentru ţările dezvoltate, cât şi pentru cele în curs de dezvoltare, băncile comerciale se regăsesc în faţa unor aşa-zise noi "provocări". De altfel, băncile s-au confruntat întotdeauna cu un mediu în continuă schimbare şi au format, în general, avangarda schimbărilor manageriale şi instituţionale. Personalul calificat la un înalt nivel profesional, gândirea strategică, accesul la informaţie şi capacitatea de a înţelege dezvoltarea fenomenologică a economiei, au conferit, întotdeauna, băncilor capacitatea de a fi cu un pas înainte pe calea schimbării, într-un efort de adaptare continuă la mediu.

Cu toate acestea, pe viitor, băncile vor trebui să aibă în vedere caracteristicile unei pieţe financiare tot mai unite şi intens concurenţiale: produsele financiare tind să fie tot mai omogene, iar inovaţiile uşor de copiat, infrastructura devine tot mai costisitoare, precum reţelele de filiale, reţelele de calculatoare sau terminale electronice, reţelele de puncte de vânzare sau ATM-uri, reglementările naţionale tind să se uniformozeze şi să se înscrie în structuri standardizate internaţional, iar soluţiile de rezolvare a crizelor sunt inspirate tot mai mult din experienţa anterioară.

Aceasta face ca piaţa să fie tot mai uniformă, oferind oportunităţi egale tuturor participanţilor, dar nivelând, în acelaşi timp şi în mare măsură, veniturile şi profitul.

În consecinţă, băncile vor trebui să facă faţă, în viitor, unor "provocări" generate de sistem sau impuse de dinamica comună a pieţei financiar-bancare. Aceste "provocări" ar putea reprezenta probleme referitoare la:

- implicaţiile care ar aduce concurenţa în condiţiile în care nu va mai fi posibilă segmentarea pieţelor;
- riscurile legate de "industria" financiară liberalizată; maniera de implementare, de către bănci, a strategiilor lor particulare şi anticiparea posibilităţilor pe care le va aduce piaţa unică a zonei EURO.

Introducerea structurilor şi a instrumentelor de finanţare sofisticate de tip nebancar va creşte. De asemenea, alternativele de alegere, atât pentru investitori, cât şi pentru cei ce economisesc se vor înmulţi.

Băncile vor trebui să se poziţioneze strategic pe piaţa globală. Aceasta ar însemna că ele trebuie să se decidă dacă vor deveni megabănci, la scară globală, bănci regionale de mărime medie sau bănci speciale sau mici.

Băncile vor trebui să respecte cerinţa competitivităţii prin costuri, iar în acest context, controlul operativ este de a i se da mai mare importanţă acesatei chestiuni.

Pentru aceasta băncile vor trebui să se dezvolte continuu, iar cea mai preţioasă resursă pe care au - personalul competent - va

[22] Dr. Emanuel Odobescu, **op. cit.**, p. 31.

trebui, în plus, să fie la zi cu ceea ce reprezintă tehnologia internaţională.

Problema integrării nu trebuie privită doar la nivelul global al mediului financiar internaţional. Aceste schimbări, în activitatea bancară internaţională, sunt foarte complexe şi nu pot fi separate de dezvoltările economiilor naţionale.

Dintre cele mai importante aspecte în activitatea băncilor comerciale se pot aduce în discuţie[23]:

- ultima rezoluţie a problemei datoriei externe a lumii a treia - vis-à-vis de băncile comerciale care, deşi au introdus schimbări şi sunt mai bine echipate, au dificultăţi în ceea ce priveşte restituirea plăţilor;
- inovaţia financiară de diferite tipuri, care include îmbunătăţirea, utilizarea şi dezvoltarea activităţilor "off-balance-sheet", deşi a primit mai puţină atenţie din partea publicului, are aceeaşi importanţă. Inovaţia financiară este în strânsă dependenţă de reglarea sau dereglarea, atât la nivel naţional, cât şi la nivel internaţional. Utilizarea de tehnologie modernă este încă facilitată de internaţionalizarea şi globalizarea pieţelor financiare;
- un alt set important de aspecte este cel legat de finalizarea reformelor economice ale ţărilor din centrul Europei şi implementarea reformelor economice în ţările din răsăritul Europei şi ce implică acestea în deschiderea lor către piaţa financiară internaţională;
- problema rolului jucat de FMI şi Banca Mondială, acordurile de lărgire a facilităţilor de împrumut ale FMI sunt un indice că aceaste două insituţii strategice îşi vor consolida poziţiile şi importanţa în aria fluxurilor internaţionale de capital.

Deşi rolul de creditor al FMI se va accentua pe viitor, cele mai mari responsabilităţi le va avea în supravegherea pieţelor de schimb externe.

Din perspectiva activităţii bancare internaţionale se poate concluziona că pieţele de capital şi cele financiare ale ţărilor şi ale lumii întregi sunt într-o fază tranzitorie şi că natura unei stări de echilibru a afacerilor internaţionale nu poate fi anticipată.

Cu toate că sunt în creştere, aceste pieţe vor deveni mult mai integrate, creşterea competitivităţii vor face ca acestea să se dezvolte în arii geografice delimitate şi de asemenea, între şi către mai multe tipuri de instituţii financiare. "Dualitatea diferitelor prerogative ale activităţilor financiare, creşterea fuziunilor dintre instituţiile de împrumut şi cele de economii, continuarea puternicului interes al celor mai multe bănci în activitatea internaţională atestă natura dinamică a acestui mediu.

Dezvoltarea activităţilor bancare internaţionale va depinde de măsurile luate în materie de liberalizare a comerţului, de intervenţiile în ratele de schimb, de transferarea resurselor către investiţii internaţionale private, de coordonarea eforturilor de reglementare"[24].

Poate cei mai importanţi factori ce trebuie luaţi în considerare, în desemnarea naturii pieţelor financiare sunt forţa,

[23] Lect. univ. dr. Irina Sav, **loc. cit**, passim.
[24] **Ibidem**.

flexibilitatea şi capacitatea de adaptare la schimbările intervenite, ale acestor pieţe.

11.3.2. Intensificarea internaţionalizării mediului de afaceri

În etapa actuală, internaţionalizarea este un proces obiectiv. Realitatea istorică demonstrează faptul că pe măsura dezvoltării sale, firma tinde să depăşească limitele locale, naţionale şi regionale ale mediului de afaceri, să-şi extindă activitatea în spaţiul economic global, a cărui formare este posibilă prin chiar mişcarea spre exterior a firmei. La baza acestui proces stă expansionismul imanent al forţelor pieţei, tendinţa acestora de a invada mediul înconjurător, "nemarketizat" şi a-l include într-un sistem economic bazat pe mecanismul pieţei ce poate fi explicat prin "mâna nevăzută"[25].

Internaţionalizarea firmelor din toate domeniile şi sectoarelor economice şi implicit internaţionalizarea mediului de afaceri, se realizează, în principiu, în mod gradual, prin parcurgerea mai multor stadii care definesc tot atâtea tipuri de firme cu activitate internaţională şi exprimă motivaţii specifice ale participării la piaţa mondială, în paralel cu mediile de efaceri.

Sub aspect conceptual, internaţionalizarea, a fost definită, aparent tautologic, drept "un proces de creştere a implicării firmei în operaţiuni internaţionale"[26]. Extinderea relaţiilor economice, pe plan mondial, induce, implică şi susţine crearea unui mediu de afaceri internaţional, realizat pe seama a două mari procese:

- prin dezvoltarea comerţului mondial, proces progresiv începând cu perioada deschisă de marile descoperiri geografice şi care în epoca modernă, a atins apogeul în anii de glorie ai liberului schimb (a doua jumătate a secolului al XIX-lea);
- prin creşterea rapidă a investiţiilor în străinătate, odată cu începutul secolului al XX-lea şi consacrarea acestora în interdependenţă cu relaţiile comerciale, ca formă de internaţionalizare a producţiei.

Comerţul internaţional În ultimele decenii ale secolului al XX-lea, comerţul internaţional a cunoscut o expansiune puternică şi aproape neîntreruptă, devansând, atât creşterea producţiei, cât şi a PIB pe plan mondial.

Accentuarea interdependenţelor internaţionale, prin intermediul fluxurilor comerciale, rezultă dintr-o mutaţie majoră care a avut loc în domeniul comerţului mondial şi anume, trecerea de la structuri de raporturi de tip produse de bază, contra produse manufacturate (interdependenţe intersectoriale, specifice primei jumătăţi a secolului trecut), la structuri de tipul produse manufacturate, contra produselor manufacturate (interdependenţe intrasectoriale) şi apoi la schimbul de produse în cadrul unor ramuri şi subramuri ale industriei sau în cadrul unor grupe de produse (interdependenţe intra-industriale).

Dezvoltarea comerţului intra-industrial (intra-industry trade)

---

[25] Adam Smith, **Avuţia naţiunilor Cercetare asupra naturii şi cauzele bogăţiei naţiunilor**, vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1962, p. 89.

[26] Peter J. Buckley, Pervez Ghauri [editors], **The Internationalization of the Firm**, The Driden Press, London, 1994, p. 156.

reflectă procesul de adâncire progresivă a diviziunii internaţionale a muncii, în deceniile de după încheierea primului război mondial. Datele statistice privind distribuţia geografică a comerţului mondial arată că procesul internaţionalizării nu s-a desfăşurat în mod omogen, în ansamblul economiei mondiale manifestându-se o concentrare puternică a interdependenţelor între ţările dezvoltate, în speţă în cadrul triadei SUA-Europa Occidentală-Japonia.

O serie de factori au fost analizaţi pentru a explica dezvoltarea relaţiilor comerciale internaţionale în perioada contemporană.

Progresul tehnic ce a marcat profund societatea umană, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, a avut un impact direct asupra comerţului internaţional şi influenţa acestuia asupra mediului de afaceri. Dacă încă din anii ’60 se vorbea despre trecerea, de la societatea industrială, la societatea post-industrială, abia în ultimele două decenii - începând cu 1985 - natura şi contururile acestei idei încep să se întrevadă. În domeniul economic, acestea sunt sintetizate în sintagma “economia informaţională” care, conform unor studii, se bazează pe şase industrii şi tehnologii noi: industria tehnicii informaţionale (semiconductori, calculatoare, electronica de consum, telecomunicaţii, automatizarea industrială, electronica auto şi electronica medicală); biotehnica, având în centru tehnica genetică; industria noilor materiale, sistemul energetic bazat pe forme de energie regenerabile şi nepoluante, tehnica mediului, tehnica spaţială[27] şi fără tăgadă, au influenţat substanţial mediile de afaceri.

Progresul tehnic determină, în mod direct, adâncirea diviziunii internaţionale a muncii, aprofundând şi mai mult specializarea de tip intra-industrial şi intra-produs. Pe de altă parte, acest impact este limitat la ţările şi zonele în care se afirmă şi se valorifică avansul tehnologic. Cu alte cuvinte, comerţul internaţional se extinde şi se adânceşte acolo unde şi în măsura în care mediile de afaceri creează condiţii pentru manifestarea progresului tehnic.

Dezvoltările tehnologice actuale, îndeosebi în domeniul industriei prelucrătoare, tind să modifice premisele competitivităţii în mediile de afaceri şi afacerile internaţionale. Robotica, proiectarea şi producţia, asistate de calculator, fabricarea flexibilă, diminuează substanţial costurile de producţie, inclusiv prin reducerea intensităţii în muncă a produselor. Ca atare, mediile de afaceri ale ţărilor care se bazează pe exporturi industriale, intensive în manoperă, riscă să piardă, în termeni de poziţie competitivă, în noile condiţii de pe piaţa mondială. Totodată, industria materialelor noi - biotehnica, energiile neconvenţionale îndepărtează “limitele naturale ale creşterii” şi reduc renta asociată unor produse considerate ca nereproductibile.

Triumful liberalismului Un alt factor care a determinat însănătoşirea şi internaţionalizarea mediului de afaceri ce s-a manifestat prin creşterea accelerată a schimburilor internaţionale, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, îl constituie ceea ce putem numi triumful liberalismului. Performanţele economice, obţinute de ţările occidentale, prin promovarea economiei de piaţă şi în contrast - falimentul economiei de comandă, la sfârşitul penultimului deceniu al veacului trecut, au reprezentat un argument hotărâtor pentru liberalism, ca politică şi doctrină economică.

Dezvoltarea rapidă a comerţului internaţional a fost favorizată

[27] Nicolae Nistorescu [coord.], **Mutaţii majore în economia mondială**, Centrul de Informare şi Documentare Economică, Bucureşti, Caietul nr. 1/1995, passim.

şi de orientarea liber-schimbistă a politicilor comerciale, admise de mediile de afaceri în principalele ţări participante la piaţa mondială. Totodată, urmând exemplul "exportatorilor de succes din Asia de Est şi Sud-Est (Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, Singapoor etc.), un număr tot mai mare de ţări în curs de dezvoltare au adoptat strategii de creştere economică bazate pe stimularea exportului"[28].

Un rol major în eliminarea barierelor tarifare şi netarifare din calea comerţului internaţional a revenit Acordului General pentru Tarife şi Comerţ[29] (GATT), transformat în anul 1994 în Organizaţia Mondială a Comerţului (OMC). În schimb, Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare[30] (UNCTAD), organism care şi-a propus să contribuie la instaurarea unor relaţii mai echitabile între Nord şi Sud şi să promoveze un comerţ internaţional pus în serviciul creşterii şi dezvoltării, a intrat, după o perioadă de intens militantism - în anii '70, într-un persistent con de umbră.

Un autor găseşte că, în perspectivă istorică, "perioadele de liber-schimbism şi cele de protecţionism se succed cu o periodicitate aproape ciclică"[31].

Faţă de alte perioade istorice, afirmarea principiului libertăţii comerţului, în ultimele decenii al secolului al XX-lea, prezintă câteva trăsături distinctive[32]:

- are ca origine "centrul" dezvoltat al economiei mondiale, ţările occidentale promovând, dincolo de alternanţele la guvernare, politici orientate ferm spre piaţă;
- reprezintă o tendinţă dominantă la scară mondială, chiar dacă elemente de protecţionism se întâlnesc, atât în relaţiile Nord-Nord, cât şi în cele Nord-Sud; binefacerile liberalismului comercial se confirmă însă numai acolo unde economia de piaţă este funcţională şi consolidată;
- are o bază instituţionalizată la nivel mondial, reprezentată, în principal, de OMC, dar şi de alte organisme de vocaţie regională sau globală;
- se aplică nu numai în domeniul relaţiilor comerciale, ci şi (sau mai ales) în cel al relaţiilor financiare internaţionale, liberalizarea pieţelor de mărfuri fiind îngemănată cu liberalizarea pieţelor valutare şi de capital.

Integrarea economică regională Un al treilea factor care determină întărirea mediilor de afaceri, prin dezvoltarea comerţului internaţional, punându-şi amprenta asupra configuraţiei geografice a schimburilor îl reprezintă procesele de integrare economică regională. Dacă aceste procese s-au derulat în diferite forme şi cu diferite intensităţi, atât în lumea dezvoltată cât şi în "lumea a treia", cazul cel mai exemplar îl reprezintă integrarea ţărilor din Europa în cadrul Uniunii Europene.

De la fondarea Uniunii Europene, prin Tratatul de al Roma, din 1957 şi până în prezent, organizaţia a parcurs mai multe stadii ale procesului integraţionist[33], realizând liberalizarea circulaţiei

[28] Kamal Fatehi, **International Management. A Cross-Cultural and Functional Perspective**, Pretince Hall, 1996, passim.
[29] Victor Jinga, **op. cit.**, p. 243.
[30] **Ibidem**, p. 245.
[31] Ricky W. Griffin, **Management**, 5-th Edition, Houghton Mifflin College, Houston-Texas, 1996, p. 152.
[32] **Ibidem**, p. 153 şi urm.
[33] Gheorghe Pîrvu, **op. cit.**, p. 30-46.

mărfurilor[34] (abolirea barierelor vamale şi instituirea unui tarif vamal comun, în 1968[35]), liberalizarea circulaţiei persoanelor[36] (în speţă în spaţiul Shengen), un program de măsuri pentru liberalizarea serviciilor tradiţionale (în 1999 şi moderne telecomunicaţii) – ianuarie 1988, servicii bancare – 1992, asigurări – iulie 1994, investiţii – ianuarie 1996, crearea unui sistem monetar european şi introducerea monedei unice EURO[37] (1999), angajarea liberalizării mişcărilor de capital (1992)[38].

Organizaţia integraţionistă europeană a dovedit într-o perioadă istorică scurtă, o deosebită capacitate de antrenare de noi membri, ceea ce reflectă tendinţa de extindere a proiectului la scară continentală.

Adevărata performanţă a Uniunii Europene o constituie adâncirea progresivă a integrării în spaţiul intra-comunitar şi în paralel, creşterea rolului Uniunii Europene ca centru de putere economică şi comercială în economia mondială, concomitent cu însănătoşirea şi fortificarea mediului de afaceri

Una din temele abordate de teoreticienii integrării se referă la efectele proceselor integraţioniste asupra schimburilor comerciale ale statelor membre. Integrarea a dus, pe de o parte, la intensificarea schimburilor între ţările membre, în timp ce la polul opus s-a produs un efect de "deturnare de comerţ", limitându-se relaţiile comerciale cu ţările din afara grupării integraţioniste.

Experienţa Uniunii Europene arată că efectele de deturnare nu se produc cu necesitate pe fondul adâncirii diviziunii muncii, sub impactul progresului tehnic. Integrarea între ţările dezvoltate pare, mai degrabă, aptă să stimuleze înclinaţia spre comerţ şi să ducă la extinderea, în general, a relaţiilor comerciale ale Uniunii.

Investiţiile în străinătate şi internaţionalizarea mediului de afaceri Învestiţiile în străinătate se deosebesc de comerţul internaţional prin mai multe aspecte. Mai întâi, în timp ce relaţiile comerciale, ca necesitate a mediilor de afaceri, presupun interdependenţe între părţi - în domeniul relaţiilor marfă-bani (aprovizionare-desfacere), investiţiile în străinătate creează şi dezvoltă raporturi directe în domeniul producţiei. Din punct de vedere economic, "o investiţie în străinătate implică o opţiune pentru internaţionalizarea activităţii economice, în speţă a producţiei de bunuri şi servicii şi pe cale de consecinţă produce internaţionalizarea mediului de afaceri"[39].

Două precizări se impun aici.

1. Este vorba de investiţiile străine directe, adică acelea care duc la o implicare nemijlocită a investitorilor într-o afacere (firmă) din ţara gazdă. Se exclud investiţiile de portofoliu care înseamnă un plasament financiar.

2. Trebuie avut în vedere investiţiile care se valorifică în sfera economiei reale, adică în procese de transformare (producţie) şi schimb şi nu cele în sfera economiei simbolice (financiare).

---

[34] **Ibidem**, p. 92.
[35] **Ibidem**, p. 74.
[36] **Ibidem**, p. 99.
[37] **Ibidem**, p. 162-165.
[38] **Ibidem**, p. 96.
[39] A. Deysine, J. Duboin, **S'Internationaliser – Strategies et techniques**, Editions Dalloz, Paris, 1995, p. 1-5.

Apoi, “investiţiile străine directe înseamnă implicarea investitorilor din mediile de afaceri, în managementul firmei din ţara gazdă, participarea acestuia la partajarea profiturilor şi riscurilor afacerii”[40]. Aceasta se poate realiza, fie prin fundarea unei firme noi (investiţie “pe loc gol” – green field investment), fie prin cumpărarea unui pachet de acţiuni la o firmă din ţară străină; în mod convenţional se consideră că achiziţia unei cote de peste 10% din capitalul social al unei firme străine reprezintă o investiţie directă.

În timp ce operaţiunile comerciale se bazează pe relaţia de tip debitor-creditor *(do ut does)*, investiţiile străine duc la stabilirea între parteneri a unor raporturi bazate pe spiritul de asociere (affectio societatis). Partenerii din mediile de afaceri devin asociaţi, nu vânzători sau cumpărători şi au în cadrul firmelor lor o poziţie determinantă, în principiu, în funcţie de cota de capital social deţinută. Ca atare, relaţiile de afaceri nu au un caracter intermitent sau strict limitat în timp, ci tind să capete un caracter de permanenţă şi durabilitate acolo unde mediile de afaceri sunt solide şi sănătoase. Între comerţul internaţional, investiţiile în străinătate şi mediul de afaceri există o relaţie complexă.

Exportul de mărfuri poate reprezenta o primă fază - într-o expansiune internaţională care duce la investiţii în străinătate, după cum investiţiile străine pot stimula relaţiile comerciale dintre ţara de origine şi ţara receptoare a investiţiilor, în beneficiul mediului de afaceri, ca unul din fundamente ale prosperităţii.

11.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 1

Referitor la mediul în care evoluează băncile, trebuie arătat, mai intâi, că începând cu anul 1985, timp de două decenii “s-a produs o reorientare politică a autorităţilor monetare. Acestea şi-au schimbat concepţia anterioară, preponderent “regulatorie”, devenind mult mai liberale, sub influenţa ideologiei - *pieţele ştiu mai bine*.

“Crizele bancare nu sunt caracteristice doar ţărilor în curs de dezvoltare. Pe parcursul anilor ’90 şi ţările dezvoltate s-au confruntat cu diferite crize financiare, printre care se numără eşecul activităţii de creditare imobiliară în Scandinavia, dezastrul financiar din Statele Unite ale Americii, totalizând 150 de miliarde dolari, legat de activitatea de economisire-creditare şi uriaşa datorie publică a Japoniei.

De exemplu, în perioada 1992-1998, în ţările dezvoltate, cele mai grave probleme au apărut la băncile individuale, cum ar fi Barings, în Marea Britanie, care a ajuns la faliment datorită unor speculaţii cu derivative sau Credit Lyonnais, din Franţa, care a acumulat cel puţin patru miliarde dolari, credite pierdere. Prin contrast, în ţările în curs de dezvoltare, problemele apărute în cadrul sistemului bancar, afectează, de regulă, întreaga economie”

Instabilitatea macroeconomică influenţează puternic felul în care băncile îşi desfăşoară activitatea. În condiţiile în care rata creşterii economice şi rata inflaţiei fluctuează constant, evaluarea riscului aferent creditului acordat devine extrem de dificilă. Mai mult decât atât, istoricul de creditare

---

[40] D.A., Ball, W.H. McCulloch Jr., **International Business – The chalenge of global competition**, sixth edition, IRWIN McGraw-Hill, 1996, p. 72.

al unei societăţi, în perioade de inflaţie ridicată, nu reflectă credibilitatea acesteia în perioade stabile. Băncile care supravieţuiesc în timpuri de inflaţie puternică, prin speculaţii pe pieţele valutare, de cele mai multe ori intră în criză când preţurile revin la normal, fiind obligate să reia metode mai convenţionale de lucru.

Din perspectiva activităţii bancare internaţionale se poate concluziona că pieţele de capital şi cele financiare ale ţărilor şi ale lumii întregi sunt într-o fază tranzitorie şi că natura unei stări de echilibru a afacerilor internaţionale nu poate fi anticipată.

Cu toate că sunt în creştere, aceste pieţe vor deveni mult mai integrate, creşterea competitivităţii vor face ca acestea să se dezvolte în arii geografice delimitate şi de asemenea, între şi către mai multe tipuri de instituţii financiare. "Dualitatea diferitelor prerogative ale activităţilor financiare, creşterea fuziunilor dintre instituţiile de împrumut şi cele de economii, continuarea puternicului interes al celor mai multe bănci în activitatea internaţională atestă natura dinamică a acestui mediu.

Dezvoltarea activităţilor bancare internaţionale va depinde de măsurile luate în materie de liberalizare a comerţului, de intervenţiile în ratele de schimb, de transferarea resurselor către investiţii internaţionale private, de coordonarea eforturilor de reglementare"

În etapa actuală, internaţionalizarea este un proces obiectiv. Realitatea istorică demonstrează faptul că pe măsura dezvoltării sale, firma tinde să depăşească limitele locale, naţionale şi regionale ale mediului de afaceri, să-şi extindă activitatea în spaţiul economic global, a cărui formare este posibilă prin chiar mişcarea spre exterior a firmei. La baza acestui proces stă expansionismul imanent al forţelor pieţei, tendinţa acestora de a invada mediul înconjurător, "nemarketizat" şi a-l include într-un sistem economic bazat pe mecanismul pieţei ce poate fi explicat prin "mâna nevăzută"[41].

Internaţionalizarea firmelor din toate domeniile şi sectoarelor economice şi implicit internaţionalizarea mediului de afaceri, se realizează, în principiu, în mod gradual, prin parcurgerea mai multor stadii care definesc tot atâtea tipuri de firme cu activitate internaţională şi exprimă motivaţii specifice ale participării la piaţa mondială, în paralel cu mediile de efaceri.

Adevărata performanţă a Uniunii Europene o constituie adâncirea progresivă a integrării în spaţiul intra-comunitar şi în paralel, creşterea rolului Uniunii Europene ca centru de putere economică şi comercială în economia mondială, concomitent cu însănătoşirea şi fortificarea mediului de afaceri

Una din temele abordate de teoreticienii integrării se referă la efectele proceselor integraţioniste asupra schimburilor comerciale ale statelor membre. Integrarea a dus, pe de o parte, la intensificarea schimburilor între ţările membre, în timp ce la polul opus s-a produs un efect de "deturnare de comerţ", limitându-se relaţiile comerciale cu ţările din afara grupării integraţioniste.

Experienţa Uniunii Europene arată că efectele de deturnare nu se produc cu necesitate pe fondul adâncirii diviziunii muncii, sub impactul progresului tehnic. Integrarea între ţările dezvoltate pare, mai degrabă, aptă să stimuleze înclinaţia spre comerţ şi să ducă la extinderea, în general, a relaţiilor comerciale ale Uniunii.

Concepte şi termeni de reţinut

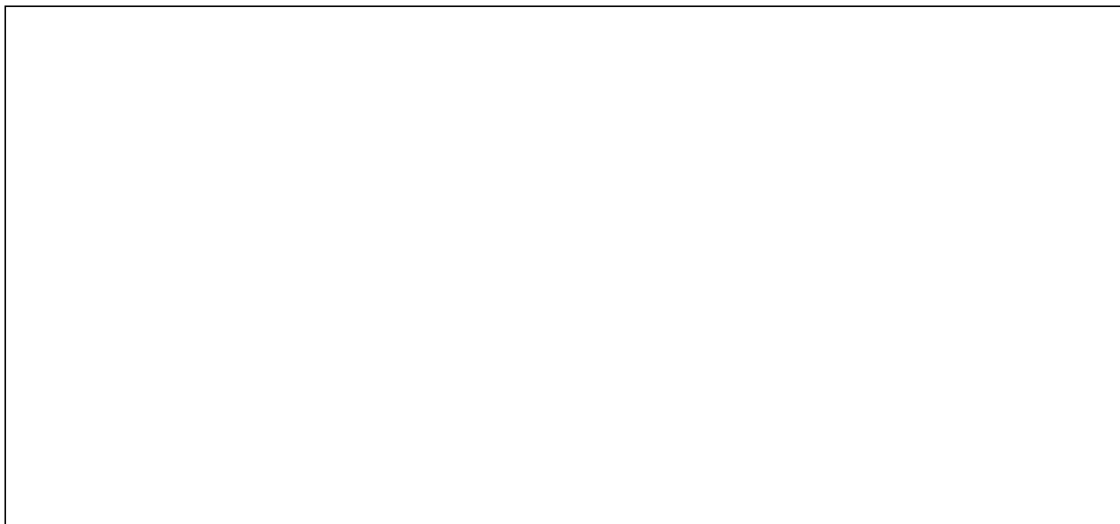
- mediu financiar de afaceri
- inventivitate în domeniul plăţilor
- risc bancar sistemic
- credit „legat"
- liberalizare financiară

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Care sunt principalele cauze generatoare de schimbări profunde, în mediul financiar internaţional?

[41] Adam Smith, **Avuţia naţiunilor Cercetare asupra naturii şi cauzele bogăţiei naţiunilor**, vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1962, p. 89.

2. Liberalizarea financiară şi crizele bancare par adesea corelate? (daca, da, cum?; daca nu, de ce?)
3. Liberalizarea expune băncile la riscuri noi care, fără măsuri corecte de precauţie, fac posibilă apariţia unei crize?
4. Cât de stabil este mediul de afaceri financiar-bancar??
5. Realitatea istorică demonstrează faptul că pe măsura dezvoltării sale, firma tinde să depăşească limitele locale, naţionale şi regionale ale mediului de afaceri, să-şi extindă activitatea în spaţiul economic global, a cărui formare este posibilă prin chiar mişcarea spre exterior a firmei?

Teste de evaluare/autoevaluare

1. Denumiţi noile categorii de activităţi financiare ce s-au dezvoltat, în legătură cu cele bancare!
a) creditarea eşalonată
b) ștergerea datoriilor
c) diminuarea dobânzilor
d) leasingul şi factoringul

2. În condiţiile în care civilizaţia financiară a devenit componentă directă a sistemului economic mondial, riscurile marilor operatori pe piaţă tind să devină, tot mai mult: riscuri ale întregului sistem
a) riscuri de creditare internaţională
b) riscuri ale întregului sistem
c) riscuri asociate (cu alte riscuri)
d) riscuri neprevizionate

3. Crizele bancare sunt caracteristice:
a) tuturor ţărilor
b) ţărilor în curs de dezvoltare
c) ţărilor dezvoltate
d) ţărilor aflate în tranziţie

4. Pentru guvernele ţărilor în curs de dezvoltare, soluţionarea problemei instabilităţii bancare nu se reduce, în mod deosebit, doar la:
a) sporirea numărului de bănci
b) împrumuturi pe termen lung

c) economisiri şi rentabilirea credibilităţii
d) stimularea dezvoltării economice

5. Cea mai bună cale de a asigura stabilitatea băncilor este: de a menţine o economie sănătoasă
a) de a previziona şi a gestiona bine riscurile
b) de a anticipa crizele
c) de a menţine o economie sănătoasă
d) de a acorda credite avantajoase, pe varii termene

Bibliografie obligatorie

1. Ionescu, Ion Gr. **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
2. Krugman, Paul, Maurice Obstfeld, International Economics, Theory and Policy, Harper Colins Publisher Inc., New York, 2000.
3. Pirenne, Henri, **Mahomed şi Carol cel Mare**, Editura Postum, Paris, 1937.
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

Unitatea de învăţare 12
FACTORI DE RISC ÎN CONDIŢIILE INTERNAŢIONALIZĂRII MEDIULUI DE AFACERI

Cuprins

12.1. Introducere

În această perioadă au loc pe plan mondial, nişte evenimente extrem de importante care, pe de o parte, repetă, intr-un fel, istoria, dar care pot anunţa şi viitorul, chiar viitorul destul de apropiat al lumii noastre. Este vorba de *recenta criză financiară* care a marcat bursele şi marile bănci sau antreprize de asigurări, începand din SUA şi extinzându-se şi în Europa. Practic, criza aceasta repetă criza financiară din 1929, de pe Wall-Street. Evident, a anunţat **acelasi** *deznodământ, însa repetat, la scară mult mai mare şi cu consecinţe mult mai grozave, poate fatale pentru libertatea omului.*

Ultima mare criză financiară de pe Wall Street – în 1929 – a cazut "la moment". Pe de o parte, sistemul "capitalist" trecea printr-o gravă şi cumplită criza, în timp ce, în Rusia se construia societatea viitorului, cea a comunismului. Deci, avantaj pentru ideologia comunistă şi pentru sistemul sovietic.

O altă consecinţă şi mai importantă, a fost *NEW DEAL*. Administraţia americană, condusă de F. D. Roosevelt, a adus şi pe acele vremuri "soluţia". NEW DEAL era un program de salvare a naţiunii şi a economiei americane, influenţat de teorii, precum cele ale lui John Maynard Keynes**.** Acest program însemna, în primul rând, *intervenţia masivă a statului american în economie*, în afacerile bancare, în tot. Pentru cvei, crescuţi în comunism, este aproape de neimaginat o economie liberă de intervenţia statului. Însa SUA, era un loc prin excelenta al libertăţii economice şi al independenţei individului. Lucrurile au început să se schimbe radical, odată cu naşterea monştrilor economici de tip Rockeffeler, Ford, Morgan. Aceştia au fondat

enorme instituţii economice, cam ce sunt astazi *companiile multinaţionale*. *Angajaţii* acestor monştri economici nu mai aveau spiritul libertal al americanilor, ei aveau deja un spirit gregar, muncitoresc, foarte pasibil pentru doctrine ca socialismul şi foarte revendicativi, ca statul să *intervina***.**

12.2. Obiectivele şi competenţele unităţii de învăţare

Obiectivele unităţii de învăţare:

- înţelegerea conceptelor si termenilor cu care referitor la criza economico-financiara;
- identificarea principalelor subetape istorice, cu reverberaţii în dezvoltarea crizei si a recesiunii economice si a generalizarii lor;
- stabilirea impacxtului crizei economic-financiare si a recesiunii economice,]n spa'iul Uniunii Europene;
- poziţionarea mediului de afaceri românesc, în funcţie de anumite cauze, efecte si conjuncturi, vis a vis de criza economico-financiara;
- poziţionarea României privind principalele aspecte ale gândirii şi dezvoltării economice, în context european<
- descoperirea diferenţelor de manifestare ale crizei economico-financiare în medii de afaceri diverse

Competenţele unităţii de învăţare:

- studenţii vor putea să definească noţiunile de: criya economico-financiara si recesiune economica;
- studenţii vor cunoaşte periodizarea prin recunoastrerea subetapelo in care s-a manifestat criza economico-fianciara, generalizata;
- studenţii vor putea identifica principalele cauzele care au generat criza în medile de afaceri, cat si soluţii pentru ieşirea din criză

Timpul alocat unităţii: 2 ore

12.3. Conţinutul unităţii de învăţare

12.3.1. Considerente privind instalarea crizei economico-financiare în mediile de afaceri româneşti

Începând cu anul 2008, criza economico-financiară s-a instalat, în toată mediile de afaceri din lume, în forme diferite şi cu efecte diferite.

În ceea ce priveşte România, criza traversată de aceasta a fost cu precădere, pentru început, o criza internă, determinată de mixul greşit de politici macroeconomice, aplicate în ultimii ani. Creşterea economică s-a dovedit a fi una de natură nesănatoasă, de vreme ce s-a putut evapora ca un fum, într-un singur trimestru. Şi asta, pentru că a existat în aceşti ani, o creştere bazată pe consum, finanţat pe datorie.

Consumul privat a fost excesiv, dar nu trebuie blamată populaţia. Toate măsurile macroeconomice au fost pro-ciclice, stimulând consumul. Cu toate că cota unică a funcţionat ca o măsură cu raţionament corect, ea s-a dovedit, fie şi parţial, dăunătoare, cu toate că a fost încă apărată de iniţiatorii ei care nu au admis că au greşit, deoarece cota unică a stimulat consumul şi pe cale de consecinţă a apărut prima criză de supraconsum din România.

Înainte de a gândi un plan anticriză, trebuia admis, nu numai că este o criză, ci şi care sunt cauzele ei.

Cauza principală este reprezentată de consumul excesiv pe datorie. Populaţia nu poate fi acuzată, dar poate fi pe viitor mai bine informată şi cu siguranţă, mai precaută, privind aşteptările asupra veniturilor proprii. În schimb, guvernul poate fi criticat pentru că a făcut o eroare strategică, adică într-o perioadă de creştere economică, a consumat toată această creştere şi s-a mai şi îndatorat suplimentar. Deficitul bugetar a crescut, de la 1,3% din PIB, în 2004, la 2,6%, în anul 2007 și peste 3%, începând din anul 2008.

Cum guvernul a ajuns, al un moment dat, să se împrumute de sute de milioane de euro, cu scadenţă la o saptămână, singura concluzie logică este că nu au mai fost bani nici pentru cheltuieli curente - pentru cele bugetate, deja, pe anul 2008, dar şi în continuare. Este absolut inadmisibil, ca într-o perioadă de creştere economică înaltă, să crească deficitul bugetar şi să crească, în consecinţă, costurile cu finanţarea acestuia, pe termen scurt.

Criza financiară internaţională a fost doar declanșatorul crizei economice interne, pentru că a afectat sursele de finanţare. Noi consumam pe datorie şi acum ne împrumutăm mult mai scump sau deloc. Această stare de lucruri este valabilă şi pentru guvern şi pentru firme şi pentru populaţie. Vulnerabilităţile unei economii dezechilibrate, cu numeroase reforme structurale amânate, au devenit acum evidente. Se pierd locuri de muncă şi acesta este doar începutul.

În anul 2009, încasările la buget au devenit mai mici pentru că aveam o creştere economică mai redusă şi aceste încasări urmau a fi colectate mai greu, din cauza lipsei de lichidităţi. Nu a fost de ajuns ca BNR să stimuleze creditarea prin reducerea dobânzii şi a rezervelor minime obligatorii.

12.3.2. Cauzele crizei

Cauza au constituit-o împrumuturile mari, acordate de bănci, fără a avea garanţii sau prin supraevaluarea bunurilor. Astfel, s-au constituit garanţii, pentru împrumuturi, cu case a căror valoare erau cu mult peste cota de piaţă, adică supraevaluate sau terenuri agricole având ca valoare 50-100 euro mp. Să nu vorbim şi de corupţia din bănci.

Între criza economică de acum şi cea din '29-'33 există similitudini. Întâi, s-a produs crah-ul financiar bursier (joia neagră), exact ca acum, iar imediat după, a apărut şi criza economică ce s-a întins până în anul 1945, când s-a încheiat al doilea război mondial.

Pe fondul sărăcirii populaţiei, în 1921 a apărut miscarea marxistă care s-a dezvoltat până în 1947, când mişcarea a captat jumatate din glob.

În ultimele decenii s-au derulat mai multe crize economice similare (fără referire la fostul bloc comunist şi tranziţia către capitalism). "Referirea este făcută la crize apărute în ţări dezvoltate, în special, din sectorul financiar sau imobiliar, de la criza imobiliarelor din Japonia, de la începutul anilor 90, până la criza pieţelor asiatice, din 1997, începută undeva, în Indonezia"[1].

Cea mai similară situaţie, ca modalitate de comparaţie a originilor şi motivelor apariţiei acestei crize "e cea de la începutul anilor '90, din Japonia"[2].

12.3.3. Soluţii pentru ieşirea din criză a mediilor de afaceri româneşti

Soluţia pentru ieşirea dintr-o criză de supraconsum nu este totuna cu stimularea nediferenţiată a consumului. În cel mai bun caz, se amână vârful crizei, cu câteva trimestre. Criza din România nu are aceleaşi cauze precum criza din SUA şi UE şi deci nu poate fi tratată la fel. Este, în primul rând, o criză internă, o criză a unui model de dezvoltare. Fireşte, populaţia cea mai săracă trebuie sprijnită în astfel de momente. Dar primul impuls nu trebuie să fie mai mulţi bani de la buget şi mai mult consum, atunci când la buget nu mai sunt bani şi când s-a consumat până acum, în mod excesiv.

Nici soluţia de a consuma bunuri româneşti nu este în întregime viabilă - care mai sunt, pană la urmă, bunurile româneşti? Dacia este o marca franceză, iar un plan pentru salvarea industriei auto trebuia gândit, inclusiv, la nivel european, pentru că piaţa auto are dimensiuni comunitare.

Ieşirea dintr-o criză de supraconsum este mai complexă decât un pachet de ajutoare de stat care riscă să arunce înapoi, în timp, la deficite mari şi inflaţie cu două cifre.

Trebuia început cu eliminarea risipei, prin reducerea cheltuielilor bugetare şi administrative. Cei mai ieftini bani sunt cei pe care îi ai deja şi pe care îi poţi drămui şi economisi. Din economiile astfel efectuatete, se poate gândi un plan de investiţii în infrastructură, pentru că acestea aduc locuri de muncă şi au un efect important de antrenare în economie. Însă investiţiile în infrastructură trebuie realizate în cadrul unei programări bugetare multianuale, singura soluţie de a reduce costurile suplimentare şi de a elimina alocarea greşită a finanţei publice.

Desigur, trebuiau îndreptate şi greşelile politicii fiscale - nu neapărat pentru a creşte veniturile bugetare, ceea ce e greu în timp de criză, ci pentru a distribui mai echitabil povara fiscală şi pentru a permite celor cu acces mai greu la creditare să depăşească cu bine această perioada mai dificilă.

Totodată, trebuiau asumat, public, un plan pentru adoptarea euro, cu o ţintă precisă; un astfel de plan va creşte credibilitatea pe plan extern (şi implicit va scădea costul finanţării externe) şi mai ales, ne va obliga să facem, atât reformele fiscale şi bugetare necesare, cât şi reformele structurale care s-au tot amanat (referitoare la creşterea

[1] Ion Gr. Ionescu, **Impactul activităţii fianciar-bancare asupra mediului de afaceri în condiţiile globalizării**, [teză de doctorat], Universitatea din Craiova, 2009, passim.
[2] **Ibidem**.

nivelului competiţiei, flexibilizarea pieţei muncii, modernizarea agriculturii, reducerea aparatului birocratic etc.).

"Avem o criză de supraconsum. Din ea se iese prin eliminarea risipei, prin investiţii în infrastructură, pe baza programării bugetare multianuale, prin reformă fiscală care să nu fie neutră şi prin implementarea reformelor structurale.

Dacă România nu ar fi traversat propria sa criză, ar fi ajuns, oricum, în această situaţie, deoarece criza mondială este sistemică şi precum jocul dominoului, prin aşa-numitul efect al contagiunii pieţelor, explicată printr-o similitudine cu modelele paternaliste, criza, oricum, ar fi cuprins şi Uniunea Europeană, cum de fapt, s-a întâmplat şi implicit ţara noastră"[3].

Se poate concluziona faptul că "criza românească a inceput prin a fi o criză internă de supraproducţie ce s-a derulat pe fondul crizei mondiale, cu care s-a interferat în mod legic şi logic. După o periodă de timp, criza mondială, a devenit şi criza noastră, cu manifestare unei crize economice de sistem, cu efecte prezente pe o perioadă de mai mulţi ani"[4], iar recesiunea este factorul primordial al ei.

12.3.4. Cauzele care au generat criza în mediile de afaceri internaţionale SUA vs Japonia

După mai mulţi ani de progres, creşterea economică din SUA a fost condusă puternic de noul sector IT, pe toată perioada anilor '90, această perioadă de boom economic a încetinit, la începutul anului 2001, datorită saturării pieţei hardware, practic piaţa a jungând la maturitate. Japonia anilor '90, venea după 30 de ani de creştere economică rapidă, iar acum se ajungea la maturitate, avântul economic încetinea, dar pe piaţa imobiliarelor se construia în acelaşi ritm alert;

- o scădere a consumului, în zona imobiliarelor, datorită perspectivelor încerte ale economiei (în special în cazul SUA, unde datorită preţului petrolului, politicii externe costisitoare, încetinirii creşterii economice, datorită şomajului cauzat de competiţia chineză. În cazul Japoniei, s-a simţit saturaţia, pe piaţa imobiliară şi încetinirea naturală a creşterii economice care, timp de 30 de ani, a avut o medie fenomenală de 9%);
- criza a fost accentuată, datorită implicării puternice a sectorului bancar, în imobiliare. Piaţa fost invadată de produse bancare derivate, destinate pieţei imobiliare, ceea ce a dus la un consum excesiv şi necontrolat;
- creşteri necontrolate a preţurilor imobiliarelor, peste puterea de cumpărare a majorităţii (susţinute de către produsele bancare derivate) au dus la un influx puternic de investitori atraşi de creşteri masive ale valorii proprietăţilor, de la an, la an (similar cu ceea ce s-a întâmplat în România în ultimii ani, când valoarea pământului a crescut şi cu 200%, în unele zone, generând

[3] Idem, **Scurtă analiză asupra actualei crize economico-financiare**, în "Analele Universităţii Creştine Dimitrie Cantemir", Bucureşti, Nr. 1/2009.
[4] Idem, **Criza economică**, [comunicare ştiinţifică] Universitatea Creştină Dimitrie Cantemir, Bucureşti, mai 2009, Mss.

un fel de “gold rush”, ca-n vestul salbatic). Problema e că investitorii au uitat de existenţa legilor cererii şi ofertei şi de faptul că la un moment dat piaţa ajunge la saturaţie.

12.3.5. Diferenţe de manifestare ale crizei economico-financiare în medii de afaceri diverse

12.3.5.1. Modelul american

Sistemul capitalist american încurajează consumul excesiv, prin împrumuturi bazate pe ipoteci şi alte produse derivate bancare. Practic, americanul de rând, mai întâi cheltuieşte bani pentru a trăi pe picior mare, azi, aşa cum vede în mass-media, iar de mâine, în continuare, duce datorii peste datorii, pe care le plăteşte la fiecare salariu.

Acest comportament încurajează consumul imediat, deci susţine o creştere economică puternică şi în acelaşi timp, îl forţează pe american să lucreze, fiind blocat de către sistem. În momentul în care furtuna vine, el ramâne descoperit. În cazul în care e dat afară de la locul de muncă, îşi pierde casa, pentru că e ipotecată, pentru a plăti maşina pe care o schimbă la fiecare trei ani sau vacanţa la Las Vegas.

Presupunem că a fost un caz individual, însă nu toţi sunt concediaţi, dar în condiţiile în care se zvonesc restructurări, în cele mai puternice corporaţii, majoritatea oamenilor încep să-şi restrângă drastic existenţa, fiind ameninţaţi cu spectrul şomajului şi pe cale de consecinţă, bani de rate nu au, aşa că ar trebui să facă economii cât pot de mult, nu mai cumpără maşină nouă anul ăsta şi drept urmare, dealerul nu o vinde, ceea ce înseamnă că muncitorul de la Ford stă, el nu mai produce şi compania pierde bani, iar ca să supravieţuiască îl concediază pe muncitor, iar în felul acesta se închide cercul vicios.

12.3.5.2. Modelul japonez

Japonia a dezvoltat un sistem social unic, bazat pe paternalismul companiilor care asigură locuri de muncă pe viaţă, iar statul cooperează cu sistemul bancar şi cu restul corporaţiilor, într-un sistem complex care se bazează pe stabilitate şi echitate socială, în locul profitului mare. Această combinaţie a ajutat consumul japonezilor de rând, inclusiv în timpul crizei, ceea ce a susţinut celelalte sectoare de activitate, criza fiind puternică, doar în sistemul bancar şi imobiliar. Practic, japonezul de rând a continuat să consume ca şi înainte.

Reacţiile modelului japonez

Deşi modelul japonez oferă stabilitate, duce la alte problemem însă. Rigiditatea locurilor de muncă conferă pierderea competitivităţii şi profitului, datorită competiţiei ieftine venite din China.

Unii economişti susţin că, deşi protecţionismul de stat şi dirijismul au ajutat la dezvoltarea Japoniei, între anii 1950-1990, aceste practici sunt responsabile şi pentru problemele actuale. Această politică de stat a avut doar un rol pozitiv, China de exemplu foloseşte acelaşi model de dezvoltare cu succes.

Adevărata problemă a Japoniei se regăseşte în cultura socialist-naţionalistă, bazată pe stabilitate şi echitate socială care

defineşte poporul şi care a adus succes până acum. Formată în epoca Meiji, această cultură socialist-naţionalistă a transformat Japonia în câteva decade, din 1878, în 1914, dintr-o ţară feudală, cu graniţele ameninţate şi abuzate de puterile industriale europene şi americane, într-o ţară industrializată şi un jucător politic şi militar important. Tot acest sistem a ridicat din ruine o nouă Japonie, concentrată pe cucerire economică, nu militară.

Companiile se bazează pe angajaţi pe viaţă, ceea ce reduce flexibilitatea şi creşte costurile, în timp ce alte companii produc ieftin în China.

În Japonia statul a ţinut artificial în viaţă, companiile de constructii prin dezvoltarea unui program masiv de dezvoltare a infrastructurii, până când acestea s-au putut reprofila. Deşi costisitoare, această măsură a limitat efectul şoc al prăbuşirii sectorului imobiliar şi l-a întins pe o suprafaţă mai lungă de timp, facilitând impactul negativ real, dat de şomaj şi falimente.

Practic, această criză, din Japonia, a dus la dezvoltarea altor ţări, cu bani japonezi. Rămase cu un surplus de bani pe piaţa pe care nu aveau în ce să îi investească în Japonia, marile grupuri de finanţare au mutat banii spre orizonturi mai verzi ca: Indonezia, Malaysia, China, Taiwan, dezvoltând toată regiunea.

12.3.5.3. Reacţiile modelului american

În SUA, statul inoculează sume masive de bani, în sectorarele afectate, în special în cel bancar, pentru a salva sistemul de la colaps (o practică văzută ca una de corupţie, în România, dar perfect logică în restul ţărilor dezvoltate). Această metodă, deşi costisitoare e absolut necesară pentru stabilizarea sistemului.

Mulţi cred că aceşti bani vin gratis - nimic nu e gratis în lumea asta - cu aceste ajutoare financiare, statul, probabil, că obţine şi un oarecare control asupra companiilor respective, acţionariat. Să ne amintim de planul Hoover şi "dirijismul de stat al lui Taylor, din perioada interbelică, aplicat în timpul crizei, din 1929-1933"[5].

Modelul american e mult mai flexibil, decât cel japonez, ceea ce îl va ajuta să iasă probabil mai rapid din această criză.

Pentru că SUA e cel mai mare importator al lumii, dacă americanul nu cumpară o maşina nouă, o haină nouă, nu numai americanul suferă, ci şi europenii, chinezii, japonezii etc., pentru că toţi exportă în SUA. iar când SUA nu cumpară, mulţi nu au cui să vândă. Deci, dacă în SUA e grav şi la noi va fi. Desigur, aici vorbim de ţările principal-exportatoare ca: Germania, Franţa, China, Japonia, Coreea de Sud. România e o ţara majoritar importatoare, deci, teoretic, criza nu ar trebui să ne afecteze, relativ, direct.

O soluţie ar fi să nu mai facem atâtea imprumuturi la bancă, pentru moment, până se stabilizează situaţia.

12.3.5.6. Reflecţii pe marginea crizei

Statul salvator, iată un mit care se întoarce în conştiinţa maselor, odată cu ultima criză economică ce a zguduit lumea. Economia de piaţă care a suferit în Occidentul ultimilor 70 de ani, cu transformări dramatice, este acum din nou în impas. Marea Criză

[5] Idem, **Istorie economică**, Constanţa, 2008, passim, Mss.

economică din anii ’30, pare să se reediteze. Cauzele? Neoliberalismul, spun revoltaţi, anumiţi intelectuali şi politicieni ce doresc să profite de pe urma ei. Războiul din Irak şi imperialismul american, strigă cei care sunt dispuşi să crediteze cuplul Medvedev-Putin.

Oamenii obişnuiţi au nevoie de siguranţă, chiar dacă această securitate economică nu are acoperire în concret. S-au obişnuit să consume mai mult decât le era necesar, pentru un trai decent şi au devenit incapabili să mai ofere servicii şi produse pe măsura celor consumate de ei, trăind într-un paradis fiscal întreţinut artificial de un sistem bancar ce a mizat până în ultima clipă (şi a avut câştig de cauză) că statul nu îl va lăsa să moară. Ca urmare, criza economică i-a determinat să ceară statului să intervină în economie. Şi i-a orientat spre stânga. Perdant până la începutul crizei economice, socialistul Obama l-a devansat cu 10% pe republicanul John McCain, în cursa pentru Casa Albă, deoarece Obama, în buna tradiţie a democraţilor americani, le promitea că le va asigura un somn liniştit în schimbul unor taxe mari.

Dar criza i-a speriat şi pe politicienii mai mult sau puţin libertarieni. În ciuda opoziţiei serioase a conservatorilor şi libertarienilor din Camera Reprezentanţilor, republicanii americani au votat la unison cu democraţii, ca din bugetul Statelor Unite să se cheltuiască bani pentru salvarea economiei americane. Acest gest a fost aplaudat de către toţi politicienii occidentali care deja naţionalizau şi creditau în stînga şi dreapta.

De altfel, probabil că tocmai aceste abdicări ale republicanilor de la principiile libertarianismului i-au costat pierderea Casei Albe. Administraţia Bush, ca şi Partidul Republican, au gafat, tot mai mult, în încercarea de a se asemăna candidatului favorit, Obama. Au fost socialişti în chestiunile economice şi au abandonat liniile directoare ale gândirii politice, externe, până la acel moment dat, doar pentru a părea pacifişti. Scoaterea Coreei de Nord de pe „axa Răului” este un act reprobabil ce nu va rămâne neplătit în timp, aşa cum refuzul de a-l răsturna pe Sadam Hussein în 1991, a dus la declanșarea celui de-al doilea război din Golf.

Cât despre mediile de afaceri, ele au fost, cu excepţia băncilor de credit, reticente. Bursele nu şi-au revenit multe zile, după intervenţia politicului în economie, deoarece o economie de piaţă sănătoasă nu are nevoie de naţionalizări şi de artificii politice. Experienţa crizei, din anii ’30, a fost edificatoare. “Redresarea economică atunci nu s-a datorat politicilor de New Deal ce au dus la alunecarea Statelor Unite spre autoritarism“[6]. Acest fapt era evident pentru analiştii şi politicienii din epocă ce observau îngrijoraţi cum administraţia americană era infiltrată de comunişti, mărturii precum cea a lui Whittaker Chambers care confirmă, peste timp, necesitatea mult hulitului „mc’carthyism”.

Alţi observatori, precum liderul nazist Albert Speer, remarcau stupefiaţi cum Germania nazistă, stat totalitar prin definiţie, era mai puţin centralizată economic decât America lui Roosevelt. Şi aceasta în 1941-1942, când SUA abia intraseră în război.

Se pune problema daca trebuie sau nu trebuie să intervină în economie. Acest lucru ar fi indicat doar pe termen scurt. „Teoria politică a romanilor, din timpul Republicii, prevedea necesitatea

---

[6] **Ibidem**.

existenţei, în momente dificile, a instituţiei dictatorului. Dar această funcţie politică era bine limitată în timp, fiind considerată doar o soluţie pe termen scurt. Într-o cultură politică, precum cea a romanilor, probabil că intervenţionismul statului în economie ar fi acceptabil în aceleaşi condiţii"[7]. Dar teoria politică dominantă în Occidentul de acum, este una a lui Marx, ceea ce face foarte puţin probabil ca o asemenea soluţie să fie şi una fericită, pe termen lung.

Soluţia acum ar fi totala lipsă de intervenţie a statului, dublată de o revenire a economiei de piaţă cu picioarele pe pământ. Revenirea la un etalon precum aurul, ca şi revenirea la o filosofie a proprietăţii şi a responsabilităţii, faţă de proprietate, sunt unicele căi de redresare a capitalismului care trebuie să scape de aventurismul presupus de o economie virtuală (şi la propriu, şi la figurat), al speculaţiei iresponsabile şi al lipsei unei etici.

Din păcate, este foarte puţin probabil ca o astfel de soluţie să fie aplicată. Societatea occidentală este una ce stă, atât sub semnul lipsei de religiozitate, cât şi sub cel al unei moralităţi slabe. Ce legătură are religia cu economicul? Una enormă. Cadrul religios este unicul în măsură să ofere omului un orizont al aşteptărilor sale. Capitalismul occidental este produsul unui demers teologic, credinţa în predestinare. Acest lucru a fost din păcate uitat, aşa cum uitată este întreaga istorie a capitalismului, ce nu s-a putut dezvolta decât în hotarele unei gândiri politice profund teologale. Nu Franţa atee a Revoluţiei franceze a permis dezvoltarea burgheziei, ci mediile profund creştine din Anglia, Olanda şi Statele Unite.

Ceea ce uităm noi, îşi amintesc musulmanii care gândeau, în plin context al crizei, posibilităţile de existenţă şi dezvoltare ale unei economii islamice. O faceau sub zâmbetul superior-îngăduitor al celor care nu am înţeles că cine îşi pierde credinţa îşi poate pierde foarte uşor şi resursele financiare.

12.4. Îndrumar pentru autoverificare

Sinteza unităţii de învăţare 1

În cepând cu anul 2008, criza economico-financiară s-a instalat, în toată mediile de afaceri din lume, în forme diferite şi cu efecte diferite.

În ceea ce priveşte România, criza traversată de aceasta a fost cu precădere, pentru început, o criza internă, determinată de mixul greşit de politici macroeconomice, aplicate în ultimii ani. Creşterea economică s-a dovedit a fi una de natură nesănatoasă, de vreme ce s-a putut evapora ca un fum, într-un singur trimestru. Şi asta, pentru că a existat în aceşti ani, o creştere bazată pe consum, finanţat pe datorie.

[7] **Ibidem**.

Cauza au constituit-o împrumuturile mari, acordate de bănci, fără a avea garanţii sau prin supraevaluarea bunurilor. Astfel, s-au constituit garanţii, pentru împrumuturi, cu case a căror valoare erau cu mult peste cota de piaţă, adică supraevaluate sau terenuri agricole având ca valoare 50-100 euro mp. Să nu vorbim şi de corupţia din bănci.

Soluţia pentru ieşirea dintr-o criză de supraconsum nu este totuna cu stimularea nediferenţiată a consumului. În cel mai bun caz, se amână vârful crizei, cu câteva trimestre. Criza din România nu are aceleaşi cauze precum criza din SUA şi UE şi deci nu poate fi tratată la fel. Este, în primul rând, o criză internă, o criză a unui model de dezvoltare. Fireşte, populaţia cea mai săracă trebuie sprijnită în astfel de momente. Dar primul impuls nu trebuie să fie mai mulţi bani de la buget şi mai mult consum, atunci când la buget nu mai sunt bani şi când s-a consumat până acum, în mod excesiv.

Nici soluţia de a consuma bunuri româneşti nu este în întregime viabilă - care mai sunt, pană la urmă, bunurile româneşti? Dacia este o marca franceză, iar un plan pentru salvarea industriei auto trebuia gândit, inclusiv, la nivel european, pentru că piaţa auto are dimensiuni comunitare.

Dacă România nu ar fi traversat propria sa criză, ar fi ajuns, oricum, în această situaţie, deoarece criza mondială este sistemică şi precum jocul dominoului, prin aşa-numitul efect al contagiunii pieţelor, explicată printr-o similitudine cu modelele paternaliste, criza, oricum, ar fi cuprins şi Uniunea Europeană, cum de fapt, s-a întâmplat şi implicit ţara noastră“[8].

Se poate concluziona faptul că “criza românească este o criză internă de supraproducţie ce s-a derulat pe fondul crizei mondiale, cu care s-a interferat în mod legic şi logic. După o perioadă de timp, criza mondială, a devenit şi criza noastră, cu manifestare unei crize economice de sistem, cu efecte prezente pe o perioadă de mai mulţi ani”[9], iar recesiunea este factorul primordial al ei.

Concepte şi termeni de reţinut

- criză economică
- recesiune economică
- inflaţie
- stagflaţie
- deflaţie
- flexibilitatea modelului de productie
- criză de sistem
- supraconsum

Întrebări de control şi teme de dezbatere

1. Este un fenomen normal ca într-o perioadă de creştere economică înaltă, să crească deficitul bugetar şi să crească, în consecinţă, costurile cu finanţarea acestuia, pe termen scurt?
2. Care sunt motivele pentru care ieşirea dintr-o criză de supraconsum, este mai complexă decât un pachet de ajutoare de stat care riscă să arunce înapoi, o tara, în timp, la deficite mari şi inflaţie cu două cifre.
3. Care sunt principalele similitudini, intre criza economico-fianciara din perioada anilor 1929-1933 si actuala criza?
4. Poate fi considerata criza românească, in perioada de inceput, ca fiind fi o criză internă de supraproducţie ce s-a derulat pe fondul crizei mondiale, cu care s-a interferat în mod legic şi logic?
5. Ramane de actualitate si absolut necesara, deşi costisitoare, metoda prin care statul sa inoculeze capital in sectoarele afectate de criza, pentru stabilizarea sistemului?

---

[8] Idem, **Scurtă analiză asupra actualei crize economico-financiare**, în “Analele Universităţii Creştine Dimitrie Cantemir”, Bucureşti, Nr. 1/2009.

[9] Idem, **Criza economică**, [comunicare ştiinţifică] Universitatea Creştină Dimitrie Cantemir, Bucureşti, mai 2009, Mss.

Teste de evaluare/autoevaluare

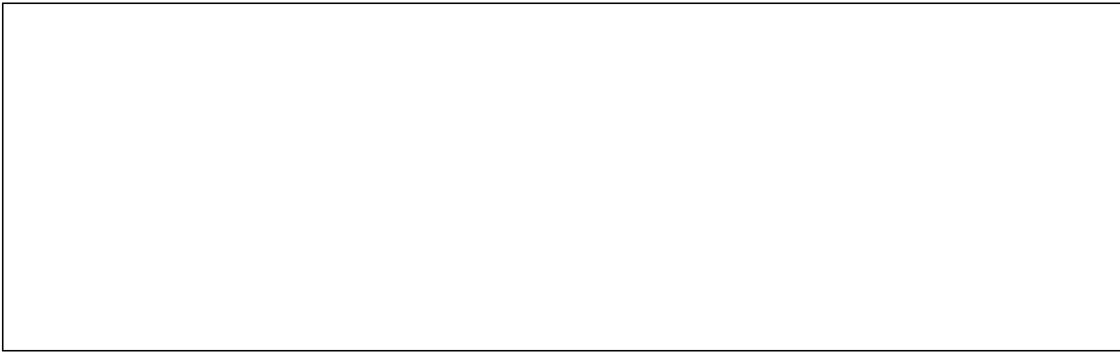
1. Începând cu anul 2008, criza economico-financiară s-a instalat in forme diferite şi cu efecte diferite:
a) în mediile de afaceri financiar-bancare
b) în mediile de afaceri industriale
c) în toată mediile de afaceri din lume
d) în domeniul asigurarilor

2.Cauza principală a crizei din România a constituit-o:
a) lipsa de lichidităţi
b) insolvabilitatea unor bănci
c) intervenţia guvernamentală în economie
d) împrumuturile mari, acordate de bănci, fără a avea garanţii sau prin supraevaluarea bunurilor.

3. Ca soluţii pentru ieşirea din criză, trebuie început cu:
a) eliminarea risipei, prin reducerea cheltuielilor bugetare şi administrative
b) intervenţia băncilor din sectorul privat
c) împrumuturi de la FMI şi Banca Mondiala
d) împrumuturi numai de la bănci din Uniunea Europeană

4. După mai mulţi ani de progres, creşterea economică din SUA a fost condusă puternic de noul sector IT, pe toată perioada anilor '90, această perioadă de boom economic a încetinit, la începutul anului 2001, datorită:
a) colectării insuficiente a taxelor şi impozitelor
b) devalorizării dolarului,
c) saturării pieţei hardware
d) inflaţiei

5) S-a dovedit a fi mai flexibil pentru ieşirea din criză, modelul economic:
a) japonez,
b) american
c) german
d) francez

Bibliografie obligatorie

1. Ionescu, Ion Gr. **Mediul de afaceri european**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2010.
2. Krugman, Paul, Maurice Obstfeld, International Economics, Theory and Policy, Harper Colins Publisher Inc., New York, 2000.
3. Pirenne, Henri, **Mahomed şi Carol cel Mare**, Editura Postum, Paris, 1937.
4. Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova.

CONCLUZII

Analiza mediului de afaceri obligă la circumscrierea activităţii întreprinderilor, în ansamblul componentelor pieţei, pornind de la nivelul macroexistenţei sale internaţionale şi concentrând atenţia asupra microexistenţei sale naţionale.

Specificul serviciilor financiar-bancare este reflectat, în cel mai înalt grad, în primul rând, de managementul şi conţinutul marketingului interactiv şi a celui intern care privesc livrarea produselor şi serviciilor bancare, la întâlnirea prestatorului cu clientul, având loc o prestaţie de servicii ce presupune ambianţă, echipamente, personal de contact, clientul (produsul), un preţ, (comisionul operaţiunii), promovare la locul de prestaţie şi acţiuni legate de livrarea produselor.

În mediul de afaceri financiar-bancar se consideră că aproximativ ultimul deceniu de la sfârşitul veacului al XX-lea şi cel de la începutul celui de-al XXI-lea, a constituit o perioadă de restructurare profundă a întregii economii mondiale. Dezvoltarea ştiinţifică, tehnologică şi industrială, tot mai complexă, au condus la internaţionalizarea schimburilor de mărfuri şi servicii.

Se observă că mediul financiar internaţional, la rândul său, devansează tendinţele existente în economia mondială. Schimbările profunde care s-au produs în structura acestuia se datorează, în principal, următoarelor cauze:

- expansiunea continuă a comerţului internaţional cu bunuri şi servicii;
- renunţara la cursurile valutare fixe;
- expansiunea rapidă a eurodolarului;
- internaţionalizarea tranzacţiilor monetare şi financiare, crearea datoriei externe enorme, a ţărilor lumii a treia;
- progresul tehnologiilor în comunicaţii;
- eliberarea şi amplificarea fluxului de capital;
- inventivitatea în domeniul plăţilor şi inovaţiile în domeniul operaţiilor financiare;
- modificarea numărului şi caracterului instituţiilor financiare.

Pentru bănci există câteva pericole care transpar în mod pregnant şi fac parte din cauzalitatea" amintită, favorizată de:

- instabilitatrea macroeconomică;
- creditele "legate" - către angajaţii şi acţionarii băncii sau societăţi cu care banca are legături; intervenţia politicului;
- liberalizarea financiară.

Dezvoltarea activităţilor bancare internaţionale va depinde de măsurile luate în materie de liberalizare a comerţului, de intervenţiile în ratele de schimb, de transferarea resurselor către investiţii internaţionale private, de coordonarea eforturilor de reglementare".

Poate cei mai importanţi factori ce trebuie luaţi în considerare, în desemnarea naturii pieţelor financiare, sunt forţa, flexibilitatea şi capacitatea de adaptare la schimbările intervenite, ale acestor pieţe.

Internaţionalizarea firmelor din toate domeniile şi sectoarelor economice şi implicit internaţionalizarea mediului de afaceri, se realizează, în principiu, în mod gradual, prin parcurgerea mai multor stadii care definesc tot atâtea tipuri de firme cu activitate internaţională şi exprimă motivaţii specifice ale participării la piaţa mondială, în paralel cu mediile de efaceri.

Apariţia pieţei unice europene a constituit un exemplu în ceea ce priveşte interesul marilor grupuri pentru achiziţii şi fuziuni "supralicitând întreprinderile mici".

Schimbul în economia de piaţă este supus unui factor aleator, în sensul perceperii valorii bunurilor sau serviciilor schimbate pe piaţă, de catre vânzător şi/sau cumparator, prin subiectivismul alegerii şi al preferinţelor neuniforme şi complexe ale indivizilor.

Schimbul de resurse financiare, sub imperiul creditorului care cunoaste principiul - "îi poţi împrumuta unui om bun suficienţi bani pentru a-l distruge" îl face pe acesta să se asigure că debitorul "are o sursă sigură de bani pentru a fi solvabil".

S-a impus conceptul economiei de consum, în paralel cu dezvoltarea conceptului economiei ofertei, în SUA şi apoi în ţările Europei Occidentale. Consumul a fost într-o relaţie directă şi cu creşterea speranţei medii de viaţă în ţările dezvoltate şi dezvoltarea sistemelor de asigurari private.

În esenţă, la nivel mondial, putem spune că asistăm la o creştere a tendinţei globale de dezeconomisire printr-o "cădere a economisirii naţionale", atât în statele dezvoltate, cât şi în cele în curs de dezvoltare.

În condiţiile internaţionalizării afacerilor şi creditelor bancare, băncile, privite din perspectiva afacerii, sunt supuse riscului internaţional, iar atunci când acestea sunt implicate în procese de achiziţii şi fuziuni cu alte entităţi, riscurile financiare au o tendinţă de agregare, mai ales în prima etapă a proceselor.

Riscul global de credit dă expresie probabilităţii de a se deteriora calitatea activelor bancare, angajate în cadrul creditelor. Riscul global al insolvabilităţii este o funcţie crescătoare a masei creditelor acordate, a ratei dobânzii şi a mediului economic naţional. Mai mult, odată cu creşterea volumului creditelor, cazurile de insolvabilitate cresc în proporţie accelerată, expresie a faptului că majorarea proporţiilor creditului aduce în rândul debitorilor un numar tot mai mare de persoane, potenţial insolvabile. De asemenea, creşterea ratei dobânzii, pe fondul unei supraîncălziri a economiei, constituie un alt factor de amplificare a insolvabilităţii globale.

Astăzi capitalismul reprezintă un sistem global în care fluxurile financiare sunt în expansiune, atât în interiorul economiilor fiecarei ţări, intersectând creditorii şi debitorii interni (populaţia, companiile, instituţiile financiare şi intermediarii autorizaţi), dar şi la nivel global, acoperind în această expansiune continente şi regiuni aflate geografic la mare distanţă între ele, mondializând debitorii şi creditorii, pentru care intermedierea nu mai este confruntată cu distanţa geografică, relaţiile fiind stabilite fără ca aceştia să se cunoască reciproc, aşa cum se întamplă în societăţile premoderene şi la începutul celei capitaliste.

Dezvoltarea pieţei globale a schimburilor internaţionale duce treptat la dispariţia micilor afaceri şi a companiilor mici, dar face să crească sensibil debuşeele. Aşa cum remarca un economist, într-un studiu dedicat pieţei de capital, "mai puţin simţită de societăţile foarte specializate sau capitaliste, mondializarea incită multinaţionalele să-şi accelereze concentrarea cu scopul de a reduce costurile fixe".

"Creşterea instabilităţii financiare, în cadrul sistemului capitalist global, s-a suprapus şi pe fondul unei acute nevoi de resurse a marilor economii (U.S.A, Japonia, Uniunea Economică Europeană), realitate care izvorăşte din însăşi entropia sistemului care are o vechime de peste 500 de ani şi care tinde să transforme "centrul "într-o imensă gaură neagră, gata să înghită "periferia sistemului" în cadrul unor transforamări profunde. La aceasta se adaugă migraţia fluxurilor de capital internaţionale".

Fiind "o stare cu un anumit grad de probabilitate de a se întâmpla", riscul, dacă se produce, respectiva stare afectează afacerea până la nivelul maxim, reprezentat de faliment. Rezultă că riscul este legat, în exclusivitate, de aspecte negative. Într-o afacere, riscul trebuie gestionat în mod eficient. De regulă, există patru etape în abordarea riscurilor:

- identificarea riscurilor;
- analiza;
- asumarea şi controlul acestora;
- transferul riscurilor.

În condiţiile internaţionalizării afacerilor şi a mediilor de afaceri, creditele bancare, băncile, privite din perspectiva afacerii, sunt supuse riscului internaţional, iar atunci când acestea sunt implicate în procese de achiziţii şi fuziuni cu alte entităţi, riscurile financiare au o tendinţă de agregare, mai ales în prima etapă a proceselor.

“Riscul financiar, în general, este un punct slab, cu potenţial de dezastru, întrucât evoluţia surprinzătoare a riscurilor financiare se poate răsfrânge foarte rapid şi grav, asupra profitului şi implicit, asupra capacităţii de reacţie a mediilor de afaceri şi chiar asupra existenţei în sine a întreprinderii”.

“Acordul Basel II, care presupune un nou set de standarde în ceea ce priveşte cerinţele de capital minim impuse instituţiilor bancare, a devenit aplicabil şi în ţara noastra, începând cu anul 2007”.

Însă, cel mai important aspect pe care-l relevă Acordul Basel II este *dezvoltarea unui sistem de management al riscului*. “Uneori, în situaţii de instabilitate, se ia o marjă prea mare de risc şi din acest motiv, trebuie să existe un cadru de capital mai sensibil la acesta. Basel II încearcă doar să întărească sistemul de management al riscului, prin modele cantitative, dar şi calitative”.

În ceea ce priveşte implementarea sa, Acordul Basel II va contribui la îmbunătăţirea ratingului de ţară pentru România, deşi ar putea afecta volumul afacerilor derulate de bănci, solvabilitatea băncilor, ar putea determina, de asemenea, creşterea concentrării bancare, influenţând negativ competiţia pe piaţa bancară, precum şi retragerea de pe piaţă a băncilor mici.

Pentru România, Basel II este un acord internaţional, privind cerinţele pe care trebuie să le îndeplinească bilanţul băncilor comerciale. Băncile care au aderat sau vor adera la acest acord îşi vor dimensiona capitalul propriu, proporţional cu riscul asumat, evaluat pe baza unor ratinguri stabilite.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare

1. Documente publicate

Alinierea comerţului la standardele U.E. Culegere de acte normative după documente oficiale, Meteor Press, Bucureşti, 2002.
“Monitorul Oficial al României”, Bucureşti, 1990, 1991, 1997, 2002, 2002, 2005.
România Legi şi decrete, Best Publishing, Bucureşti, 2002.
Statistici ale Ministerului Finanţelor, Bucureşti, 2005.

2. Documente cu regim special din fondul bibliotecilor

Biblioteca Academiei Române, Bucureşti.
Biblioteca Judeţeană “I.N. Roman”, Constanţa.
Biblioteca Universităţii Creştine “Dimitrie Cantemir”, Bucureşti.

3. Periodice

“Banii noştri”, “Cotidianul”, Bucureşti, 2004.
“Bănci - Finanţe”, Bucureşti, 2005
“Bloom Biz”, Bucureşti, 2005.
“Capital”, Bucureşti, 2005, 2006.
“Finance International”, London, 2005.
“Gândul”, Bucureşti, Februarie 2007.
“Japan America Society of San Antonio - JASSA”,
San Antonio - Texas, 1995.
“Le monde diplomatique”, Paris, Juin 1991.
“Market Watch”, Bucureşti, 2007
“Raport anual”, BNR, Bucureşti, 2001-2005.
“Revue de deux mondes”, Paris, 2002.
“Săptămâna Financiară”, Bucureşti, 2007.
“Tribuna Economică”, Bucureşti, 2006.

II. Sinteze, Cronologii, Dicţionare, Enciclopedii

Costin, Mircea, **Dicţionar de drept internaţional al afacerilor**, Editura Lumina Lex, 1996.
Dipşe, Maria, **Dicţionar pentru afaceri român-francez, francez-român, marketing şi terminologie conexă**, Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Mayom, 1999.
Dobrescu, Emilian, **Afacerile Mică enciclopedie**, Editura Expert, 1997.
Florescu, Constantin, Petre Pop Mâlcomete, **Marketing Dicţionar explicativ**, Editura Economică, Bucureşti, 2002.
Kiriţescu, Costin C, Emilian M. Dobrescu, **Moneda Mică enciclopedie**, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998.
Savin, Christine-Anca, Vasile Savin, **Dicţionar francez-român administrativ, comercial, economic, financiar-bancar, juridic**, Editura Dacia Educaţional, Cluj-Napoca, 2001.
Topală, Dragoş Vlad, Silvia Pitiriciu, **Dicţionar economic englez–român**, Bucureşti, Editura Economică, 1999.
Troacă, Victor, **Lexicon bancar**, Editura Tribuna Economică, Bucureşti, 2001.

* * * **Dicţionar de economie politică**, Bucureşti, Editura Politică, 1974.
* * * **Dicţionar de marketing**, Iaşi, Editura Junimea, 1979.
* * * Hachette Le dictionnaire de notre temps, Paris, Editura Spadem,1992.

III. Lucrări generale

Keynes, J.M., **Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii şi a banilor**, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.
Lungu, Ion, Sorin Cosma, **Gândirea economică**, Editura Companiei Naţionale Administraţia Porturilor Maritime, Constanţa, 2002.
Ricardo, David, **Opere alese**, Editura Universitas, Chişinău, 1992.
Smith, Adam, **Avuţia naţiunilor Cercetare asupra naturii şi cauzele bogăţiei naţiunilor**, vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1962.

IV. Lucrări speciale

Antofe, Robert, **Acordul Basel II – impactul asupra sectorului financiar-bancar**, în www.computerworld.ro/?page=node&id=6201
Ball, D.A., W.H. McCulloch Jr., **International Business – The chalenge of global competition**, sixth edition, IRWIN McGraw-Hill, 1996.
Băjenărescu Titu I., **Bursa şi strategiile investiţiilor bursiere**, Editura Matrix, Bucureşti, 2005.
Blănculescu, Ionel, **Riscul şi cum acesta poate influenţa afacerea**, în "Săptămâna Financiară", Nr. 58, Luni 1 Mai 2006.
Brânză, Ştefan, **Monedă, credit, bănci**, Editura Gaudeamus, Constanţa, 2002.
Brendea, Cosmin, **Globalizarea şi instabilitatea financiară, influenţe asupra sistemului bancar românesc – evoluţii şi perspective**, în www.primet.ro/analiza_sinteze/articol.php?ID=81#top
Buckley, Peter J., Pervez Ghauri [editors], **The Internationalization of the Firm**, The Driden Press, London, 1994.
Caruana, Jaime, [Guvernatorul Băncii Centrale a Spaniei şi Preşedintele Comitetului Basel pentru Supravegherea Bancară], **Cuvânt la Forumul Financiar Sud-Est European - 2005**, în "Banii noştri", 11 Noiembrie 2005.
Cen, Lin, Interest Rate Dynamics, **Derivatives Pricing and Risk Management**, Springer Verlag, Berlin, 1996.
Chossudovsky, Michel, **Comment eviter la mondialisation de la pauvreté?**, în "Le monde diplomatique", Juin 1991.
Ciucur, Dumitru, Ion Gavrilă, Constantin Popescu, **Economie**, Ediţia a II-a, Editura Economică, Bucureşti.
Creţoiu, Gheorghe, Viorel Cornescu, Ion Bucur, **Economie**, Editura All Beck, Bucureşti, 2002.
Cristescu, Corneliu, **Economie mondială**, Editura Europolis, Constanţa, 2001.
Dăianu, Daniel, Radu Vrânceanu, **România şi Uniunea Europeană. Inflatie, balanţa de plăţi, creştere economică**, Editura Polirom, 2002.
Davis, Kevin, **The Last Days of The Credit Union?**, "Japan America Society of San Antonio - JASSA", No. 2, 1995.
Deysine, A., J. Duboin, **S'Internationaliser – Strategies et techniques**, Editions Dalloz, Paris, 1995.
Eitman, Lawrence, **Fundamentals of investments**, Harper & Row Ed., New York, 1988.
Fatehi, Kamal, **International Management. A Cross-Cultural and Functional Perspective**, Pretince Hall, 1996.
Fisher, Irving, **The Money Illusion**, New York, 1928.
Fullani, Adrian Fullani [Guvernatorul Băncii Centrale a Albaniei], **Cuvânt la Forumul Financiar Sud-Est European - 2005**, în "Banii noştri", [Cotidian de finanţe şi afaceri], 11 Noiembrie 2005.

Gaftoniuc, Simona, **Finanţe internaţionale**, Editura Economică, Bucureşti, 1995.
Gaftoniuc, Simona, **Practici bancare internaţionale**, Editura Economică, Bucureşti, 1995.
Glick, Reuven, Andrew Rose, **Contagion and Trade Why Are Currency Crise Regional**, Cambridge, 1998.
Griffin, Ricky W., **Management**, 5-th Edition, Houghton Mifflin College, Houston-Texas, 1996.
Gurley, J.G., E. Shaw, **La monnaie dans une théorie des actifs financiers**, Editions Cujas, Paris, 1972.
Hegges, Larry V., Amy Nowell, **Six Differences in Mental Test Scores, Variability and Numbers of High-Scoring Individuals**, in " Science", No. 269, 1995.
Ionescu, Ion Gr., **Istorie economică**, Cap. VII, Constanţa, 2007, Mss.
Ionescu, Ion Gr., **Procesualitatea trecerii la economia de piaţă**, Constanţa, 2007, Mss.
Ionescu, Dr. Ion Gr., Irina Sav**, Vor deveni creditele şi dobânzile mai atractive?**, în "Tribuna Economică", 2006.
Ionescu, Dr. Ion Gr., **Reechilibrări macroeconomice**, în "Tribuna Economică", Nr. 10, 2008.
Ionescu, Lect. univ. dr. Ion Gr. şi colab., **Relaţia client - bancă, parte a strategiei de marketing pentru dezvoltarea pieţei financiar-bancare şi creşterea profiturilor**, [comunicare ştiinţifică], Universitatea Creştină Dimitrie Cantemir, Constanţa, 2007, Mss.
Iovan, Ion, **Informaţia de risc bancar şi mediul de afaceri**, în
www.bizwords.ro/stiri/economie/6707/Fraudele-prin-carduri-trebuie-raportate-la-Centrala-Riscurilor
Jinga, Victor Jinga, **Moneda şi problemele ei contemporane**, vol. 2, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
Joavină, Marcelina, **Este Acordul Basel II o nouă provocare pentu bancheri?**, în "Market Watch", nr. 21, March 2007.
Joavină, Marcelina, **loc. cit.**; vezi şi www.marketwatch.ro/mw/index.php?tl=2&do=11&ca=472&tc=2 **-** 156k –
Krugman, Paul, Maurice Obstfeld, **International economics, Theory and Policy**, Harper Collins Publisher Inc., New York, 2000.
Krugman, Paul, **The move toward free trade zones**, **Proceedings**, Federal Reserve Bank of Kansas City, 1991.
Maha, Asist.univ.drd. Liviu, **Afaceri în mediul european Note de curs**, [Centrul de Studii Europene, Modulul Economie europeană, an II], Iaşi, 2006, în http: // www.cse.uaic.ro
Mailat, Ciprian, **Rata dobânzii acordată la credite**, în "Cotidianul", 17 iunie 2004.
Bilanţul Băncii Naţionale a României 1994-2000, Bucureşti, 2001.
Micu, Senica, **România îşi îmbunătăţeşte mediul de afaceri**, în "Realitatea Românească", 01aprilie 2005.
Mitroi, Mihaela, **Tax Partner**, în "Business Magazin", Nr. 27, 26.08.2007.
Nistorescu [coord.], Nicolae, **Mutaţii majore în economia mondială**, Centrul de Informare şi Documentare Economică, Bucureşti, Caietul nr. 1/1995.
Mises, Ludwig von, **Capitalismul şi duşmanii săi**, Editura Nemira, Bucureşti, 1998.
Modigliani, Franco, Albert Ando**, The Life Cycle Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and a Tests**, in "American Economic Review", March 1962.
Mourgues, M., **La monnaie - système financier, théorie monétaire**, Editure Economique, Paris, 1998.
Muhcină, Silvia, **Marketing organizaţional**, Editura Muntenia, Constanţa, 2004.
Odobescu, Dr. Emanuel, **Marketingul bancar naţional şi internaţional**, Editura Sigma Primex, Bucureşti, 1999.
Olteanu, Valerică, **Marketingul serviciilor**, Editura Ecomar, Bucureşti, 2002.
Orjanu, Rodica, **Consolidare pentru dezvoltare**, în "Săptămâna Financiară", nr. 111, Luni 21 mai 2007.
Piettre, A., **L'inflation: maladie inévitable et bienfaisante**, în "Revue de deux mondes", Juin 1971.
Pîrvu, Gheorghe, **Economie europeană**, Editura Sitech, Craiova, 2005.
Pîrvu, Gheorghe, Ramona Costina Gruescu, **Microeconomie**, Editura Sitech, Craiova, 2005.
Postelnicu, Ggheorghe, Postelnicu, Cătălin Postelnicu, **Globalizarea economiei**, Editura Economică, Bucureşti, 2000.

Rareş, Petru, [Preşedintele Institutului Bancar Român], **Cuvânt la Forumul Financiar Sud-Est European - 2005**, în “Banii noştri”, 11 Noiembrie 2005.
Roosevelt, Franklin D., **Inaugural Address, March 4, 1922**, in Samuel Rosenman ed., The Papers of Franklin D. Roosevelt, Vol Two - The Year of Crisis, Random House, New York, 1928.
Rotaru, Constantin, **Sistemul bancar românesc şi integrarea europeană,** Editura Expert, 2000.
Sav, Irina, **Spălarea banilor şi incidenţa asupra fluxurilor financiare** [teză de doctorat], Biblioteca Academiei de Studii Economice, Bucureşti, 2008.
Sav, Lect. univ. dr. Irina, **Note de curs**, Universitatea Creştină “Dimitrie Cantemir”, Constanţa, 2007, Mss.
Saunders, Peter, **Capitalismul. Un bilanţ social**,Editura Du Style, 1998.
Soros, George, **Criza capitalismului global Societatea deschisă în primejdie**, Editura Polirom Arc, Iaşi, 1999.
Tempea, Ionuţ, **Capitalul autohton va deţine mai puţin de 10 procente din activele bancare**, în “Curierul Naţional”, 6 decembrie 2005.
Veltz, Pierre, **Economia mondială – economie arhipelag**, în Robert Bayer, Mondializarea dincolo de mituri, Editura Trei, Bucureşti, 2001.
Volk, Ec. Harmut, **Riscuri financiare pentru întreprinzători - identificare şi contracarare**, în “GFF”, Nr. 8-9, August-Septembrie 2005.
Walters, R., D. Blake, **The Politics of Global Economic Relations**, Pretince Hall, 1992.
Raportul Băncii Naţionale a României - 2001, Bucureşti, 2002.
Bilanţul Băncii Naţionale a României 1994-2000, Bucureşti, 2001.
Raport Bancii naţionale a României 2005, BNR, Bucureşti, 2006.
BNR dă un semnal că nu inflaţia este probleme, ci aprecierea leului, în “Gândul”, Luni 12 Februarie 2007.
Studiu al Băncii Naţionale Române, [Crearea cadrului necesar dezvoltării pieţei unor produse şi servicii bancare], BNR, Bucureşti, 2002.
Yearly Report, European Central Bank, Frankfurt am Main, 2006.

V. Webografie

http: // www.cse.uaic.ro
www.bizwords.ro/stiri/economie/6707/Fraudele-prin-carduri-trebuie-raportate-la-Centrala-Riscurilor
www.computerworld.ro/?page=node&id=6201
www.eiu.com/
www.eurochambres.be/Content/Default.asp
www.gff.ro/art_14_Riscuri_financiare_pentru_intreprinzatori_-
_identificare_si_contracarare.htmlwww.legislatie.just.ro/Constituţia României
www.marketwatch.ro/articles.php?ai=96
www.primet.ro/analiza_sinteze_articol.php?ID=81#top
www.voicufilipescu.ro/payment_injunction.htm
www.zf.ro/articol_26156/fmi_riscurile_din_sistemul_bancar_par_reduse_dar_sunt_in_crestere.html

ISBN 978-606-647-208-1
9 786066 472081